

Homosexual marriage from a Church Polity Perspective

An Interdisciplinary Research in the area of Church Polity and Practical Theology

Master Thesis Church Polity and Practical Theology

Edina-Melania Hadnagy

PThU Groningen

2021

For David Sipos, Transilvanian theologian and LGBT+ rights activist.

PREFACE	5
1. INTRODUCTION	5
1.1 CHOICE OF TOPICS AND PROBLEMATICS	5
1.2 RESEARCH QUESTION AND SUBQUESTIONS	6
1.3 OBJECTIVE OF THE THESIS	8
1.4 RESEARCH METHODS	8
2. THEORETICAL FRAMEWORK	10
2.1 INTRODUCTION	10
2.1.1 Key Concepts	12
2.2 THEOLOGICAL ARGUMENTS SUPPORTING HOMOSEXUALITY	13
2.2.2 Negativity	14
2.2.3 Acceptance	15
2.2.4 Social Factors	15
2.2.5 The issue of homosexual marriage	17
2.3. THEOLOGICAL ARGUMENTS AGAINST HOMOSEXUALITY	18
2.3.1 Biblical factors	18
2.3.2 Culture and Context	19
2.3.3. Brokenness	20
2.3.4 Conclusion	21
2.4 ARGUMENTS RELATED TO THE CHURCH ORDER	22
2.4.1 Introduction	22
2.4.2 The creation history of article 5.3.1/ Article 5.4.1	23
2.4.3 Critiques on the developments	27
2.4.4 Critical Evaluation	30
2.4.5 Conclusion	31
2.5 BLESSING AND CONSECRATION	32
2.5.1 Introduction	32
2.5.2 The meaning of consecration	33
2.5.3 The meaning of blessing	35
2.5.4. Conclusion	36
3. ANALYSES	37
3.1 INTRODUCTION	37
3.2 THEOLOGICAL DISCUSSIONS AND CONSENSUS	38
3.2.1 Introduction	38

3.2.4 Consensus	45
3.3 THEOLOGICAL PERSPECTIVE	49
3.3.1 Introduction	49
3.3.4 Moderate progressive	53
3.4.1 Introduction	55
3.4.2 Blessing	55
4. CONCLUSIONS	62
4.1 Introduction	62
4. 2 Results sub-question 1	63
4.3 Results sub-question 2	63
4.4 Results sub-question 3	63
4.5 Results sub-question 4	64
4.6 Results sub-question 5	64
4.7 Results sub-question 6	65
4.8 Results main Research Question	65
4.9 Evaluation of the used methods	66
4.10 Possible questions for further investigations	66
LITERATURE	67
Interview 1-Conservative	71
Interview 2 Moderate Progressive	74
Interview 3 -Conservative	78
Interview 4 Conservative	80
Interview 5 Moderate Progressive	83
Interview 6 Moderate Progressive	85
Interview 7 Progressive	88
Interview 8 Progressive	92
Interview 9 Conservative	94
Interview 10 Conservative	99
Attachment 3-Translation Profile of my Research Community	104
Attachment 4-Report on the Policy Plan 2019-2024: "The Rainbow Dream"	104
Attachment 5-Letter and Suggestions Church Member to the Church Council	105
Attachment Report Participatory Observation Website	108

PREFACE

This thesis targets a broad international context besides the theological field in the Netherlands. I aim to reach the theological world in Eastern Europe, especially Hungary and Transylvania. Therefore I have written my thesis in English. This way, it can be understood by my international target group. I have translated my interview material and the Dutch citations into English.

Growing up in the Hungarian-speaking Romanian territory, I have experienced that homosexuality was considered a “taboo subject” in the church. I have always found this kind of approach a risky one. If we do not tackle problems if we are not open about them, how can we solve them?

Moving to the Netherlands has shown me a whole new perspective, an open-minded view, where we dare to talk about the problems of society, theological issues, and we are not hiding them. With this thesis, I hope to break the tabus of an Eastern European anti-homosexual discourse. I would like my research work to be triggering material, which convinces people: our life is not about how things should be, but we live in a broken world, where we can only solve problems if we dare to talk about them.

1. INTRODUCTION

1.1 CHOICE OF TOPICS AND PROBLEMATICS

2004 was an excellent unification project in the history of the Protestant Churches in the Netherlands. Several Protestant (2 Reformed and some confessional, hervormd, etc.) churches have merged under the umbrella of PKN (Protestantse Kerk Nederland) churches in the “Samen op Weg” project. However, the issue of blessing and consecrating homosexual marriages. There is no consensus regarding this subject.

This issue and the lack of consensus around it has to do with a church law problem. More precisely, it touches on articles 5.3.1 and 5.4 of the Church Order in the PKN.

Article 5.3.1 and 5.4

Article 5.3.1: The consecration of a marriage between a man and a woman is a contract of love and faithfulness in front of God's face happening in the church service. ¹

¹ Dutch Version: De inzegening van een huwelijk van man en vrouw als een verbond van liefde en trouw voor Gods aangezicht geschiedt in een kerkdienst.

Article 5.4.1: The Church Council can -after deliberation in the church community- decide to bless other life partnerships as a contract of love and faithfulness before God's face.

These articles separate homosexual relations from heterosexual marriages. Article 5.3.1 handles the rules around heterosexual marriages, where their marriage is consecrated in the marriage ceremony. Homosexual partnerships get space in the article. 5.4, where they get a blessing during their marriage ceremony in the church. These sets of rules have caused division in the PKN. The fact that homosexuals are separated from heterosexuals leads to debates between the different denominations of the PKN church. One group in the PKN would rather see homosexual partnerships under one section with the heterosexual partners, where the marriage of heterosexuals and homosexuals are both consecrated. The other group, the more conservative group, opposes homosexual and heterosexual marriages to be treated under one session. Others think this issue is not worth getting attention. I have handled these different angles in detail in my thesis.

1.2 RESEARCH QUESTION AND SUBQUESTIONS

First, I will look at the literature regarding the theological view on homosexuality to tackle these problems. Here I studied the theological discourse regarding homosexuality.

In this theoretical part, I have followed two lines:

- The conservative argumentation about homosexuality is negative about homosexuality, saying that the Bible rejects homosexual actions.
- The liberal view has an accepting approach towards homosexuality, mainly arguing with the Biblical parts' context-dependent character, condemning homosexuality.

After discussing the different theological views on homosexuality, I discussed the developments in the area of church polity. Here I analyzed the discussions in the last decade while putting these developments in church law in chronological order. These developments give a background about the issues which have played a role in writing article 5.3.1 and 5.4, and they are also related to the Samen op Weg process.

The problematics originate from the fact that article 5.3.1 offers the opportunity for heterosexual marriage consecration in their wedding ceremony. However, homosexual marriages cannot be consecrated but blessed. The difference between these theological concepts was significant in my research.

In this part, I have crystallized the problem of my thesis. We are talking here about a compromise enforced by the PKN Synod, which has shaped two scenarios related to problem-solving on a local level. According to the first scenario, local churches implement article 5.3.1. These local communities are, so to say, “good to go.” The second scenario is more complicated. Those local

churches who want to implement article 5.4.1 can only do so after a strict decision-making procedure. Here they discuss the theological issues around homosexuality and the meaning of blessing and consecration. The question arises: do these “rules” and procedures function in the practice? Are these theological discussions realized in practice as this synodal decision suggests it? More precisely, are the differences between blessing and consecration acknowledged in practice; or are they simply a rule on church polity documentation?

At this stage, I finished my theoretical part, and I moved on to approach the problem with the help of practical theology. I wrote a report and analyzed the situation according to my field research in a local community. Here I have interviewed church members to look into their opinion regarding blessing homosexual marriages. Here I looked at the problems in practice and researched the experience of the church members and the preacher on a local level. I have provided more details about my methodology at the end of this chapter.

In the analyses, I was looking for an answer for the following Research Question:

- How do the theological views regarding homosexuality influence the procedural application of articles 5.3.1 and 5.4.1 of the Church Order on a local level?

To answer this Research Question, I have divided my material into two parts: theoretical framework and practical part.

The theoretical part of my thesis gives answers to the following subquestions:

- What are the theological arguments regarding homosexuality in the PKN?
- What were the arguments in the area of church polity that led to articles 5.3.1 and 5.4.1?
- What are the differences between the concepts of blessing and consecration from a theological point of view? What are the differences from a church polity perspective?

The practical part of my thesis will give answers to the following subquestions:

- How did the theological discussion prompted by the Synod take place in practice on a local level?
- What is the theological perspective of church members (and the preacher) on homosexuality?
- How do the church members, the preacher, and the Church Council think about the difference between the theological concepts of blessing and con-validation? Do they see these differences? Are these differences acknowledged in practice as the Church Order differentiates the two concepts on paper?

1.3 OBJECTIVE OF THE THESIS

The primary purpose of my research is to show how the church law is functioning in a specific context. I can achieve this goal with the help of this concrete community and a concrete research subject. I have always assumed that church polity means a labyrinth of administrative work and official meetings in practice. After completing my research, I have realized that church polity is actually about the Bible and the way we read the Bible. Church Law begins with theological interpretations about different subjects. However, I would like to keep that as a surprise for my further chapters to answer my research questions.

The objectives of my thesis follow three lines: the first line is theological/ academic, the second objective is practical, the third a social purpose.

According to the theological objective, I searched for theological arguments that discuss homosexuality. This part is a theoretical one. Here I have investigated what the Bible says about homosexuality? To weigh and consider opposing views was essential here.

The second objective was looking for answers in practical theology: how does church law work in practice, and what is the opinion of the church members about the theological points relevant here and the procedures of decision making. Here I had the objective to investigate whether it was a good plan from the Synod to discuss the theological issues around homosexuality and the meaning of blessing and consecration on a local level. Here I also aimed to find out whether the theological discussion in my theoretical framework does come back in the practical life of the church. Besides, I have also investigated whether the church members are aware of the meaning of the theological concepts of blessing and consecration. These concepts were important in the synodal decision-making around articles 5.3.1 and 5.4.1 and homosexuality.

The third objective is social. The first thing worth mentioning here is that civil law acknowledges homosexual marriage. In the ecclesiastical/ecclesial context, this issue is more complicated. However, my master thesis wants to show the “common people” that even though the church is not always accepting homosexual marriages, the church does give space for homosexuals by acknowledging homosexual partnerships. The church does take homosexuals seriously in the sign of love.

1.4 RESEARCH METHODS

My research is interdisciplinary; it combined Church Polity with Practical Theology. To realize the objectives of my study, I used qualitative research methods. This research tool was a suitable method for my analysis since I researched people's opinion and their experiences.

My criteria for choosing a case study were to find a community where the procedure regarding the blessing of homosexual marriage was recent (max 2-5 years). These criteria are essential because the church members have a fresh memory regarding my research issue. This way, I can get more precise information. Therefore it was an ideal case that the community of my study was in the middle of a decision-making procedure regarding blessing homosexual marriages.

In the framework of my case study, I have done ten interviews. I interviewed church members with no function, Church Council members, and the congregation's preacher to get diversity. I have also considered the role of variety in interviewing male and female church members. Diversity was important in my methods because I could build up the arguments from different angles. Church members with other functions provided me with different types of information.

Before doing interviews, I have considered the method of focus group interviews. However, the benefits of the discussions seemed to be more abundant: the interactional character of a dialog/conversation; the relatively informal style of the conversation, interactive, flexible, contextual in the sense you can ask about things concerning other things, prosperous, personally rewarding.²

However, I am aware that interviews have some shortcomings as well. They are situational, contextual; you always get only second-hand information. As a researcher, you want to research experiences, but you can not help it that you still get opinions.³

The analysis of the data has begun with the informal point of collecting the data. After collecting the data, I moved to the data analysis to bring order, structure, and meaning into the complex and messy data I have generated as a researcher during my research. Here all the interviews, texts, and documents were broken down and were thematized to find the hidden meaning in the data.⁴

I considered having as much an objective approach as possible. I was reasonably convinced that the church and decision-making can only function if the church order has a vital role in the practical life of the church. If things happen differently, I can be too critical. I hope that I was aware of this fact in my research.

To listen to the voices: I have looked into the creeds of the church, the confession documents, and I listened to people's beliefs. This case has changed my view regarding the effective decision-

² Mason, "Qualitative Researching", 110-112.

³ Ibidem, 119.

⁴ Ibidem

making procedures: Jesus and how a community experiences Jesus is more important than the church law.

The first big challenge of my research was thinking more abstractly as an academic.⁵ I see the connections of a situation in abstractions and theories. People whom I was interviewing have a more down-to-earth, more simple viewpoint. It was a challenge to balance these two worlds: the academic one and the practical one.

The other methodological challenge I was facing during my research is related to my research specialization, church polity. People are not that much interested or informed about church polity. It was challenging to explain to them the purpose of my research. My other challenge had to do with the process of interviewing: I am interested in the opinion of the people whom I interviewed. However, I was also interested in their experience in concrete stories. It was a challenge to keep the balance so that I am not only getting opinions. The last challenge was helping people remember all the details of the decision-making around homosexual marriage in the church. It was a complicated procedure to grasp how detailed or precise the information I was getting.

2. THEORETICAL FRAMEWORK

2.1 INTRODUCTION

To answer my research question, I need to sum up the theological arguments regarding the subject of homosexuality.

“How do the theological views regarding homosexuality influence the procedural application of articles 5.3.1 and 5.4.1 of the Church Order on a local level?”

The fact that the theological view on homosexuality is essential. I proved this point in the practical research part of my thesis. When I interview people, their theological vision comes back in their opinion sharing (even when we talked about decision-making procedures and church law documentation).

Therefore, first of all, my theoretical part will answer the following subquestion:

“What are the arguments regarding homosexuality in the PKN?”

I split this paragraph into two sections. The first section handles the theological arguments which support homosexuality. Acceptance of homosexuality means most of the time accepting

⁵ Ibidem, 130-131.

homosexual marriages; however, when we talk about homosexual marriages, there are some extra (social/cultural) theological factors that we need to take into account. I will handle these factors in an apart section. The second section sums up the arguments against homosexuality. Both areas address this issue from a biblical and a socio-cultural perspective. At the end of the paragraph, I will draw my conclusions, where I discuss which arguments were more powerful. Or can we talk about one opinion overruling the other?

In organizing the data of this section, I have taken as a guideline the first part of the book of C.F.G.H Hallewas, entitled “Zegen vieren”⁶. I have chosen Hallewas as my guideline because his work gives an overview of the big picture regarding the theological issue of homosexuality and the theological meaning of blessing and consecration. At the same time, it also gives me insight into the church polity aspects of these issues.

However, Hallewas is writing as an advocate of homosexuality, defending homosexuality. That is why I found it essential to complete Hallewas with other authors, who might have a different perspective or zoom into various issues. This way my first choice fell on Mudde J.M, “Van sjobbolet naar sjalom”. Mudde is a theologian from the Christian Reformed or Christelijk Gereformeerde church. He has a more conservative view than Hallewas; he does not seem to defend homosexuality, nor does he offend it. He zooms in Biblical texts which handle homosexuality. Even though he is not part of the PKN, his work is an added value, and it is interesting to have a conservative view for a contrast. Another author I want to pay attention to is Ruard Ganzevoort. In his work, theological texts and stories and current trends (such as individualism) play a significant role in his theological view on homosexuality. He illustrates his points by associating homosexuality with six pictures/ principles. Here I will focus on the following of these six views: *brokenness, sin, sickness, otherness*.

Heleen Zorgdrager I have found a necessary addition because she zooms into the social factors relevant to homosexuality. She sheds light on pertinent issues while we talk about homosexual marriage. As a definitive source, I have found it essential to add to my list the book of John Exalto and David Bos, entitled “ Genoot en Gebod” (Pleasure and Law). This book offers a historical overview of the religious currents which have influenced the discourse about homosexuality in the church.

The second part of my theoretical framework answers the following two subquestions:

- *What were the arguments in the area of church polity which lead to articles 5.3.1 and 5.4.1?*
- *What are the differences between the concepts of blessing and consecration from a theological point of view? What are the differences from a church polity perspective?*

⁶ Hallewas, “Zegen Vieren, Zegening van Levensverbintenissen”.

This second part gets a deeper insight into the developments in church polity. This part looks at the historical results that lead to articles 5.3.1 and 5.4.1.

This part will connect the key concepts (blessing and consecration) and the church order.

As a source for this part of my research, I have used the synodal reports about the relevant synodal meetings. To get a critical glimpse at these meetings I have used the article of Leon van den Broeke entitled “Van Sacrament naar contract? Verbonden in “liefde en trouw voor Gods aangezicht”.⁷ The article of Klaas Willem de Jong deserves extra attention. He has an interesting and intriguing point (which helps me view the historical developments in the church law regarding the blessing of homosexual marriages). He says that the church was following the government from many angles. Marriage was called a divine institution, a sacred one throughout history, but history never explained why they did so in their church law documents.

2.1.1 Key Concepts

Homosexuality in the Bible

To report and analyze the theological arguments regarding homosexuality, I will have to research the Biblical texts and the scholarly opinion on these texts. The central question here: what does the Bible say about homosexuality? What is the idea of God about homosexuality? This all, on a theoretical level. From a practical point of view, later in the empirical analysis of my research, I will look at the theological opinion of the church members. An important question here; how do the church members think about homosexuality from a Biblical perspective?

Homosexuality in context

When we view homosexuality, besides the Biblical texts and their interpretation, the context in which the opinion about homosexuality has evolved is significant. I divide this section into two parts: the social context in the Bible and the social context in modern times. Since my thesis investigates the historical developments in the last two decades, I will look into the social developments of these last decades.

Other Partnerships

Church order divides heterosexual marriage is from homosexual ones when it comes to the wedding ceremony in the church. Article 5.3.1 handles the rules that apply to the wedding ceremony in the church, in the case of heterosexuals. Another article (5.4.1) addresses the wedding rules of homosexuals under the title “other partnerships”.

⁷ Van den Broeke, “From Sacrament to Contract? Connected in love and faithfulness in front of God’s face”, 2018.

Blessing and Consecration

Blessing and Consecration, “Zegenen en Inzegenen” are important theological notions. Blessing has its origins in the Bible already. Consecration has historical importance with an institutional significance.

The importance of these concepts has to do with the fact that they are in synthesis with the other key concepts. We can only understand articles 5.3.1 and 5.4.1 from the connection of these four key concepts. Furthermore, we can explain better the decision-making procedures regarding homosexual marriages by knowing the meaning of two theological notions: blessing and consecration.

2.2 THEOLOGICAL ARGUMENTS SUPPORTING HOMOSEXUALITY

2.2.1 Creation

According to Hallewas, the theological view on homosexuality discusses too much in the sign of procreation.⁸ Procreation was not the primary goal of the creation, procreation was more of a blessing (Abraham was blessed with so many offsprings as the stars in the sky), and it was also very context-dependent. When God has finished his masterpiece, creating the Earth, He has given humans the main task to reign over Earth’s creatures. This task was the main goal in the creation history and not procreation.⁹

Hallewas criticizes the orders of creation idea from two perspectives :

[...] male and female he created them. (Genesis 1:27) ¹⁰

can also be interpreted as follows: every human being has a masculine and a feminine side in themselves. The other perspective he calls the humanitarian perspective: here, Hallewas argues that humankind has created the institution of marriage or the perspective of helping each other. Human kindness is crucial here.¹¹

Theological views on homosexuality are interrelated with the issue of marriage. For my thesis, the implications of homosexual marriage are more attractive. Therefore, in my thesis’s later part, I will dedicate a section on homosexual marriage.

⁸ Hallewas, “Zegen vieren, Zegening van Levensverbintenissen”, 15.

⁹ Ibidem 51-52.

¹⁰ NIV (New International Bible Translation).

¹¹ Hallewas, “Zegen vieren,Zegening van Levensverbintenissen”, 30-31.

When we talk about the order of creation, we often think about responsibilities. After all, God has created man and woman to ensure that humanity takes care of the earth's population by procreation. However, Zorgdrager introduces a new perspective and presents a God who gives the gift of pleasure instead of the burden of responsibility. Zorgdrager calls this the idea of God as the giver. Here she refers to Rabbi Abraham Joshua Heschel. According to Rabbi Heschel, not the man, the Shabbat is the climax of creation. Sex should be a part of the Shabbat to celebrate this culmination.¹²

Ganzevoort is on the same line with Hallewas regarding procreation, and he points out that procreation was only for the OT culture, a vital factor. People reject homosexuality only because of these reasons.¹³

2.2.2 Negativity

When we look into the negativity of the Bible regarding homosexuality, Mudde names the interpretation of the horrors happening in Sodom. Homosexuality was not the only sin of Sodom (just as the meaning of the word itself suggests), but still, it is the one that persists to be judged.¹⁴

The word "sodomy" is not only associated with homosexuality but with any kind of perversity in a heterosexual context.^{15 16}

Leviticus 18 is an essential text here. It implies a sober judgment and punishment on homosexuality. However, according to Hallewas, both in OT and NT, we must investigate the context. For example, this was the context of homosexual temple prostitution.¹⁷ Mudde contradicts this interpretation and says that God does not only judge homosexuality in the context of temple prostitution but also in all contexts.¹⁸

Ganzevoort goes one step further and points out that in Genesis 19 and Leviticus 20, homosexuality is too much discriminated and as a meaning of "sodomy," actually we talk about the problem of violation.¹⁹ He adds that homosexuality was forbidden in a ritual setting.²⁰

¹² Zorgdrager, "Tussen Hooglied en #MeToo", 25-26.

¹³ Ganzevoort, "Adam en Evert, De spanning tussen kerk en homoseksualiteit", 115-118.

¹⁴ Mudde, "Van sjibbolet naar sjalom: Ruimte voor homoseksuelen in de gemeente van Christus", 22-34.

¹⁵ Webster's Third New International Dictionary.

¹⁶ Van Dale Grote Woordenboeken, Engels-Nederlands.

¹⁷ Hallewas, "Zegen Vieren, Zegening van Levensverbintenissen", 54-57.

¹⁸ Mudde, "Van sjibbolet naar sjalom: Ruimte voor homoseksuelen in de gemeente van Christus", 22-16.

¹⁹ Ganzevoort, "Adam en Evert, De spanning tussen kerk en homoseksualiteit", 110-112.

²⁰ Ibidem, 111-112.

Both Mudde ²¹ and Hallewas point out that Paulus in Romans 1 is negative about homosexuality. However, Hallewas questions the binding character of the Roman letters. He states that these statements regarding marriage were written in a specific context (for the free-spirited Korinth). Therefore they cannot be taken too seriously. Roman 1 is not about homosexuals following their own “natural” instincts, but heterosexuals following unnatural instincts.²²

2.2.3 Acceptance

According to Hallewas, the OT implies a sober judgment and punishment on homosexuality. This condemnation vanishes with the new “rules” of the NT, where love and acceptance take over.²³

Hallewas points out how discriminating it is when we isolate one group of people in the minority (that of homosexuals), and our judgment upon them persists. The OT usually rejected other sinful actions (ex: paying interest), and those rejections did not endure.²⁴

Zorgdrager defends homosexual relations from the perspective of Queer theology. The main point of this theology is: how can sexual desires be freed from sexual identities. This view argues with Gal. 3:28. According to this view, sexual identity is too much defined and controlled by disciplinary practices and ideologies. The role of the Evangelium should be to create a new kind of cooperation with God, to bring out a new type of creation, where one can escape from this disciplinary control of sexual identities.²⁵

Another theological argument of Zorgdrager is the Trinitarian handling of sex: salvation, creation, completion. Here sex as a heavenly joy can become an element following Christ through the celebration of love and life.²⁶

Ganzevoort introduces a view with a psychological meaning regarding homosexuality: that one of being yourself. From a cultural perspective, authenticity is one of the essential western values. Ganzevoort binds this to Jesus. Jesus stayed true to who he was and always fought for the good and righteous.²⁷

2.2.4 Social Factors

²¹ Mudde, “Van sjibbolet naar sjalom: Ruimte voor homoseksuelen in de gemeente van Christus”, 35-36. .

²² Hallewas, “Zegen vieren, Zegening van Levensverbintenissen”, 40.

²³ Ibidem, 54-57.

²⁴ Hallewas, “Zegen vieren, Zegening van Levensverbintenissen”, 57-60.

²⁵ Zorgdrager, “Tussen Hooglied en #MeToo”, 15.

²⁶ Ibidem, 23.

²⁷ Ganzevoort, “Adam en Evert, De spanning tussen kerk en homoseksualiteit”, 54-56.

Here we can follow two lines. The first line takes into account the times of the Bible. According to this line, some social factors in biblical times were decisive for how the Bible wrote about homosexuality. Let us see, what are these social factors?

Hallewas points out that the Bible did not know homosexuality. Therefore it could not condemn it.^{28 29} According to Mudde, the Bible does not understand homosexual relations in the sign of love and faithfulness as we often think of homosexuality these days.³⁰ According to Mudde, Paul has judged a phenomenon based on his social context.] did not accept. (He was the child of his time).³¹

Ganzevoort is on the same line as Hallewas and Mudde. Ganzevoort as well states that we have limited knowledge and direction in the issue of homosexuality. However, Ganzevoort has the added point in his theological view in connecting the topic to the person of the historical Jesus (a fact which Hallewas and Mudde miss). Ganzevoort states that we have limited knowledge regarding the issue of homosexuality because Jesus does not talk about this subject. He named this phenomenon the “Silence of Jesus”.^{32 33} This phenomenon will reappear in the practical part of my research.

Another critical element regarding social factors comes from Hallewas. According to Hallewas, the Bible is creating a social context ³⁴. The tendency representative to this context of the NT is the abandoning of the Hellenistic culture. The Hellenistic world accepted homosexuality; the Roman world, not. This way the homosexuality is a result of a cultural context. ³⁵

Furthermore, we must understand the phenomenon of homosexuality in the context of the man’s position in society, where the man represents the community’s social values in Israel.³⁶ When we talk about homosexual marriage, we should be aware that we live in a world with different social values than biblical values. ³⁷

²⁸ Hallewas, “Zegen vieren, Zegening van Levensverbintenissen”, 50-51.

²⁹ Cf. Mudde, “Van sjibbolet naar sjalom: Ruimte voor homoseksuelen in de gemeente van Christus”, 125-130.

³⁰ Hallewas, “Zegen vieren, Zegening van Levensverbintenissen”, 53.

³¹ Mudde, “Van sjibbolet naar sjalom, Ruimte voor homoseksuelen in de gemeente van Christus”, 42-50, 264.

³² Dutch Version: Zwijgen van Jezus.

³³ Ganzevoort, “Adam en Evert, De spanning tussen kerk en homoseksualiteit”, 119-120.

³⁴ Cf. Bos, 186-190, “Equal Rites Before the Law? Religious Celebration of Same-Sex Relations in the Netherlands”, 186-190.

³⁵ Hallewas, “Zegen vieren, Zegening van Levensverbintenissen”, 54-57.

³⁶ Mudde, “Van sjibbolet naar sjalom: Ruimte voor homoseksuelen in de gemeente van Christus”, 39.

³⁷ Generale Synode, 2001.

We have followed the social factors in the Bible, which impacted the way the Bible looks at homosexuality. Now I move to the second line of this section, which considers the social factors essential in society as we live it today.

According to Bos & Exalto, the acceptance of homosexuality in the church can go hand in hand with social developments in the last decade. In the previous ten years, because of the homosexual lobby, homosexuals are accepted in society. This kind of tendency could not be stopped by any actions, to name one concrete one, the Dutch Nashville Declaration.³⁸ Historically significant in this “common declaration about the Biblical sexuality” is that it states that Christians are not allowed to think differently about accepting “homosexual uncleaness”. However, at the same time, it does not touch on any subject regarding divorce, remarriage, or birth control. Children are not mentioned in the Dutch Nashville Declaration either. The declaration has a modern concept about sexuality. This modern concept can clash with the biblical principle of creation or, less biologically, from the family law.³⁹

With the Nashville Declaration, Bos & Exalto illustrates the conservative views about homosexuality. He states that the different upcoming religious movements, such as the Pentecostal movement, have influenced the conservative opinion about homosexuality. One of the central subjects in their religious discourse was the “sodomy of homosexuality.”⁴⁰ There was a “trend” in this Pentecostal movement that encouraged people not to contact homosexuals since God prohibits that, implicating that God forbids to have contact with sinners. Moreover, Paul did not address homosexuals in Korinth as brothers; and in 1 Korinth 6:9, Paul goes against immoral Christians as homosexuals.⁴¹

According to Paul, many who followed Billy Graham’s preachings suggested that calling homosexuals sinners was a lovely approach.⁴² This kind of theological discourse about homosexuality was characterized with connotations, where homosexuals were assumed sick, and the primary theological purpose was to “cure this sickness.” However, in 1990, this kind of approach failed for good. Any attention against the homo-lobby became a failure.⁴³

2.2.5 The issue of homosexual marriage

In the section above, we could see that theological opinion about homosexuality is interrelated to social factors in different times (in times of the Bible and nowadays). Opinion about marriage or

³⁸ Bos & Exalto, “Genot en Gebod, Huwelijk en seksualiteit in protestants Nederland vanaf 1800”, 10-12.

³⁹ Ibidem, 12-14.

⁴⁰ Ibidem 146-148.

⁴¹ Ibidem 134-135; 146.

⁴² Ibidem 146-148.

⁴³ Ibidem 147.

ideas regarding whether two men can marry is also related to social factors in our times. According to Zorgdrager, we cannot handle homosexual relations isolated in the church. We should investigate this issue in the context of social changes. We should consider the differences in partnerships and the meaning of marriage.⁴⁴

Zorgdrager refers to Susannah Cornwall, who states that marriage is something “in the making and remaking.” More precisely, why the institution of marriage has gone under changes. According to Cornwall, marriage is not something fallen from heaven, but it is human-made and formed by cultural differences⁴⁵

Hallewas agrees here with Zorgdrager: marriage is an institution that cultural, social habits have shaped from a theological perspective. He points out here the influence of the Ancient Middle East culture on the Bible. However, he agrees that it is not clear to what extent these cultural traditions were decisive in the outcome of marriage regulations in the Old Testament.⁴⁶

2.3. THEOLOGICAL ARGUMENTS AGAINST HOMOSEXUALITY

In the section above, I have dealt with arguments that accept homosexuality. This part deals with the other side of the mirror, namely, with views that refuse homosexuality. These arguments focus on a biblical perspective, more precisely because the Bible is talking exclusively negatively about homosexuality. Mudde handles in an utterly straightforward way the Biblical texts about homosexuality are why his work dominates this section.

2.3.1 Biblical factors

In the section above, we have seen how the supporters of homosexuality argue that homosexual actions in the Bible are only condemned in a ritual setting.

However, Mudde has another view and states that homosexuality in the Old Testament was forbidden not only in a ritual context, in the situation of the temple prostitution, but in all contexts.⁴⁷ The Canaanites were driven out of Kanaän because of their pervert actions and Paul judges homosexuality as an action, where the creation puts himself above the Creator.⁴⁸

⁴⁴ Zorgdrager, “Het huwelijk opnieuw bekeken”, 213-214.

⁴⁵ Cf. Hallewas, “Zegen vieren, Zegening van Levensverbintenissen”, 24-26.

⁴⁶ Hallewas, “Zegen vieren, Zegening van Levensverbintenissen”, 25-27.

⁴⁷ Mudde, “Van sjibbolet naar sjalom: Ruimte voor homoseksuelen in de gemeente van Christus”, 56.

⁴⁸ Ibidem, 106-112.

Mudde gives more significance to the order of creation. Mudde says that God has a clear message when creating man and woman differently. This message has the primary goal of procreation.⁴⁹

According to God's original plan, God has created the man and a woman, and to the idea of marriage, these two and only these two belong together.⁵⁰

Therefore those arguing against homosexual marriage often refer to the order of creation, stating that in a homosexual marriage, it is impossible to enjoy the otherness in the creation of men and women.⁵¹

The orders of creation come back not only in Genesis but also in the New Testament, with Jesus, in the meaning of the marriage (Matthew 19, Mark 10). When he asks about the importance of marriage and divorce, he gets back to the orders of creation in his answer. God has created man and woman, and what God has created man shall not separate.⁵²

I see here an exciting connection between Matthew 19 and the theory of Ganzevoort, “the silence of Jesus.” Ganzevoort said that Jesus does not talk about the issue of homosexuality. Therefore we can not make certain decisions regarding homosexuality. However, He does talk about marriage between man and woman. Can we talk about homosexuality related to Matthew 19? I will handle this subject in more detail after analyzing my interviews.

Mudde explains the negativity on homosexuality and states that Paul does not speak about homosexuality as something natural. Paul talks about homosexuality as something with a bad habit, a lifestyle with bad choices. Roman 1: 18-32: is not about homosexuals following their own “natural” instincts, but heterosexuals following unnatural instincts. However, Mudde himself states that these are only speculations. We cannot be sure.⁵³

Another argument here has to do with the following of the law, where God's words are the law itself, condemnations on homosexuality become a part of the law. Love (an enormous legacy of Jesus) is the fulfillment of the law, so if we go against the law, then we contradict it.⁵⁴

2.3.2 Culture and Context

⁴⁹ Ibidem, 110-122.

⁵⁰ Ibidem, 248-250.

⁵¹ Ibidem, 326-327.

⁵² Ibidem, 240-250.

⁵³ Ibidem, 58-104.

⁵⁴ Ibidem, 248-250.

According to Mudde, we have to consider Calvin's *Accomdatio Dei* theory. God has handled the world of Israel as his children's world.⁵⁵ Homosexuality in the Bible doesn't only appear as sin in a cultic setting but in all environments. If homosexuality were a sin in the cultic context, we have to associate it with concrete cultic terms.⁵⁶ But even if we say that we have to consider the cultic context, homosexuality was condemned in any context (in cultic and not cultic). Not only was homosexuality forbidden, but all unholy handlings (not clean, dirty) regarding homosexuality.⁵⁷

Mudde refers to the ethicist Ad De Bruijne when he says that conceptions about homosexuality are cultural conceptions.⁵⁸ However, this does not make the problem of homosexuality vanish. Just because society accepts homosexuality does not mean homosexuals can not face problems (judgments). De Bruijne points out that sex is demythologized and becomes an article of consumption and satisfaction. This way, homosexuality becomes one's identity, becoming an individual problem.⁵⁹

Mudde weighs studies that compare homosexual relations with heterosexual ones. Some of these conservative studies suggest that heterosexual marriages last longer, and there is no room for love in homosexual relations. These differences do not originate from the homosexuality of the man but the manhood of homosexuals. However, according to Mudde, this is no reason not to leave room for homosexuals in the church.⁶⁰

2.3.3. Brokenness

Ruard Ganzevoort, besides theology, considers the psychological dimensions of homosexuality. These psychological dimensions are connected to the dilemmas of the individual. His view gives a complete picture of all possible issues we have to reflect on when we talk about the arguments regarding homosexuality.

Ganzevoort offers six views on homosexuality. The first one is *brokenness*. According to this view, God has created Adam and Eve and not Adam and Evert. God has created humans: female and male. That is why homosexuality falls into the category of brokenness. However, Ganzevoort also states that perfection exists only in paradise, before the original sin.⁶¹ *Sin*: Homosexuality is a sin, and God can forgive it.⁶² A fight-between temptation and God. It's also a fight between right and

⁵⁵ Ibidem, 230-234, 255.

⁵⁶ Ibidem, 35-38.

⁵⁷ Ibidem

⁵⁸ Cf. Hallewas, "Zegen vieren, Zegenen van andere levensverbintenissen", 24-26.

⁵⁹ Mudde, "Van sjibbolet naar sjalom, : Ruimte voor homoseksuelen in de gemeente van Christus", 125-127.

⁶⁰ Ibidem, 290-310.

⁶¹ Ganzevoort, "De spanning tussen kerk en homoseksualiteit", 44-46.

⁶² Ibidem, 46-48.

wrong in our Christian community.⁶³ *Sickness*: Ganzevoort describes homosexuality as something psychological, more precisely a psychological sickness that has to do with problems in somebody's youth, whereas the individual is yearning for love.⁶⁴ *Otherness*: this concept lies in accepting the others in the Church.⁶⁵

Homosexuality is a part of the world's brokenness, something that it's not a part of God's original plans. However, that doesn't mean that you can not use God's tools for it.⁶⁶

We can not equalize a homosexual relationship with the original plans of God, where marriage is between a woman and a man. Homosexual marriage is more of a refugee, "schuilhut" in the brokenness of existence. We can ask for a blessing for this life of refugees, and the protection of rights in this respect is essential. However, talking about homosexual marriage in the church of God is not possible.⁶⁷

However, Mudde quickly adds that homosexual relations can also happen in the sign of "love, faithfulness, and righteousness." He does not mention it, though which element is the element of righteousness. This way, Mudde leaves too much for the fantasy of the reader. Now I can fill in that this righteousness means the Christian values and "rules." However, it is not sure Mudde meant this criterion.

Besides stating that the Bible is negative about homosexuality, Mudde shows another angle: the church focuses too much on judging homosexuality. He illustrates his statement with the example that we accept in our church communities the idea of remarriage. However, considering biblical law, remarriage can be worse than being homosexual. With remarrying, we lose love and faithfulness. With a homosexual relation, we do not lose these two latter ones.⁶⁸ This comparison between homosexuality and remarriage will reappear in my practical analysis as well.

2.3.4 Conclusion

In this section, I would like to answer my subquestion: What are the arguments regarding homosexuality in the PKN?

Firstly, those supporting homosexual practices argue mostly with the NT legacy from Jesus: we should love and accept everybody. Another argument is that the Bible did not know homosexuality as we know it today, a relationship that is about love and faithfulness. The Bible has some

⁶³ Ibidem, 48-50.

⁶⁴ Ibidem, 50-52.

⁶⁵ Ibidem, 52-54.

⁶⁶ Mudde, "Van sjibbolet naar sjalom: Ruimte voor homoseksuelen in de gemeente van Christus", 328-329.

⁶⁷ Ibidem, 329.

⁶⁸ Ibidem, 329-330.

limitations if we look at the texts about homosexuality in our social context today. Another argument of this party emphasizes the ritual context in the Bible. Here homosexuality is only condemned in a ritual context.

If I would have to sum up the legacy of the Bible in one criterion, that would indeed be the love of Jesus. If we have this love, we can not condemn homosexuality. Furthermore, we should not get stuck in the Biblical times; we can not avoid the fact that times have changed, relationships changed, human relations have evolved. Therefore we should open our perspectives for new contexts (a context where homosexual relation in love is a possibility). However, this view requests quite a lot of deviation from the Biblical words. This kind of view ignores the negativity of the Bible about homosexuality.

Then we see the second line of argumentation, the conservative group, which condemns homosexuality. On the one hand, they state that God condemns homosexuality in all settings. It seems that this group places God's word and God in the first place. However, when we look further, this group still gets stuck in different other factors, such as the all-embracing love of God, the changing of times, the fact that the Bible did not know homosexuality the way we know it today. In this relationship, two-man can love and respect each other.

These arguments are strongly related to how the conservatives and the liberals read the Bible. They often have other criteria for reading the Bible. However, this does not mean that they totally stay on the opposite pole of Bible interpretation, and they have no common grounds. The most important message of the Bible, the love, the obedience to God and his word, the loving of the neighbor are essential for both groups. About this, I will write more in my analysis.

After handling the subject of homosexuality, from a biblical perspective, in the next section, I will address homosexuality from a church polity perspective. Here I will connect the church order and the issue of homosexuality. I will research what the church says about homosexuality, how homosexual marriage gets a room in the church order, and the problems in this respect. Here I want to bridge theology (theory) and the practical issues (the way articles 5.3.1 and 5.4.1 works in practice). I will see whether the decisions on a church polity level make it possible that the church order is used optimally in practice (an issue I will handle in my analysis in the next chapter).

2.4 ARGUMENTS RELATED TO THE CHURCH ORDER

2.4.1 Introduction

In the previous paragraphs, I have dealt with the theological debate regarding homosexuality. This part of my thesis takes the next step and will handle the arguments relevant from a church polity perspective. More precisely, the sub-question which I would like to answer here is:

- *What were the arguments in the area of church polity that led to articles 5.3.1 and 5.4.1?*

To answer this question, I first investigate the creation history of the article 5.3.1 and 5.4.1. These two articles separate heterosexual marriages from homosexual ones. Article 5.3.1 handles heterosexual relations, while article 5.4.1 homosexual ones. Heterosexual marriages get consecrated in the wedding ceremony in the church. Homosexual marriages fall under the category of “other partnerships,” and they get a blessing during the wedding ceremony in the church. Here I will investigate the synodal reports and the literature analyzing them. I will study with a critical eye the arguments that lead to the separation of heterosexual marriage from homosexual ones. How did these arguments develop? There is no distinction between heterosexual marriage and homosexual marriage in civil law. However, in the church law, there is. Why? These are the issues I will touch on in this section.

2.4.2 The creation history of article 5.3.1/ Article 5.4.1

1996, we first read about the idea of giving space for homosexual marriages in the category of “other partnerships,” where they would get a blessing on their relationship in the wedding ceremony in the church. The synodal meeting of the Dutch Reformed Church (Nederlandse Hervormd Kerk) concludes whether they should address the blessing of other partnerships on a local level, where the local churches will decide whether they will bless a homosexual relationship or not. At this same meeting, there are already plans made for the next year to handle consecrating homosexual marriages. The general meeting of the following year will handle this issue in a more detailed way. It is interesting that at this point already, the general Synod states that the issue of consecrating marriages is a pastoral one.⁶⁹ This idea, regarding the relevance of pastoral care, comes back in a later section of my thesis in my analyses.

The Synod meeting in 1996 emphasized that the blessing of other partnerships has to do with a reading glass on how the church members read the Bible.⁷⁰ This is an essential issue in the outcome of my research. The interviewed church members often connect these key concepts: biblical interpretation and the blessing of homosexual marriages. I will write more about this in the next chapter of my thesis.

It is essential to mention here that in 1996 even though the Synod has addressed the issue of blessing other partnerships, it is still stated the church order does not leave room for the consecration of these other partnerships.⁷¹

⁶⁹ Generale Synode, 1996, 35-36.

⁷⁰ Ibidem, 36.

⁷¹ Ibidem, 35.

In 1996 a tri-synodal workgroup was formed with the participation of the Lutheran Church and two Reformed Churches, the Gereformeerde and the Hervormd Church. They published their first report in the same year under the title “The place of life partnerships in the church order.”⁷²

This report appreciates the fact that marriage church order included marriage. However, the workgroup also thinks that a theological argument is missing regarding marriage in the church order. There is no argumentation from the Old Testament or the Judaistic tradition.⁷³

This commission is critical that the church order excludes homosexual marriage. The commission thinks that the church should be more about the factors that connect us. We all have a common interest, that of being blessed. Though at the same time, the trisinodal workgroup does acknowledge the possibilities, where the local congregations get space in their diversity, regarding this issue.⁷⁴

1997 was the year when the subject of consecrating other partnerships came on board in the discussions of the General Synod. These discussions are still in an introductory phase, where church members lay questions on the table, such as the limits for consecrating other partnerships? Some think here, if you want to consecrate homosexual alliances, you can cancel the term of consecration for heterosexual marriages since the word loses its validity. The most important statement in this synodal meeting is that the term consecration has a juridical connotation. The question is, whether the church still acknowledges this juridical connotation when consecrating marriages.⁷⁵

In the synodal meeting in 2000, the difference between the Conservative congregations and the liberal one became already obvious. The Reformed Alliance (Gereformeerde Bond) states that marriage is only between a man and a woman, arguing with Matthew 19: 4-5. Jesus refers to the order of creation, where God has created man and woman. However, this argument is overthrown because local congregations, more precisely church councils, can decide whether they will consecrate homosexual marriages as they do with heterosexual ones.⁷⁶

In 2001 the tri-synodal workgroup gave his final statements. According to this statement, consecration by the church, besides the state consecration, is necessary because it is a gift from God. We can see the relation between Christ and his community. The trisinode agrees that other partnerships should be blessed and marriages should be consecrated. The trisinodal workgroup

⁷² Bos & Exalto, “Genoot en Gebod, Huwelijk en seksualiteit in protestants Nederland vanaf 1800”, 10.

⁷³ Besluitvoorstel, “De plaats van levensverbintenissen in de kerkorde”, 154.

⁷⁴ Ibidem, 152; Cf. Bos & Exalto, “Genoot en Gebod, Huwelijk en seksualiteit in protestants Nederland vanaf 1800”, 10-11.

⁷⁵ Generale Synode, 1997, 16-17.

⁷⁶ Generale Synode, 2000, 104-105.

means that a text from the church order can not choose. The church did not make a unanimous choice, since a minority of the church, the conservatives, are against homosexual relations).⁷⁷

Previously in 2001, the Synod had established a compromise of splitting position by separating marriage and other partnerships into two different articles. In taking this position, the Synod explained that “other partnerships” can be blessed to manifest God's close presence in relationships in love and faithfulness.⁷⁸

In an attempt to provide for an alternative solution to this debate, the General Synod decided in 2001 to provide local churches with the autonomy to decide on blessing versus consecration; and homosexual marriages versus heterosexual marriage.⁷⁹ As long as a local church follows regulations from article 4.8.7, it can make an individual determination regarding the blessing of homosexual marriage.⁸⁰

In 2001, the General Synod stated that the differences are so significant in the different viewpoints on this issue between the various church denominations that a consensus in church law would not develop between such denominations.⁸¹

In 2004 the General Synod introduced a differentiation between the concepts of blessing and consecration, in a definitive form, whereby heterosexual marriages would be consecrated, while homosexual partnerships would be blessed. This differentiation was a difference without a distinction. The text of the ordinances adopted by the 1996 General Synod Assembly did not provide for a difference between consecration and blessing, only establishing a difference in terminology but not practice. Whether the General Synod could bridge the gap between the varying viewpoints within the various denominations.⁸²

The approach adopted by the General Synod did not satisfy all churches in the PKN. Although viewed by many as an acceptable compromise, due to the extension of blessings to homosexual partnerships, sure of the more conservative churches viewed the blessing of any unmarried couple, regardless of sexual orientation, as an outrageous concept.⁸³ This viewpoint held by the more conservative churches led to the most recent schism among the Dutch Protestant church and, as a result, the Hersteld Hervormd, or Renovated Reformed church, was founded. In light of the events

⁷⁷ Generale Synode, 2001, 55; Cf. Bos & Exalto, “Genoot en Gebod, Huwelijk en seksualiteit in protestants Nederland vanaf 1800”, 12.

⁷⁸ Generale Synode, 2001, 57-58.

⁷⁹ Ibidem, 57.

⁸⁰ Van den Heuvel, “Toelichting op de kerkorde van de Protestantse Kerk in Nederland”, 211-212.

⁸¹ Generale Synode, 2001, 57.

⁸² Bos & Koffeman, “Nieuwe toelichting op de kerkorde van de Protestantse Kerk in Nederland”, 82.

⁸³ Bos & Exalto, “Genoot en Gebod, “Genoot en Gebod, Huwelijk en seksualiteit in protestants Nederland vanaf 1800”, 7-8.

leading up to the founding of the Renovated Reformed church, it is unsurprising that like other “reform” topics, like the presence of women in office, homosexuality is a regular agenda topic during meetings of the orthodox reformed Synod in the Netherlands.⁸⁴

In 2007 the Synod came to the conclusion that further attempts to develop a theological consensus would be impossible at this point and recommended that continued discussion and debate of the issue be conducted. Although a semblance of compromise was reached in the “Samen op weg” process regarding articles 5.3.1 and 5.4.1, individuals supporting increased theological recognition of homosexual marriage have continued to request revisions to this policy at the Synod.⁸⁵

In 2017 a decision was made to delay the decision in this regard.⁸⁶ The internal differences in blessing homosexual relations are still not solved in the year 2017. However, it was decided by General Synode that instead of the issue of blessing homosexual marriages (or not, or consecrating them) the focus will be shifted to solving the differences in principles regarding this issue in the PKN. According to this, the PKN wants to be an inclusive church. God gives room for both of his sons, the ones who are homosexuals and the ones who do not wish to accept the consecration or blessing of homosexual relations. As a fundamental for this argumentation serves the principle of love, more precisely the parable of the lost son from Lucas 15.⁸⁷

Moreover, the Synod expresses his awareness that the personal relation to God and the unique understanding of Bible texts play an important role. (I could see this aspect in my practical research as well.) However, the Synod emphasizes that not the individual faith, but the church, as a community of God (manifested through Word and sacrament), is considered normative. However, all this must happen, in a sphere where diversity in the PKN is acknowledged.⁸⁸

By 2018, there had been no change to the text. The treatment of heterosexual marriage and homosexual partnership remained separated between article 5.3.1 and 5.4.1 The Synod did, however, provide an additional explanation that they did not want to judge partnerships which are not created between man and women. Through this statement, the Synod gave space for local churches to make their own choice and encouraged dialogue regarding this issue among PKN churches on a local level.⁸⁹ In furtherance of the idea that articles 5.3.1 and 5.4.1 provide a

⁸⁴ Ibidem, 8.

⁸⁵ Kleine Synode & Generale Synode, 2007, 112.

⁸⁶ Zorgdrager, “Het huwelijk opnieuw bekeken, Over Christelijke Verbeeldingskracht in een landschap van veranderde partnerrelaties in Kerk en Theologie”, 213.

⁸⁷ Huwelijk en Levensverbintenis, Generale Synode, 2018, 2-3.

⁸⁸ Ibidem, 5.

⁸⁹ Bos & Koffeman, “Nieuwe toelichting op de kerkorde van de Protestantse Kerk in Nederland”, 82.

“separate but equal” treatment, the Synod has made it clear that from a theological perspective, blessing and consecration carry with them the same value.⁹⁰

In 2018 just as at the beginning of the discussion of this topic in 1996, the Synod emphasizes that the differences in vision regarding homosexual marriage have to do with how you read the Bible and how you acknowledge the socio-cultural changes in the world. This latter one is an addition to the synodal meeting in 1996.⁹¹

In this same year, the General Synod has issued a report called “ Report regarding marriage and other partnerships.” This report states that even though the church order talks about consecrating a marriage, a married couple gets a blessing.⁹² The Synod is aware that the church does not take over the state’s role like in the middle ages and does not close a marriage. Still, the official Expression of consecration is necessary to show God's faithfulness regarding his words about marriage; the wedding has a binding character since it is closed in His name.⁹³

Moreover, this report states that a preacher cannot make criteria in giving a blessing. The promise of blessing is linked to Jesus Christ, and those who believe in Him can receive it. This Married couples can be sure that they receive the blessing of marriage. The Synod does not reveal at this point if this is valid for homosexual marriages as well. Another question here would be: a preacher is not free to make criteria for blessing somebody, but is he free to deny the blessing from somebody? This report does not answer this question.⁹⁴

The report emphasizes (again) that the state is the entity that closes a marriage. The role of the church is announcing the wedding. Praying for the married couple and blessing them in God's name is the church’s role.⁹⁵

2.4.3 Critiques on the developments

Available literature presents significant criticism of this compromise position, which displays the general dissatisfaction with a “separate but equal” method of categorizing de facto marriages in the same category as “other partnerships”:

⁹⁰ Ibidem, 213.

⁹¹ Huwelijk en levensverbintenis, Generale Synode, 2018, 3.

⁹² Cf. Toelichtingen op de Ontwerp (should we not talk in both situations about blessing?).

⁹³ Huwelijk en levensverbintenis, Generale Synode, 2018, 9-10.

⁹⁴ Ibidem

⁹⁵ Ibidem

*A compromise that remained unsatisfactory for many, but it was impossible to reach more..*⁹⁶

Merely a compromise

The first thematics regarding the critiques on the developments touch the compromise's subject. Here the compromise achieved by Synod is seen as a deal, which is not that successful. The fact that the church community remains divided undermines the notion that this is a workable compromise solution. Heuvel states that this is a compromise that tears the church community apart into two sections.⁹⁷ Or with the words of Leon van den Broeke: this was a compromise because it was impossible to satisfy both sides.⁹⁸

Moreover, even though the disagreement on homosexuality was not the only difference between the conservative and the liberal churches", it was one of the issues that kept the liberal and the conservative churches apart.⁹⁹

Social trends versus church polity

One topic that has often been addressed is popular cultural beliefs in dictating the church's laws. It is said that either the law did not follow the life of the life did not follow the law (*ius sequitur vitam*)¹⁰⁰ and the resulting disconnect between societal shifts in opinion and legal theory. This has resulted in the synodal decisions being described as a policy of "samen of weg" (together or apart) in place of "samen op weg" (together on the same path).¹⁰¹

It is understood that the church must develop its laws and practices to remain relevant to the society in which its congregation is drawn. Still, the emphasis on balancing varying liberal and conservative beliefs among the different churches risks moving the discussion away from the fundamental question or any question of church practice: does this help the ecumenical goals inside the PKN closer to Christ?¹⁰²

Koffeman emphasizes the church as a community dependent upon universal theological beliefs that unify the individual churches under both assumptions and accountability to other churches in following the same laws. Not unlike any community, once there is excessive ambiguity in the legal

⁹⁶ Nederlandse versie: *Een compromis dat voor velen onbevredigend gebleven is, maar meer bleek niet mogelijk.*

⁹⁷ Bos & Koffeman, "Nieuwe toelichting op de kerkorde van de Protestantse Kerk in Nederland", 81-82.

⁹⁸ Van den Broeke, "Van Sacrament naar contract? Verbonden in "liefde en trouw voor Gods aangezicht", 203-204.

⁹⁹ Ibidem, 203.

¹⁰⁰ Ibidem, 204.

¹⁰¹ Zorgdrager, "Het huwelijk opnieuw bekeken, Over Christelijke Verbeeldingskracht in een landschap van veranderde partnerrelaties in Kerk en Theologie", 208.

¹⁰² Ibidem, 219.

landscape and division based upon differently applied beliefs, the structure of society, or in this case, the church as a whole, weakens.¹⁰³

Lastly, in this part, it is essential to mention that the basis for Synod's decision-making historically was not clear. Should the Synod focus on scripture, tradition, cause, or historical experience? How should the church navigate between these four influences?¹⁰⁴

Local Level

The balance between establishing a single, unifying policy on homosexuality while maintaining the freedom of local churches to adopt practices that reflect their communities has focused on the Synod. The political nature of this question led to the local autonomy of churches and the compromise division between article 5.3.1 and 5.4., but this solution has shown itself to be less of a solution and more of a temporary fix.¹⁰⁵

According to Zorgdrager, the Synod of 2004 and the revision in 2017 (regarding articles 5.3.1 and 5.4.1) has been decided from a functional point of view (where the leading cause was not to create conflicts and polarisation). Zorgdrager states that theology was avoided from this point of view, and local churches were left alone.¹⁰⁶

The meaning of marriage

An additional issue that is touched upon in the relevant literature, but was not discussed during the Synod, was the relationship between the church's identity and the meaning of marriage. Closing marriage has been a historically primary role of the church, and its influence on that institution has often defined the church's role in greater society. Should the church focus on marriage as a theological matter in contrast to culture in general, or should it adopt its practices to ensure marriage as a religious institution remains relevant? Furthermore, the Synod failed to mention: How does the meaning of marriage touch the identity of the church?

From a functional point of view, beyond the impact of the Synod being unable to reach a consensus on the issue over the previous half-century, a key impact of the compromise to articles 5.3.1 and 5.4.1 has been to prevent the institution of a top-down solution to this issue.⁹² If the goal has been to attempt to provide a positive portrayal of the church to outside parties, continued disagreement

¹⁰³ Koffeman, "Het goed recht van de Kerk", 17; Dutch Version: "De kerkordelijk vastgestelde beslissing dat in een kerk de gemeenten regelmatig worden gevisiteerd vanwege de kerk als geheel, veronderstelt duidelijk een theologische keuze. Er klinkt in door dat de gemeente andere gemeenten -en daarin de kerk als geheel-niet kan missen. Dat wederzijdse verantwoording van fundamenteel ecclesiologisch belang is."

¹⁰⁴ Zorgdrager, "Het huwelijk opnieuw bekeken, Over Christelijke Verbeeldingskracht in een landschap van veranderde partnerrelaties in Kerk en Theologie", 219.

¹⁰⁵ Ibidem, 219.

¹⁰⁶ Ibidem, 215-216.

within the church and the varied practices resulting from the compromise have provided little positivity towards the church. As more conservative congregations continue to reject the blessing of homosexual marriages, their practice is used to prove how backward churches, in general, remain regarding modern developments ¹⁰⁷ while the lack of a single unifying belief loosens the theological bonds between the individual churches. Moreover, the treatment of the issue of homosexuality by the church has not been carried through to other issues regarding family policies and sexuality, even in spite of the fact that society, in general, has become more sexualized and the use of birth control has risen, as evidenced by the fact that families have become smaller in the past two decades.¹⁰⁸

2.4.4 Critical Evaluation

The controversy and debate regarding articles 5.3.1 and 5.4.1 have been ongoing for several decades and do not look to be concluding in the near future. The Synod has put in place their compromise solution by separating the concepts of homosexual relations from heterosexual marriages in the church order, but this has done little to quell the discussion and leads to other areas of debate.

From an external perspective, it appears that both the conservative and liberal wings of the church were satisfied: those who disagree with homosexual marriage supported the separation of the two relationship types. In contrast, those who support homosexual marriage can still achieve acceptance locally and utilize local churches to provide them with a marriage ritual.

However, the compromise has instead resulted in dissatisfaction among certain church members. Many conservative church members have felt that the settlement provides theological support in the form of blessing for relationships that aren't supported by the theological underpinnings of the church. In response, many liberal members point towards societal norms to paint the conservative viewpoint as unjustifiable and outdated. These arguments further point towards the tricky balance within the church of theology and practicality in those areas in which they do not align. Disregarding tradition and history for popular whims may be viewed by many as reckless, but an over-emphasis on historical practice can also leave the church outside of societal norms. Attempting to find a balance between these issues will continue to be a significant challenge for the Synod and one in which there is no simple answer.

One issue with the conservative emphasis on homosexuality as an issue is that it risks exposing the church, and particularly the conservative wing, to external criticism regarding hypocrisy or a lack of focus in other essential areas. Mudde and Exalto argue that homosexuals are overemphasized in the conservatives' rhetoric and face discrimination by such parties. At the same time, a strong

¹⁰⁷ Exalto & Bos, "Genoot en Gebod, Huwelijk en seksualiteit in protestants Nederland vanaf 1800", 8.

¹⁰⁸ Ibidem, 8-9.

defense is waged by the conservative wing against the encroachment of the concepts of the family and marriage by homosexuality, issues such as family and sexuality. Divorce and similar topics are given reduced roles in the Synod agenda. In addition, the disproportionate attention on this issue has distracted the church from serving as a bulwark against other “problematic” trends in society, such as corruption, injustice, and inequality between the rich and the poor. These have become accepted aspects of society and yet receive minimal emphasis along with the conservative wing of the church.

In order to achieve its “unity in diversity” goals, the Synod established a superficial compromise, where heterosexual marriages are consecrated and homosexual marriages are blessed. As discussed previously, this remains a distinction without any real difference and does not advance the issue in any coherent manner. Unity is undermined, while attention is drawn from equally important issues. It also sets a precedent for theology to be ignored in the face of practical concerns, which, although prudent in some situations, may serve to erode the role of theology within the church continually. The effects of this erosion on the unity and coherence of the church, and with it, the role of the church in society, are yet to be seen.

By reaching a generally unsatisfying compromise solution and granting local churches autonomy regarding their treatment of fundamental theological issues, the Synod has shown itself afraid to be a singular voice of the church in deference for the need to keep the church together. In doing so, the bonds that it maintains between individual churches are substantially weaker but still existent. It also moves the heart of theological decision-making on this issue away from its traditional role in the Synod. It places it firmly within the control of the multitude of individual churches. By handing individual churches two separate but theologically equal tools and instructing them to use them as their congregation’s demand, the Synod serves to pass the burden of developing the church’s response on the issue to individuals who may not have the knowledge or focus on theology. It represents a fundamental shift away from theological matters in the balance of practicality and theology. A local decision-making procedure may deemphasize a top-down approach to theological thinking in the future.

2.4.5 Conclusion

The arguments that drove the decision-making of the Samen op Weg process were characterized by the goal of achieving a compromise that would satisfy both the conservative and the liberal group of the PKN.

The compromise utilizes two concepts to satisfy the conservative and liberal church members under a single theological law. The first, a more traditional idea, explores homosexual nature and explicitly separates the concepts of heterosexual nature and homosexual nature. This standpoint is reflected in the established division between articles 5.3.1 and 5.4.1 and satisfies the church’s

conservative wing. It allows for recognition that their voice and beliefs are acknowledged and does not conflate heterosexual and homosexual relations.

In contrast, the second concept provides the “separate but equal” treatment of homosexual and heterosexual relations through the different but theologically important concepts of blessing and consecration. By allowing for fundamentally similar ceremonies to be performed to bond both homosexual and heterosexual relationships, the church has attempted to provide for homosexual relationships to have available to them the traditional marriage ceremonies and to provide a blessing upon the union, while recognizing a fundamental difference between heterosexual marriage and homosexual partnership. The compromise solution is intended to satisfy both the conservative and liberal standpoints, providing a marriage ceremony for homosexual partnerships without recognizing a “sameness” with heterosexual marriage. However, what this means from a theological perspective remains a topic of intense discussion.

When I look at the literature criticizing the developments around articles 5.3.1 and 5.4.1, they only look at the subject of blessing homosexual marriage from a functional perspective. However, they do not handle theological issues straightforwardly related to the topic. Here I am referring to Heleen Zorgdrager and Leon van den Broeke. Zorgdrager points out the Synod missed theological points that theology was missed in the synodal decision making, and the local churches were left alone. However, she does not get into details regarding these missed theological points. Van den Broeke concentrates on the functional goal of a compromise and the fact that this compromise regarding the blessing of homosexuals was not a real success. Like Zorgdrager, he does not get into the differences between blessing and consecration in a straightforward way.

Therefore, in the next chapter, I will handle the theological significance of the key concepts of blessing and consecration in a straightforward way. I will also give a short historical overview of these concepts’ importance and look at these concepts from a church polity perspective. When I read the synodal reports, the theological meaning of blessing and consecration does not get a significant role. However, these concepts play a crucial role in the subject of homosexuality, and the room homosexuality gets in the church order. It is relevant to zoom in on the explanation of these theological concepts.

2.5 BLESSING AND CONSECRATION

2.5.1 Introduction

The previous sections have dealt with theological arguments regarding homosexuality and the church polity implications, more precisely the way the subject of homosexuality got space in the church order in the last decades. This section handles a more specific problem and singles out the central key concepts of my thesis, the theological concepts of blessing and consecration.

This section searches for answers to the following sub-questions:

- *What are the differences between the concepts of blessing and consecration from a theological point of view? What are the differences from a church polity perspective?*

To find the answer, I will sum up the biblical significance of blessing and consecration. I will also give a short overview of marriage law and how marriage law has influenced the importance of these theological concepts, looking at these concepts from a church polity perspective.

Furthermore, I would like to introduce the problems with the opinion of the literature. According to Van den Broeke, the difference between blessing and consecration is vague.¹⁰⁹ This issue is acknowledged by the General Synod himself. The Synod draws attention to problems in the difference between blessing and consecration. Important to mention here that “The Dienstboek 2” (Liturgical book of the PKN) marriage forms do not differ regarding the concept of blessing and co-validation, only in the marriage forms.¹¹⁰

Let’s see whether we can find a way in this mysterious labyrinth regarding the meaning of these key concepts.

2.5.2 The meaning of consecration

The meaning of consecration was linked to the marriage status itself, but it had a role to give an added value to the church life of the community.¹¹¹

The church order of the Dutch Reformed Church (Nederlandse Hervormde Kerk) in 1951 has drafted a more serious character to the notion of consecrating marriages. Consecration meant confirmation and the manifestation that God wants to sign a marriage contract with the couple.¹¹²

In the liturgical practice, there is not much difference made between article 5.3.1 and 5.4.1, and this way, the opinion of those who have problems in their conscience against homosexual marriage are not validated:¹¹³

¹⁰⁹ Cf. Zorgdrager, “Het huwelijk opnieuw bekeken, Over Christelijke Verbeeldingskracht in een landschap van veranderde partnerrelaties in Kerk en Theologie”, 211-213.

¹¹⁰ Generale Synode & Kleine Synode, 2005, 41-42.

¹¹¹ De Jong, “Achter de Burgerlijke feiten aan”, 21.

¹¹² Ibidem, 23.

¹¹³ Generale Synode & Kleine Synode, 2007, 111.

Consecration suggests an institutional meaning of the marriage. The Synod did not want to tell that he does not take the purpose of the old marriage traditions seriously. Blessing seems to be somehow more open.¹¹⁴

Bos and Koffeman (just as Heuvel) explain that marriage, the word consecration was kept in order not to suggest that marriage is not appreciated anymore.¹¹⁵

Consecration is a severe issue in Dutch Civil Law as well. A preacher can only consecrate a marriage if a civil law marriage preceded it.

It is essential to mention here that there is no separate section to marriage in the church order. Opinions here vary, but at the end of the day, the subject of marriage got room under the sermon section with the title “wedding sermon.” Here, marriage is described as a contract in love and faithfulness in front of God’s face in article 5.3.1. This article only talks about marriage between man and woman. Article 5.3.1 limits the possibility of consecration to marriage which was closed under civil law. However, civil law does speak about the marriage of the same sexes. Despite this, the church classifies same-sex marriage under the category of “other partnerships.”¹¹⁶

The subject of consecration draws to himself numerous problems from a Biblical perspective, to begin with: we do not have any legacy or, better said, too much legacy from Jesus regarding the marriage laws.¹¹⁷

Marriage has been through all kinds of evolutions throughout history. Therefore it was shaped by context. Hence the biblical historical traditions can not be binding as church law for marriages.¹¹⁸

Calvin and Luther have introduced marriage under the jurisdiction of the government. Here, consecration doesn’t fall under the tasks of the church. The government does consecration. Therefore it is pretty controversial that the marriage is still consecrated in the church.¹¹⁹

Since the Church has lost jurisdiction over validating a marriage, the word “consecrating” is outdated. The church has only a pastoral and theological role in the blessing of the unions. This is working in another way around in other contexts, such as in cultures where the marriage makes part of a new life phase, where the married couple will move out from the family nest. However,

¹¹⁴ Van den Heuvel, “Toelichting op de kerkorde”, 211.

¹¹⁵ Bos & Koffeman, “Nieuwe toelichting op de kerkorde van de Protestantse Kerk in Nederland”, 82; Cf: Heuvel P., “Toelichting op de Kerkorde van de Protestantse Kerk in Nederland”, 197.

¹¹⁶ Ibidem, 196.

¹¹⁷ Hallewas, “Zegen vieren, Zegening van andere levensverbintenissen”, 39.

¹¹⁸ Bos, "Equal Rites Before the Law, Huwelijk en seksualiteit in protestants Nederland vanaf 1800", 188-189.

¹¹⁹ Zorgdrager, “Het huwelijk opnieuw bekeken, Over Christelijke Verbeeldingskracht in een landschap van veranderde partnerrelaties in Kerk en Theologie”, 221-222.

in the western context, the new living practices have contributed to the expiration phase of consecration.¹²⁰

2.5.3 The meaning of blessing

The NT blessing is more linked to the person of Jesus and has great importance regarding his discipleship. We see here the continuity with the OT. Abraham's blessing goes on to the disciples.¹²¹

There is a kind of restraint/fear regarding a blessing in the Protestant tradition. These limitations in blessing were prompted in the protestant tradition to not confuse the blessings in important life events of the church members (like marriage) with the blessings of everyday life matters. However, according to Hallewas, the Protestant tradition loses from the "charms" of the blessing: the inspiring and strengthening force which could help people live their lives more in the sign of love and security.¹²²

From a theological point of view, the blessing is a concept that has roots dating back to the Biblical stories. According to the family law, a daughter could get a blessing to her marriage from the father. However, this blessing was related to marriage and the fruitfulness to something good, where God gives a sign of his acceptance; in any case, the blessing is positive.¹²³

Another critical issue is here, by whom is the blessing done? The Protestant tradition has made it quite exclusive for the preachers to exercise the handling of the blessing. In the Roman Catholic tradition, this is different; it is often the mother who blesses his child. However, there are attempts to change this exclusivity of the preacher in the Protestant tradition.¹²⁴

We have to mention here that only in limited parts of the OT are we talking about the exclusive permission of the priests to do the handling of the blessing. The tribe of Levites was separated for this purpose. However, we must not forget that the act of blessing comes from God. He has the veto right in this, only God.

Blessing is a liturgical form that can combine theology with other liturgical elements, such as prayer. We get this way a combination of prayer and blessing in one liturgical form.

Hallewas uses the tradition of polygamy and the patriarchal system in the Bible to prove the point. In the OT, the worship and the general opinion ritual elements were not playing the most crucial

¹²⁰ Bos, "Equal Rites Before the Law, Huwelijk en seksualiteit in protestants Nederland vanaf 1800", 186-187.

¹²¹ Hallewas, "Zegen vieren, Zegening van andere levensverbintenissen", 173-175.

¹²² Ibidem, 178-180.

¹²³ Ibidem

¹²⁴ Ibidem, 175-178.

role. Family law was an essential factor in marriages. The blessings have also developed under the umbrella of the family law, where the father blessed the brides in a more informal setting.¹²⁵ However, these days in our society, the blessing is linked to the juridical aspects of marriage in the general opinion.¹²⁶ While blessing is gaining a juridical significance. Maybe it is not that of a bad idea to have a kind of fear from using it too quickly in liturgical forms, just as the protestant tradition does from a liturgical perspective.

Hallewas pleads for a prayer-blessing as the ideal form of blessing a marriage from a liturgical perspective. This form would be adequate because it does not risk that the church is the ultimate possessor of the blessing and not God.¹²⁷

2.5.4. Conclusion

From a theological point of view, the blessing is a concept that has roots dating back to the Biblical stories already. There are two lines to follow here, the blessing of a marriage, the blessing for a fruitful life. In both cases, blessing has a positive connotation. Consecration, on the other hand, has developed throughout history from the moment the church became an institution. This way, in the catholic church, the consecration became a sign of the binding character of the marriage.

From a church polity perspective, the difference between blessing and consecration has a more procedural significance. It makes it possible to realize smoother decision-making regarding homosexual marriages. With the difference between blessing and consecration, the Synod could achieve a settlement. This settlement gives the local churches in the PKN different visions on homosexuality to make their own decision regarding homosexual marriages. With the difference between blessing and consecration, the conservative part of the PKN can coexist with the liberal corner.

In the next chapter, my thesis will move to a practical platform. Here I will make a case study research in a church community. I will explore how homosexuality gets a room in the theological opinion in a local church community. Is church order taken seriously in the life of the community? Are the church members aware of the discourse regarding articles 5.3.1 and 5.4.1? Are the church members aware of the meaning of the key concepts of blessing and consecration?

Dealing with these issues on a practical level is essential because only then can we realize whether the theological opinion on homosexuality, the synodal decisions regarding articles 5.3.1 and 5.4.1. work in practice as they do on paper.

¹²⁵ Ibidem, 31-37.

¹²⁶ Ibidem, 178.

¹²⁷ Ibidem, 185.

3. ANALYSES

3.1 INTRODUCTION

In my analysis, I intend to report the findings of my empirical research and address my main research question:

- **How do the theological views regarding homosexuality influence the procedural application of articles 5.3.1 and 5.4.1 of the Church Order on a local level?**

After outlining the theoretical basis for my argument, I have moved to analyze empirical data. My empirical data is composed of my participant observation and 10 interviews with church members. The participant observation is formed from the information available on the website. A central part of this information is called the identity document or vision document of the church. In this document, the local churches in the Netherlands both introduce their church community and present their vision for this community. They provide a description of their beliefs, the church's primary set of values, and the manner they organize themselves as a church. Outside of the church website and other publicly available documents, I have also reviewed Antenne's newspaper.

I have labeled my interviews based on post-interview analysis. The labeling criteria were determined by categorizing information that addresses each key concept, further refined by labeling the interviews according to which research questions or sub-questions were reflected upon in the interview. Once organized, I sought to reconcile the data received during the interview process and my participatory observation data. This helped me see clearly if the people's opinion is reflected in church documentation (e.g., in the identity document or the Antenne).

To give an example in concrete terms, the first label that I utilized is called "the love of Jesus" and is assigned to situations in which church members believe that the church should accept homosexual individuals in the sign of Jesus' love. Those holding such beliefs are labeled the liberal group. The second categorization is "the negativity of the Bible regarding homosexuals." and is comprised of community members who believe in a textual interpretation of the Bible with the opinion that the church can ignore the fact that the Bible does not accept homosexuality. I categorized these individuals as the conservative group. During further analysis, a third distinct categorization became apparent. This moderate group believes that the church must accept homosexuals while acknowledging that, according to the order of creation, homosexuality is not acceptable. I categorize this group as the "light progressive group." These three group categories reappear in the church papers as well.

As the final analytical stage, I attempt to reconcile the empirical data and the theoretical framework of my thesis by seeking confirmation that the arguments developed in my theoretical framework are reflected in my empirical research data.

The church community in question describes itself as a Reformed Church (Gereformeerde Kerk), a part of the Protestant Church in the Netherlands (PKN). For their expression of belief, they give the following criteria: ¹²⁸

- A personal connection with God;
- Engaged membership status of the church; and
- Taking care of each other and serving the wellbeing of society.

For further reading regarding the Reformed Church, please see “Attachment Translation Profile Research Community” contained herein.

3.2 THEOLOGICAL DISCUSSIONS AND CONSENSUS

3.2.1 Introduction

- **Did the theological discussion prompted by the Synod take place in practice on a local level?**

Addressing this subquestion requires analysis of two similar but distinct issues first, whether the academic theological discourse reappeared on any practical level in local churches. Second, whether the advice of the Synod to conduct this theological discussion was actually implemented on a local level.

At this point, it is essential to explain that throughout my theoretical framework, I have drawn a division between the arguments of the liberals and the conservatives, with those liberal arguments further divided between the moderate progressive group and the strong progressive group. The characteristics of each of these groups is outlined below.

3.2.2 Process and Form and Content

This Reformed Church community has not determined the final course of action regarding the blessing and consecration of homosexual marriage. However, according to some, decision-making in this area is urgent in anticipation of potential situations where homosexual couples may wish to engage in these church services. Rutger ¹²⁹ illustrates this urgency, stating:

“Some have spoken like this before: don't bring that up because it only gives me a hassle. But I don't think it's wise to postpone it. Imagine: someone comes out here one day, and we are not

¹²⁸ Website Community of the Case Study

¹²⁹ Names of the interviewed church members and place names are fictive

prepared. This is much more difficult than if we will have the conversation now. We are on time now, and that is good.”¹³⁰

The Church Council did not want to approach this problem unprepared and, to this end, the Church Council decided to conduct some informative evenings before the decision making. Reports of these informational evenings were published in the Antenne and show that these evenings aimed to achieve a harmonic opinion sharing on the subject of homosexuality from a theological point of view.

The Church Council conducted three meetings on three distinct evenings. These discussions had a fixed and flexible structure. During the first evening, there was an informative introduction on homosexuality in which two preachers of the church have made introductory and informative presentations. These presentations had two primary topics. The first line addressed the subject of homosexuality in the Bible: what does the Bible say about homosexuality? The second topic dealt with marriage in a historical context, and how the institution of marriage has developed through history from biblical times until present, and the manner in which the custom arrived at the acceptance of homosexual marriages. Following this first evening, two evenings have followed, where the central point was an exchange of information. Here the church members could talk in plenary sessions and in groups about their theological opinion on homosexuality and received the opportunity to ask questions to the preachers and to each other.

The discussions topics were:

- Mercy as a fundamental approach;
- No judging;
- Your approach is different when you have a homosexual family member;
- The Bible does not leave room for homosexuality;
- Decision making is urgent; and
- We talk about homosexuals, but not with homosexuals.¹³¹

¹³⁰ Attachment 2, Interview 6, Answer 5G

Dutch Version: “Sommigen hebben eerder zo gesproken: begin niet daarover want het geeft mij alleen maar gedoe. Maar ik denk dat het niet verstandig is om het uit te stellen. Want stel je voor: er komt een keer hier iemand uit de kast en we zijn niet voorbereid, dat is veel lastiger dan als we nu het gesprek gaan voeren. We zijn nu de tijd voor en dat is goed.”

¹³¹ Antenne, 2020, 5 Februari, 13, 12-13.

The organizers wrote these starting points of the theological discussions to encourage genuine opinion sharing.¹³² After reading these standpoints, I have asked some church members, via email exchange, to evaluate these discussion starting points. In their opinion, these starting points could constitute more open questions, and the initial topics were overly pointed towards certain conclusions. A good example of thought is “The Bible does not leave room for homosexuality,” which makes a statement of fact instead of a discussion topic. Accordingly, such a statement may result in different groups with different opinions sticking to their own vision. They will not be open to understanding the other party’s view.

The theological discussions have talked about the institution of marriage throughout history. These discussions discussed specific historical stories, including the beginning of the Old Testament, the story of Adam and Abraham, and Salamon’s story, who had 1000 wives. The subject of the celebration of marriage was emphasized in these discussions. In the Bible, the celebration of marriage was an open event that could go on for days. The important point for my research here was the point that people did not know any act of consecration but rather the couple received only a blessing following marriage.¹³³

Furthermore, regarding the exegetics of the homosexual texts, the primary conclusion of these theological discussions was that the meaning of texts regarding homosexuality are crucially connected to the culture in which they were written.¹³⁴

During the discussions, the meaning of marriage throughout history was examined through both the catholic and protestant tradition.¹³⁵ However, these will not be outlined below as they are immaterial to the topic at hand.

An interesting reference to the homosexual discourse here is that from Professor Graafland:

“Maar Paulus schaart mannen die met mannen liggen in dezelfde rij als incesplegers, mensenhandelaars , of moedermordenars.“ (1 Korintiërs . 6-10 and Timotheüs: 9-10)¹³⁶

In conclusion, here is a statement of Archbishop Split [sic] in 1617: “*unitatem in necessariis, in dubiis libertatem, in omnibus caritatem*” (in necessities unity, in doubts liberty, in everything charity). This local community concluded here that it is time to search for unity and love in the functioning of the church, rather than focus on a preoccupation with the sexual morality of

¹³² Ibidem, 13.

¹³³ Ibidem, 12-13.

¹³⁴ Ibidem, 18.

¹³⁵ Ibidem, 13-16.

¹³⁶ Prof. Graafland, CGK, 1995.

homosexuality, as unity and love are the most powerful concepts of the theology of this church community.¹³⁷

Antenne's reports gave a glimpse into the fact that these theological discussions aimed to develop a harmonic opinion sharing program. The opinion of the church members reflects the same thing. All in all, these discussions were evaluated by the church members as a successful event, where opinion sharing was possible. The majority of interviewees agreed that these events were marked by an atmosphere of listening and respect. As Alexander has reported:

“There were differences in the group, but people listened carefully. The leadership of the meetings was also outstanding; everyone was allowed to express their opinion. My intention has not been to change the opinion of others.”¹³⁸

During the interview process, information about various groups was revealed. There were separate groups (Mannen en vrouwengroepen -female and male groups) who organized themselves around this subject, with broader and less structured character. The interview members often mentioned conducting discussions within these groups. Robert has argued that the existence of these groups reflects the importance of this issue to the church community:

“[...] I think people did listen to my opinion, we have a men's group, and we have written a letter to the Church Council in which we have written down Biblical feelings about this subject and which were also discussed during the meetings; we have certainly been listened to.”¹³⁹

During the interviews, I failed to think about why this gender division was necessary; or why the church members chose to organize themselves in gender-segregated groups. During my analysis of interview responses, I followed up with interviewees to question why they have divided themselves into these gender categories. One commonly mentioned motivation was a gendered aspect of the order of creation. They believe that God has created man and woman as different beings with different communication methods, motivations, and thinking. It is, therefore, more accessible if they discuss with those of their “own kind” to enhance understanding. Interviewees

¹³⁷ Ibidem, 19.

¹³⁸ Attachment 2, Interview 4, Answer 5I.

Dutch version: “Er waren verschillen in de groep maar er wordt goed geluisterd. De leiding van de vergaderingen was ook heel goed, iedereen kreeg de ruimte zijn mening te vertellen. Mijn bedoeling is ook niet geweest om de mening van anderen te veranderen”

¹³⁹ Attachment 2, Interview 1, Answer 5C.

Dutch version: “[...]Er is wel naar mijn mening geluisterd, wij hebben een mannengroep en we hebben een brief geschreven naar de KR waarin we Bijbelse gevoelens opgeschreven hebben over dit onderwerp en die ook in de discussie aan de orde gekomen zijn; er is zeker naar ons geluisterd.”

often believe that one gender automatically responds to the other men and women mingle, making it difficult for heartfelt opinion sharing. As Joel argues:

“It’s fun to exchange ideas with brothers, to encourage each other, to have a beer, etc. (it can also be just for fun, huh...). I think it would be good if such “made things” happened more often in our churches: men are simply created differently than women, each with their own qualities and [their own] character. When you mix groups, you automatically adapt to the opposite sex.”¹⁴⁰

Furthermore, during these discussion evenings, church members conducted discussions regarding the key policy documents of the church. In interviews, one opinion held predominately by the conservative group is that this policy document is too vague, and this lack of clarity in policy plays a role in the fact that consensus can not be reached about the subject of homosexuality. According to the conservative interviewees, it is impossible for a consensus decision to be made without a clear vision. This idea of a consensus decision and the barriers to such a decision are discussed further below.

According to the church members, there was no decision made (yet) regarding this issue. However, the preacher assumes that the choice is more leaning towards a form of liturgy called prayer blessing. A homosexual union would be blessed in a ceremony where the preacher is praying for a blessing. This way, in the polarisation of the church, a compromise can be found:

“There must be another meeting with proposals and compromises. The options are: we’ll do it, we won’t, or there will be a prayer for blessing. Then we will vote in the Church Council. I suspect it is all heading towards prayer for blessing.”¹⁴¹

¹⁴⁰ Email exchange with a conservative church member after asking him more information about this group and its activities; Dutch Version: “Fijn om te sparren met broeders, elkaar te bemoedigen, pilsje te doen etc. (mag ook gewoon gezellig zijn hé...). Persoonlijk denk ik dat het goed zou zijn als dergelijke “mannen dingen” meer gebeuren in onze gemeentes: mannen zijn nou eenmaal anders geschapen dan vrouwen, elk met eigen kwaliteiten en [een eigen] karakter. Als je groepen mengt pas je je toch denk ik automatisch snel aan aan het andere geslacht.”

¹⁴¹ Attachment 2, Interview 8, Answer 5A.

Dutch version: “Er moet nog een avond komen met voorstellen en compromissen: we doen het wel, we doen het niet of er komt een zegenbede. Daarna wordt er gestemd in de KR. Ik vermoed dat het richting zegenbede gaat.”

3.2.3 The role of the Bible in the theological discussions

Regarding the role of the Scripture in this discussion, the conservatives within the church believe that the Bible texts did not get enough attention during these discussions and that the atmosphere of the discussions was: “consecration of the homosexual marriages must be possible” -“het moet kunnen”. Moreover, the conservatives believe that the liberal group is taking this subject to a personal and emotional level, where a friend or family member who is homosexual influences their opinion on the subject. Olivia explains this the following way:

“[...] I started to think about it: yes, I have friends and you have to treat them well, even if they have a different sexual orientation. You shouldn't get too involved with their sexual orientation. I have also been thinking, what if your child is that [homosexual]; then it gets up close and personal and it becomes very different, then you become much more emotionally involved.”¹⁴²

The liberal group, on the other hand, holds a view that the Bible has played an important role in the discussions and was the leading force of these evenings. Sofieke summarizes this issue :

“Biblical authority has taken a leading role and social developments have been less important in decision-making. Still, I think opponents [of homosexuality] had stronger biblical reasoning. They think it is very clear that it is not allowed.”¹⁴³

I can see a tendency here, where the conservative group finds it essential to stay as close to the Bible as possible (we see this in the answer of the liberal community member as well). They find it essential that God comes to the first place in all kinds of decisions¹⁴⁴, therefore in the decision-making regarding the blessing of homosexual marriages. Joel from the conservative group said the following about this:

“[...] Let's start with the Bible. Let's search and find out how God intended it. Why? Through the Holy Spirit, God has given His Word, which is a finished work. You cannot add anything more. We think differently now, but I think if you have questions: the Bible is very rich, you will also find the [answer] there, in my opinion.”¹⁴⁵

¹⁴² Attachment 2, Interview 3, Answer 5F.

Dutch version: “[...] Ik ging [erover] nadenken: ja, ik heb vrienden en je moet met hen goed omgaan, ook al hebben ze een andere geaardheid. Je moet je niet zoveel bemoeien met hun geaardheid. Ik heb ook nagedacht hoe is het als je kind zo [homoseksueel] is; dan komt het echt dichtbij en wordt het heel anders, dan raak je er veel emotioneler bij betrokken.”

¹⁴³ Attachment 2, Interview 5, Answer 5C.

Dutch version: “Schriftgezag heeft een leidende rol gekregen en sociale ontwikkelingen waren minder belangrijk in de besluitvorming. Toch denk ik dat tegenstanders een sterkere Bijbelse argumentatie hadden. Zij vinden dat er heel duidelijk staat dat het niet mag.”

¹⁴⁴ Attachment 5, Letter and Suggestions of a church member to the church council.

¹⁴⁵ Attachment 2, Interview 9, Answer 1.

Reflecting the internal divisions within the liberals, the moderate progressive branch of the liberal group argues instead with the fact that times have changed, and we can not really “copy-paste” the message of the Bible to these days. Instead, our interpretation much reflect a living document and that we have to move along with the social developments of our times, where homosexuality is accepted. Rutger summarizes this in the following way:

“For me, the conservative texts were not decisive because they are time-bound. They were meant for Biblical times. I can not relate to that. But I also think that the liberal view that it is possible [homosexual marriage] is too blunt. My position has therefore not yet been determined.”¹⁴⁶

I sought to understand to what extent one group could influence the others regarding their opinion of the Biblical authority through this manner of open debate and discussion. I discovered a significant hesitation from both the liberal and conservative groups. They are not sure whether they could influence the other group. However, a difference in intentions was openly apparent: the liberal group didn’t intend to influence the opinion of the others. The conservative group had more ambitions about influencing opinions, and sometimes, they were even successful. For example, one conservative interviewee discussed a situation he was able to control the beliefs of more liberal family members on this issue:

“I think I can influence the opinion of others. I am active in quite a lot of youth work. Everyone knows me, and they think I am doing well. The moment you speak up, people take you seriously because you are active in the church, and you normally do not stand in the corner. I have encouraged people to think: What does the Bible say? For example, after that, my father said, "I've been looking at the Bible, and I've been thinking, and I don't know, so let's not do it anyway.”¹⁴⁷

One point of universal agreement was that these discussions were successful, and they managed to reach a state of open debate. One interviewee, Tim, emphasized this in stating:

Dutch Version: “[...] Laten we beginnen bij de Bijbel, laten we onderzoeken en ontdekken hoe God dat bedoeld heeft. Waarom? God heeft zijn Woord gegeven, door de Heilige Geest, en dat is klaar , je kan niets meer toevoegen. We denken er nu anders over, maar ik denk als je vraagstukken hebt: de Bijbel is heel rijk, daar ga je het [antwoord] ook vinden naar mijn mening.”

¹⁴⁶ Attachment 2, Interview 6, Answer 5B.

Dutch version: “Voor mij waren toch niet de conservatieve teksten doorslaggevend want die zijn tijdgebonden, die waren bedoeld voor de tijd van de Bijbel. Daar heb ik niet zoveel mee. Maar de liberale opvatting dat het kan, vind ik ook te kort door de bocht. Mijn standpunt is dus nog niet bepaald.”

¹⁴⁷ Attachment 2, Interview 9, Answer 5F.

Dutch Version: “Ik denk dat ik de mening van anderen wel beïnvloeden kan. Ik ben actief in best wel veel jeugdwerk. Iedereen kent mij, en die vinden het dat ik het goed doe, op het moment dat je uitspreekt dan word je ook serieus genomen, omdat je actief in de kerk bent, en iemand die normaal gesproken niet in de hoek staat. Ik heb de mensen bemoedigd om na te denken: wat staat er in de Bijbel? Bijvoorbeeld daarna zei mijn vader: ‘Ik heb in de Bijbel gekeken en nagedacht, en ik weet het niet, dus laten we het toch niet doen.’”

“What has happened is that they listen to each other lovingly compared to 2003. The conversation goes in good harmony, and there is openness to listen to each other. But the differences remain.”¹⁴⁸

3.2.4 Consensus

The majority of the interviewees agreed that the community is so polarised that reaching any true consensus was impossible. The first cause of polarisation is that the church members have different theological views on homosexuality. In contrast, another cause of polarisation is the image this community wants to reflect on the outside world. One progressive interviewee, Sofieke, reflects on this:

“[...] I think we should also give a message to the outside world, to the youth as well. I think it [exclusion of homosexuals] is such a bad message that you are against homosexuals. We have children as well who do not go to church. In my opinion, they have an active social life, but when they hear what it is like in the church, they think it is a bit anti-social.”¹⁴⁹

Being a church is vital for church members within both liberal and conservative groups. The church’s decisions regarding homosexual marriage will say something about how they are church together.¹⁵⁰ Even though the subject of the unity of the community was not among my interview topics, there was nevertheless discussion regarding the importance of consensus on this issue:

“I understand that the national level cannot offer more help. We are glad that we are together in the PKN (the different movements). I think being church together is also important. Yet I am afraid that now if we vote in favor at a local level, we will lose people.”¹⁵¹

It is interesting to note that the conservative party would rather see a top-down decision-making procedure where the Church Council decides on the issue without consulting the church members. At the same time, the liberals seek a consensus of church members. One conservative interviewee stated:

¹⁴⁸ Attachment 2, Interview 4, Answer 5H.

Dutch Version: “Wat er gebeurd is, is dat er liefdevol naar elkaar geluisterd wordt in vergelijking tot 2003. Het gesprek gaat in goede harmonie en er is openheid om naar elkaar te luisteren. Maar de verschillen blijven er wel.”

¹⁴⁹ Attachment 2, Interview 5, Question 9.

Dutch version: “[...] Ik denk dat we een boodschap ook naar buiten toe moet geven, ook naar de jeugd. Ik vind het [uitsluiting van homoseksuelen] zo’n slechte boodschap, waar je zo tegenover staat. We hebben ook kinderen die niet naar de kerk gaan, waar ik het gevoel heb dat ze heel sociaal in het leven staan, maar als zij horen hoe het in de kerk is, dat vinden ze dat wat antisociaal.”

¹⁵⁰ Attachment 5, Letter and Suggestion.

¹⁵¹ Attachment 2, Interview 5, Answer 9.

Dutch version: “Ik begrijp dat het landelijk niveau niet meer hulp kan aanbieden. We zijn toch blij dat we met elkaar in de PKN zitten (de verschillende stromingen). Ik denk dat samen kerk te zijn ook belangrijk is. Toch ben ik bang dat we nu als we op lokaal niveau voor stemmen, dat we dan mensen zullen kwijtraken.”

“[...] I think this should not necessarily be democratic decision-making because the church is not a democracy. [...] It is not that if the majority is shouting something, that is completely true; when the majority says the Bible should be read like that.”¹⁵²

Regarding the importance of homosexuality to each interviewed group, it was clear from interview responses that the conservatives hold this as a more fundamental issue than the liberals. The liberal party (both the progressives and the moderate progressives) is willing to compromise the unity of the community, including one proposal to introduce a blessing prayer as a new liturgical form presented as marriage practice liturgy for homosexual couples.

In understanding the issue of consensus, it is crucial to determine what impact the independence of local churches within these discussions has on overall church consensus. Was the formation of agreement on this issue was improved or hindered by the fact that local churches were “left alone” in these theological discussions and the upcoming decision-making procedure on the subject of homosexual marriage rather than local approaches being dictated by central church authority.

Interviewees shared varying opinions on this issue, and these opinions generally differed based on their membership within the liberal or conservative groups. The conservative group expressed more disappointment with local control and its effect on consensus. This could be somehow predicted if we look at the session above, where this exact same group assumed that a democratic system is not the ideal one. They believe a top-down solution, where the Synod dictates the church’s direction, seems to be adequate for the decision-making. Some even blame the problems regarding consensus on the Synod, like in the opinion of Alexander:

“When the Synod leaves the local church alone in such decision-making, there will be no consensus. The Synod passes this problem on to the local congregations. Because they don't have the solution themselves either, it is then up to the specific community to decide how the practice is, but that is not that easy. I understand that consensus has not been reached at the central level, and then compromises have to be made, but I think this solution is too weak.”¹⁵³

¹⁵² Attachment 2, Interview 1, Answer 5D.

Dutch version: “[...] Ik vind eigenlijk dat dit niet per se een democratische besluitvorming moet zijn, want de kerk is geen democratie. [...] Het is niet zo dat als de meerderheid iets roept, dat helemaal waar is; als de meerderheid zegt dat de Bijbel zo gelezen moet worden.”

¹⁵³ Attachment 2, Interview 4, Answer 8.

Dutch version: “Als de Synode de gemeente in zo’n besluitvorming alleen laat, komt er geen consensus. De Synode schuift dit probleem door naar de plaatselijke gemeenten. Want die komen er zelf ook niet uit. Dat is dan aan de gemeente zelf om te besluiten hoe de praktijk is, maar dat is niet zo makkelijk. Ik begrijp dat er geen consensus is bereikt op het centrale niveau en dan moeten er compromissen gesloten worden, maar ik vind deze oplossing te zwak.”

The liberal group has another perspective here. They are convinced that blessing or consecrating homosexual marriages has to be dealt with on a local level because every context is different. The opinion of the liberal group was summarized the best way by the preacher:

“A directive from the Synod would be too easy. But no, you have to look in your specific context, which is where the decision has to be made. We had an example from Church F., but that is only useful in terms of process. Our context is different. Social changes are also intensified. A static synodal guideline would not be useful. You also have to keep debating about blessing and consecrating: how do I stand in it?”¹⁵⁴

All in all, there were introductions and information available on the subject of blessing and consecration. Even though there is no certainty about the difference between the two, the church members have a theological basis for further discussions. Moreover, this issue is not so much a cognitive or theological issue for the church member but more a pastoral issue. The preacher has shed some light on this issue:

“It is mainly a pastoral problem, not a theological problem, not even a church order problem. The problem is in the pastoral ministry. Good church order is based on good pastoral care. You see what is needed and [based on that] you can create good rules.”¹⁵⁵

To elaborate on the necessity of pastoral care in this regard, the church members would need some pastoral consultations (which to an extent, have already taken place, so better said, other pastoral care is necessary here). During this pastoral care, it should come on board what is the meaning of blessing for the church members personally. Here a possible discussion could be whether we are indeed handling in the name of God when consecrating or blessing a homosexual marriage? Is our responsibility that big? Can we approach the issue from another angle, where we say that blessing is a God-given gift and we can't use it enough, and God shall have the veto if our decision is correct or not? When we approach the issue from this angle, we might have a chance to reconcile the three different groups in the church.

3.2.5 Evaluation regarding Consensus

Regarding the issue of discussing the subject of homosexual marriage, for the long term, it is more sustainable to discuss this subject on a local level in an atmosphere of ‘we are together in this as a

¹⁵⁴ Attachment 2, Interview 7, Answer 7.

Dutch version: “Een richtlijn van de Synode zou te makkelijk zijn. Maar nee, je moet in je eigen specifieke context kijken en daar moet het besluit vallen. We hadden een voorbeeld vanuit Gemeente F., maar alleen procesmatig is dat handig, onze context is toch anders. De ontwikkelingen in de maatschappij gaan ook snel, een statische synodale richtlijn zou niet handig zijn. Over zegenen en inzegenen moet je ook blijven discussiëren: hoe sta ik er in?”

¹⁵⁵ Attachment 2, Interview 7, Answer 9.

Dutch version: “Het is vooral een pastoraal probleem, niet een theologisch probleem, zelfs niet een kerkordelijk probleem, het probleem zit in het pastoraat. Goede kerkorde gaat uit van een goed pastoraat. Je ziet wat nodig is en [op basis] daarvan kan je goede regels creëren.”

specific local community”. Every context is different. The Synod may give a central “order”, but that might clash with the local interests, in case the local church has other visions in comparison to the Synod. A situation like that can lead to conflicts and church splitting.

When we push the decision-making towards a synodal top-down decision-making method, that will create a centralized church polity. In that case, I would assume that the consecration of homosexual marriages would be a norm in the church order.

The conservative group summed up a factor that might block the consensus in the theological discussions. This group assumes that decision-making is blocked because the local church policy does not have a clear vision. However, it is more like it that these policy documents have a broader perspective. Moreover, the policy document of this community is trying to be inclusive.¹⁵⁶ The document also states that they try to give room for everybody’s belief, experience, and further discussions about personal belief are prompted.¹⁵⁷

“A church, where everybody can feel home”.

3.2.6 Conclusion

Here, I look back to answer the first subquestion of my analysis: Did the theological discussions regarding homosexuality occur on a local level?

I can conclude that these theological discussions did take place. There was a good setup of discussions on a local level, where biblical, historical, and social factors which might influence this subject were all introduced. There is a harmony between the theoretical advice of the Synod to continue the theological discussions on a local level and the actual practical realization of this advice.

The reports from the Antenne church paper show that the process of these discussions was all well planned and realized. There was a gradual development in these discussions, where first a biblical and historical introduction was provided. After that, the church members have got the opportunity to exchange their opinions. These opinions were polarized. However, church members with different views got their own safe space to share these views, and they did respect each others’ opinions. Therefore from a procedural perspective, I would call these theological discussions a success, as Alexander mentioned above.

¹⁵⁶ Attachment, Report on the “Rainbow Dream”.

¹⁵⁷ Policy Document, De Regenboog Droom.

However, a consensus was not reached. The church members do name different reasons for that (like the unclarity of the policy document of this community, or the fact that they had to discuss these subjects on a local level).

The polarisation has to do with the way the Bible is read. This constatation was also assumed already by the synodal meeting in 1996, where the Synod has stated that the different corners of the church read the Bible with different glasses. I could see this on a local level as well.

Or does this lack of consensus have to do with how the church members see homosexuality? In the next chapter, I will investigate the theological opinion of the people regarding homosexuality. I will also make a comparison, where I will compare the academic theological arguments and the synodal arguments regarding homosexuality, with the church members' opinions during my interviews and my participant observation.

3.3 THEOLOGICAL PERSPECTIVE

3.3.1 Introduction

In this part I am searching the answer for the following sub-question of my thesis:

- What is the theological perspective of church members (and the preacher) on homosexuality?

In order to be able to answer this question first, I will gather the Bible texts and theological views which are relevant to the church members and the preacher when we talk about the issue of homosexuality.

The second part of this section investigates the people's opinion that homosexual relations get an apart position in article 5.4.1 under the title "other life partnerships".

3.3.2 Conservative

The church paper articles show that the conservative category condemns all forms of homosexuality, saying that the Bible is negative about homosexuality (this point is similar to my theoretical assumptions). They argue with texts such as Leviticus 18:22 or Proverbs 6: 16, where homosexuality is seen as a horror. Other texts here used are Romans 1: 26; 1 Corinthians 6: 10, and Timotheus 1: 9,10. ¹⁵⁸

¹⁵⁸ Antenne, 2020, 17 April, 9-10.

Here, an interesting angle is brought in by a conservative responder, Maria, who argues with the biblical text from Matthew 19: 4-6. emphasized during the interview that Jesus has drowned our attention to the order of creation and the fact that marriage is only meant to be between a man and woman:

“Matthew 19, verses 4-6, then Jesus himself repeats the words exactly from Genesis 2, verse 24. *Have you not read*, Jesus tells the Pharisee *that the Creator created man from the beginning as male and female*. Then as a continuation, *the man will leave his father and mother and become one flesh*. What struck me is that in the first book of the OT and the first book of the NT, Jesus repeats exactly those words. You cannot ignore that. It is so special. This is the strongest point for me. Then you have the texts of the NT, Romans 1, the natural relationship versus the unnatural relationship and 1 Corinthians 6, verse 11: *Some of you have been...*”¹⁵⁹

I have talked about the phenomenon “silence of Jesus” regarding homosexuality in the theoretical framework. There it was assumed that Jesus did not speak about homosexuality. This is making the subject of homosexuality blurry and difficult in theology. However, the conservatives see this difference in this local community and say that the conversation between the Pharisees and Jesus in Matthew 19 does refer to the fact that for Jesus, there was no room for homosexuality.¹⁶⁰

The argumentation of this group can be further split into two lines. The first line takes into consideration concrete Bible texts which are important while we talk about this subject. These texts Genesis 2: 24, Leviticus 22, Epistle to Romans 1. This line of argumentation argues with the fact that the Bible does not say anything good about homosexuality. When we try to make a decision regarding homosexual marriages, we can not go around this fact. A typical answer for this conservative view comes from Maria, who underlines her opinion with the order of creation.

“No. That is, of course, very hard. Why do I say no? God does not give any directions here. On the contrary, he did not foresee an alternative for the Creation, even though there was already a gay culture then, in the OT, it had already been there for a long time, and if the Lord agreed with it, he would have given instructions [about it], in my opinion. He already had plans about the Creation, and he skips that part because he has already formulated all his thoughts in Creation. That's why I have to say no. I want to bless every human being because it is the most beautiful

¹⁵⁹ Attachment 2, Interview 10, Answer 1.

Dutch version: “Mattheüs 19, vers 4-6, dan herhaalt Jezus zelf de woorden exact uit Genesis 2, vers 24. *Hebt gij niet gelezen*, zegt Jezus dan tegen de farizeeër, *dat de Schepper de mens vanaf begin aan als man en vrouw heeft geschapen*. Dan als vervolg, *de man zal zijn vader en moeder verlaten en ze zullen één vlees worden*. Wat mij trof is dat het eerste boek van het OT en het eerste boek van het NT, dat Jezus exact die woorden herhaalt. Daar kan je niet omheen, dat is zo bijzonder, dit is voor mij het sterkste punt. Dan heb je de teksten van het NT, Romeinen 1, de natuurlijke omgang tegenover de tegennatuurlijke omgang en 1 Korinthe 6, vers 11: *Sommige van u zijn dat geweest...*”

¹⁶⁰ Antenne, 2020, 17 April, 11-12.

thing you can do for a human being. But I am also stuck with the Bible, with the commandments, and then I can only say that it is not possible.”¹⁶¹

After finishing the interviews, I have sent my interview transcript to Maria. I have got back some feedback, where she has polished her statements. The corrections she suggested made sure that her views are diplomatic and would not hurt anybody’s feelings. This shows that even though some conservative statements might seem harsh, the people behind these statements are aware of the delicacy of this subject and are concerned with the feelings of others with different views.

The second line of the conservative argumentation has to do with how the church members read the Bible and interpret God's position in their lives. The conservative group assumes that the Bible should be read in the same way in all contexts and all times. God should be in the first place instead of people’s opinion. Joel’s answer is a good example here:

“[...] I believe the Bible is 2,000 years old, what is there that has changed? How is it possible that we are now going to discuss all that? The Bible [still] says the same thing. The Bible is unchangeable. No iota can be changed on it.

But times do change ...

...“But we don't!”¹⁶²

This second line of argumentation impacts the first line of their argumentation automatically. Church members have mentioned texts that they did not analyze in any context. Church members perceived these texts as absolute truth. Social developments of our times are more seen as “man-made” developments, and they have no importance since God's Word has the veto in all levels.

¹⁶¹ Attachment 2, Interview 10, Answer 4.

Dutch version: “Nee. Dat is natuurlijk heel hard. Waarom zeg ik nee? God geeft er geen richtlijnen voor. Integendeel zelfs en hij voorzag niet een alternatief voor de Schepping, terwijl er toen al, in het OT een homocultuur was, die was er toen allang en als de Here het dan goed vond, had hij daar voorschriften [over] gegeven, is mijn gedachte. Over de Schepping heeft hij al gedachten en hij slaat dat gedeelte over, want hij heeft al zijn gedachten in de Schepping al geformuleerd. Daarom moet ik nee zeggen [...] Ik wil graag in wezen ieder mens zegenen, want het is het mooiste wat je voor een mens kunt doen. Maar ik zit ook met de Bijbel, met de geboden, en dan kan ik niet anders dan toch zeggen dat het niet kan.”

¹⁶² Attachment 2, Interview 10, Answer 9.

Dutch version: “[...]Ik geloof dat de Bijbel 2000 jaar bestaat, wat is er veranderd? Hoe kan het dat wij nu dat allemaal gaan bediscussiëren? In de Bijbel staat [nog steeds] hetzelfde. De Bijbel is onveranderlijk, geen iota kan er veranderd worden.”

Maar tijden veranderen...

Maar wij niet!”

3.3.3 Progressives

Firstly the strong progressives say that they accept homosexuality showing as an example the legacy of Jesus, which is the all-accepting love:

“Soon, I will have a voice as a member of the community in the Church Council because that's where decisions are taken. And I would support it because of the guiding nature of love. Love is the most important factor, not only between man and woman but also in a relationship between man and man.”¹⁶³

Another argumentation of the progressives says that the Biblical context did not know the relationship of love and fidelity in homosexuality. Here I refind the arguments from my theoretical framework, more precisely from Hallewas. The progressives in this local church argue, just as Hallewas, that homosexuality was only condemned in ritual settings, in the context of worshipping foreign gods. Bible texts used here are: Deuteronomium: 7:25; 12:31; 13:14; 27: 15). I also refind here the arguments from Mudde, who introduced the concept of homosexual relations in love and faithfulness, a kind of relationship we did not know in Biblical times. These arguments of the strong progressives are also used by the second group, the moderate progressive group.

Comparing this group to the conservative one, I concluded that this group argues less with Biblical texts (or Biblical texts have a secondary place in their answers). These people often begin their arguments with a personal story or experience, taking the example of a concrete homosexual couple they know.

“Last summer, we were in a church in France, and two men came to the church. You could tell from a distance that they were a couple; one was very sad and has lit a candle, and we were watching from a distance, and they sat down together, and the partner consoled him (he was biblical because he had a Bible with him) and I thought: this is also possible. He was so comforting.”¹⁶⁴

This church member also finds that the Biblical values have a leading role, and love is, for her, the most important Biblical value. Interestingly, this respondent has developed a theological perspective based on a personal story. This story has given her the critical “push” to accept and love homosexuals.

¹⁶³ Attachment 2, Interview 5, Answer 5D.

Dutch version: “Straks heb ik een stem als gemeentelid in de KR, want daar wordt besloten. En ik zou vóór zijn, vanwege het leidende karakter van liefde. Liefde is het belangrijkste, niet alleen tussen man en vrouw, maar ook in een relatie tussen man en man.”

¹⁶⁴ Attachment 2, Interview 5, Answer 1.

Dutch version: “Vorige zomer waren we in een kerk in Frankrijk en er kwamen twee mannen binnen. Je kon aan hen zien dat ze een stel waren; de ene was ontzettend verdrietig en stak een kaarsje aan, en we keken van afstand en zij gingen samen zitten en de partner troostte hem (die Bijbels was, want hij had een Bijbel mee) en ik dacht: het kan ook zo. Hij was zo troostend.”

3.3.4 Moderate progressive

According to the Antenne church magazine, the moderate progressive members of the church hold a belief that they accept if somebody is homosexual. However, they do not take if somebody is practicing their homosexuality through sexual activity. They argue that sexuality is only acceptable in a marriage as the Bible condemns sexuality outside marriage, regardless of the homosexuality or heterosexuality of the participants. Although reported in the Antenne, this line of argumentation was not present during the church interviews, and none of the interviewees presented this viewpoint during their interview.

The moderate progressives center their understanding of the issue in the same way as the strong progressives in holding that love is the leading factor in everything. However, they expand upon this view with the inclusion of a “but,” where they agree with the need to love all persons but do not accept improper actions. A typical answer for this comes from Silvia, from the moderate progressive group:

“[...] Yes, indeed, it should actually be male and female, but I have seen more difficult things in my environment, and I also think that from biblical principles you should love our neighbors.”¹⁶⁵

In interviewing such individuals, one goal was to challenge pre-existing beliefs to further explore each interviewee’s thoughts. For example, liberal interviewees were challenged to tie their arguments to biblical texts, while conservatives were asked to reflect upon the legacy of Jesus and his message of universal love. The conservative challenge revealed a surprising thought: they also love their neighbors, and it’s not about them not loving the homosexuals, but it’s about the fact that out of love, they have to warn the homosexuals that they are doing something wrong. They view this as a warning like one would receive from a loving father rather than a hateful opposition. This argument itself raises an essential question in the church’s search for the correct answer on homosexuality: can one reject something out of love?

The interviewed preacher himself was a member of the strong progressive liberals; however, his argumentation involved added values and theological points. For him, love plays a vital role in this decision-making procedure, but we are not allowed to judge people. The way we treat our fellow human beings is the essence of the biblical message. Moreover, the Bible prompts us to fight for those in a minority position, including homosexuals:

¹⁶⁵ Attachment 2, Interview 2, Answer 1.

Dutch version: “[...] Ja, man-vrouw zou inderdaad ook moeten eigenlijk, maar ik heb in mijn eigen omgeving moeilijker dingen gezien, en ik denk ook dat je vanuit Bijbelse principes liefdevol moet zijn voor je naasten.”

“How you treat your loved ones... that's the most important thing. Are you doing justice to the other? That still comes from Judaism. And you stand up for the rights of those who are without rights, who belong to the margin of society. That comes before the Order of Creation, that comes before marriage. Do you treat others the way you would like to be treated? Do you treat others fairly? That is still structurally different from approving everything, but that's where you start. That is the fundamental right of the other, and it is different from being theologically right. The Bible has said sensible things about injustice, and that is why you have to fight for the rights of others.”

166

3.3.4 Evaluation

The conservative group presents a concrete textual argument based on the Bible. Still, their hesitancy in adopting interpretations of the Bible and the idea of an evolving theology leads to less analytical flexibility. This is contrasted against the liberals, who present far less strong Biblical arguments while firmly latching onto the concepts of love and acceptance. Although these are powerful concepts within the church, such concepts alone do not provide a compelling theological argument. That is not to say that this viewpoint is less valid, merely that their understanding of the issue is based on a conceptual rather than textual framework. That conceptual framework is, however, based on love which is the essence of Evangelicalism and the most important legacy of Jesus.

As both viewpoints approach the topic through similarly valid theological approaches and do not disregard the core elements of the church, it would not be proper to attempt to anoint any single view. Instead, it is essential to understand that both parties base their opinions on the same fundamental influences and yet have developed vastly different conclusions.

3.3.5 Conclusion

To answer my subquestion (what is the theological opinion of the church members about homosexuality), then I would say that we can refind in practice the conservative and the liberal division, which I have summed up in my theoretical framework. There is a slight difference in practice because in the theological discussion of this local church community, a new group appears, a branch of the liberal group, the moderate progressive, who accept homosexuals and give them space in the church life. However, they have the criteria that homosexuals should not practice their

¹⁶⁶ Attachment 2, Interview 7, Answer 1.

Dutch version: “Hoe je omgaat met je naaste... dat is het belangrijkste. Doe je de ander recht? Dat komt vanuit het Jodendom nog. En kom je op voor het recht van degene die rechteloos zijn, die tot de marge behoren. Dat komt nog vóór de Scheppingsorde, dat komt nog voor het huwelijk. Hoe zou je willen dat er met je omgegaan wordt en behandel je de andere ook zo? Doe je die recht zoals die is. Dat is nog structureel anders dan alles goedvinden, maar daarmee begin je. Dat is het fundamentele recht van de ander en dat is anders dan theologisch gelijk hebben. Over onrecht heeft de Bijbel zinnige dingen gezegd en daarom moet je voor de rechten van de andere vechten.”

sexuality because sexuality is only home in a marriage between men and women. Besides these criteria, they have some restraint in their opinion about homosexuals. Here they say, okay, we accept homosexuals, homosexuals may even marry, but somewhere deep down, it is wrong. Though loving acceptance is more important for this group, being right or wrong.

However, I have a new finding in my practical investigation here. In my theoretical research, I have stated that even though the synodal meetings think they could compromise in separating articles 5.3.1 and 5.4.1, this success is only partially true; since my research shows that the conservatives are not that satisfied with this separation. For the conservatives persists the fact that the Bible is negative about homosexuality. And if you do not accept that, then you do not have enough love for the Law of God.

In the chapters above I have focused on the theological discussions, their form, and the opinion of the church members about homosexuality. In the following chapter, I will sharpen my focus point, and I will zoom into the discussions regarding the key concepts of blessing and consecrating marriage.

3.4 DIFFERENCE BETWEEN BLESSING AND CONSECRATION

3.4.1 Introduction

After inventorying the theological opinion of the church members I am moving forward aiming to focus on the key concepts of blessing and consecration, more precisely I will investigate whether the church members see the difference between blessing and consecration.

This section will give an answer to the following subquestion:

- How do the church members, the preacher, and the Church Council think about the difference between the theological concepts of blessing and con-validation? Do they see these differences? Are these differences acknowledged in practice as the Church Order differentiates the two concepts on paper?

3.4.2 Blessing

Answering these sub-questions begins with reporting about the theological discussion regarding blessing.

The meaning of the handling of blessing was clear to the church members. Every interviewed person could describe the meaning of this key theological concept. Some have even additional knowledge regarding the handling of blessing in our Protestant Church tradition. They draw attention to details like in the protestant tradition, the action of blessing is more restricted to the

preacher. The Catholic tradition goes further in family relations, where the father can bless the children.

To sum up the meaning of blessing for the church members:

- Everybody can receive it
- You will be sent into the world after this handling
- God can bless you, but you can also bless God
- It is handling in the name of God
- It is handling for prosperity
- You can bless your children
- It is something we can also associate with Baptism
- It symbolizes God's approval

The answer of Rutger shows most of the elements, the community members have mentioned as the meaning of the blessing:

“[...] Blessing means giving a positive message and wishing good. That's the church of blessing: we can bless the children; God can bless us, but we can also bless God. The interchange is, of course, very special and all in the blessing. There is the good in it. [...]”¹⁶⁷

According to the reports of the Antenne, during the evenings of theological discussions, the theological meaning of blessing has come on board as well. This part of the theological discussions was divided into three parts:

- The meaning of blessing in church services, where examples were shown from the Bible, where God gives His blessing for something positive and special
- An explanation about the possibility of individual blessing which is not so much used in our Protestant Reformed tradition
- The meaning of blessing in the marriage ceremony. Here the meaning of consecration is introduced, where the couple is consecrated. Here it is emphasized that this liturgical form

¹⁶⁷ Attachment 2, Interview 6, Answer 4.

Dutch version: “[...] Zegenen betekent het goede uitspreken en het goede toewensen. Dat is de kerk van zegenen: wij kunnen de kinderen zegenen; God kan ons zegenen maar wij kunnen God ook zegenen. De wederkerigheid is natuurlijk heel bijzonder en dat zit allemaal in het zegenen, daar zit het goede in. [...]”

does not appear in the Bible. Moreover, the meaning of consecrating a marriage means that God walks with this couple. It is also important here that this is not a private party, but it happens in the church community, where the church community bears witness.¹⁶⁸

Interesting new point for my research I found in the church magazine reports about theological discussions. Here it came up that there is a blessing linked to the institution of marriage in times of Luther. (Since Luther, marriage has become a responsibility of the state and not a church's responsibility in the Catholic tradition). For Luther, marriage was a divine institution. However, in its essence, marriage has pursued to stay a state institution, supporting social orders, such as creating a family and bearing children. Though marriage does not have to do much with church or salvation.¹⁶⁹

The Dutch Reformed practices have followed this tradition of Luther, where the marriage as an institution and ceremony falls under the state's responsibility. Here, the blessing is merely a confirmation of God's approval, but it does not play an essential role in the church and faith-related issues.¹⁷⁰ This way, in the Lutheran and Reformed tradition, the importance of handling blessing has faded. It is important to rethink and revise these traditions. Like this, we bring again into light a hidden treasure, and we have a fresh look at Biblical perspectives regarding the notion of blessing, and we re-discuss them.

3.4.3 Consecration

Now let's move to the issue of consecration (inzegening in Dutch).

For some, this handling means an official connotation, that of the inauguration, where you are introduced and blessed in a new official function (for example, the elderly are inaugurated in their new role; an oath then follows this inauguration). For another group of the interviewed, consecration is often related to the blessing of a relationship.

The question quickly arises from the church members: can homosexual marriages be consecrated? When I asked the church members about the theological meaning of consecration, they promptly changed the subject of consecrating homosexual marriages. A part of the church members (the conservatives) assumes that we draw upon God's judgment to consecrate homosexual marriages. Joel expressed his worries in this respect:

¹⁶⁸ Antenne, 2020 17 April, 13-14.

¹⁶⁹ Ibidem, 17.

¹⁷⁰ Ibidem

“The moment I bless a marriage of two gay men, I approve it. That is also a judgment. Who am I to say that it is allowed?”¹⁷¹

Here I could challenge these church members the other way around. What if that is not the case, and what if God would be happy about two homosexual men finding love and happiness? I have talked to Joel about this issue on another occasion when I was preaching in this church and came back to this point. However, I could not convince him that God can actually accept and consecrate a homosexual marriage. He argued: “let’s leave it by God, don’t handle in the name of God if you are not sure. “ This is the conclusion of this church member.

However, the liberal party argues with the same idea on the other way around: “who am I to handle in God’s name and deny consecration from a homosexual marriage?” This aspect shows how tricky and complex this subject is.

3.4.4 Zegenen versus Inzegenen

Even though the church members can see the difference between the meaning of blessing and consecration, their main conclusion is: “I don’t think there is much of a difference between blessing and consecration. For me, it’s the same.” As a typical answer here came from Maria:

“I can't tell the difference. I've researched a lot to find it, I've read a lot about this subject, but it's all confusing. We began our exploration in the church with blessing and consecration. I don't think there is any difference between the two concepts. For example, we ask for a blessing on our marriage, but we ask for consecration as well. I did not consciously let that come to me what the difference is because we have been talking mostly about blessing marriage, and now in this discussion, the consecration comes first, I find that confusing.”¹⁷²

A group of the interviewed thinks that the Dutch word “inzegenen” raises difficulties. Consecration is translated with “inzegenen” in Dutch. This does not differ too much from the Form of the word blessing which on the other hand is translated with “zegenen.” The two words in Dutch: “zegen en inzegenen,” are very close in their form. This confuses the church members. The standard, concluding question raised by them: is it not the same? Is consecration an upgraded version in comparison to the blessing? Is consecration more official?

¹⁷¹ Attachment 2, Interview 9, Answer 5E.

Dutch version: “Op het moment dat ik een huwelijk ga inzegenen van twee homo’s, dan geef ik er goedkeuring aan. Dat is ook een oordeel. Wie ben ik om te zegen, dat het wel mag?”

¹⁷² Attachment 2, Interview 10, Answer 2.

Dutch version: “Ik kan het verschil niet ontdekken. Ik heb veel onderzocht om erachter te komen, ik heb veel gelezen over dit thema, maar het is warrig. Wij begonnen onze verkenning in de gemeente met inzegenen en zegenen. Ik vind het voor mijzelf niet anders. Bijvoorbeeld: we vragen zegen over ons huwelijk en inzegenen, tja, ik heb dat niet bewust tot mij laten komen wat het verschil is, want er was altijd sprake van een zegen vragen over een huwelijk en nu eigenlijk in deze discussie komt het inzegenen naar voren, dat vind ik warrig.”

I have also realized while making the interviews that it also happens that the two words “zegenen” en “inzegenen” would be confused by the church members, even in cases where they expressed their assurance to know the difference between blessing and consecration.

Another issue regarding the difference between blessing and consecration is that a compromise that the Synod has made to satisfy both the liberal and conservative corners doesn't seem to satisfy the conservative corner of the church in practice. According to this synodal decision and compromise, one would accept that the conservative part of the church would be happy with this choice. However, in practice, this is not what is happening. Church members see this compromise as a compromise that tricks the community members. Joel said the following about this:

“[...] I think we're trying to mess around with the Bible a bit. May we consecrate a marriage? We said no. Then we went towards blessing. May we bless people? That sounds good, because we will bless everyone. I am in favor of that myself. What do I see happening: gay couples go to church to get married. They invite friends and family because "we are getting married in the church." But that's not real. Therefore we are used. Everyone thinks, those who accept that [same-sex marriage], “fine, they had a sermon,” and the people who don't approve of it can say, "Yes, but that's not real." I think that's cheating with God's Word. And 90% of people are not going to see that difference. The family and friends who attend such a wedding are going to think it is a consecration.”¹⁷³

The preacher sees the difference between these two key concepts. He is tuned to the compromise of the Synod made in 2004:

“It's a very subtle difference. It is a meaningful difference because it is a compromise. Some are not satisfied with a compromise, but as a church, you should strive for a compromise. I think consecration is -there is hardly any difference in form -but I think the essence of consecration is that you ask God to give a blessing; with a real blessing, you do it more or less without reservation. With blessing as a minister, you can almost be sure: God will go with these people. You have reservations concerning the consecration because you know that the community where the same-sex marriage was concluded does not fully support the marriage.”¹⁷⁴

¹⁷³ Attachment 2, Interview 9, Answer 6.

Dutch version: “[...] Ik denk dat we een beetje proberen te sjoemelen met de Bijbel. Mogen we een huwelijk inzegenen? We zeiden van niet. Dan gingen we richting zegenen. Mogen we mensen zegenen? Dat klinkt goed, want we gaan dan iedereen zegenen, daar ben ik zelf voorstander van. Wat zie ik gebeuren: homostellen gaan naar de kerk om te trouwen, ze nemen vrienden en familie, iedereen mee, want “we gaan trouwen in de kerk”. Maar dat is niet echt, dus we zijn gebruikt. Iedereen denkt: die dat [homohuwelijk] accepteert, prima die hadden een dienst en de mensen die dat niet goedkeuren kunnen zeggen: ‘Ja, maar dat is niet echt’. Ik denk dat dat sjoemelen is met Gods woord. En 90% van de mensen gaat dat verschil niet zien. De familie en de vrienden die naar zo'n trouwdienst meegaan, gaan denken dat het een inzegenen is.”

¹⁷⁴ Attachment 2, Interview 7, Answer 2.

The opinion of the preacher raises some questions. He mentions: “Echte zegen (real blessing)”: is the other type of blessing not real? This question shows how complicated this issue is. All in all, I have concluded here that the church members are confused about the meaning of consecration and about the difference between the theological concept of blessing and consecration is.

3.4.5 Conclusion

When I answer my last subquestion here, whether there was an awareness regarding the differences between the key concepts of blessing and consecration (as it was there in the church order on paper) then I have to state, that this issue was less profoundly handled in practice, during the theological discussions (in comparison to the subject of theological view on homosexuality).

There was an introduction during the common discussions about the meaning of consecration and blessing. The local church paper shows that. However, when I interview people in this regard, it is common that the interviewed church members often confuse the meaning of consecration and blessing or they say that the difference is not significant, and it is only a tool of compromise to reach a consensus regarding the issue of homosexuality and consecrating homosexual marriages. Therefore here we can see a discrepancy between the church order and the practical theological discussions.

I have also looked into the question of whether, for the conservatives, the moderate progressive, and the strong progressive groups, there is a difference in awareness regarding the meaning of the blessing and consecration. I saw in all of the groups’ confusion regarding the meaning of these theological notions. However, it is interesting to mention here that while the Synod has carefully worked out the compromise of blessing homosexual marriages (and not consecrating Them), the conservative group does not want homosexual unions to be blessed either or consecrated.

Another conclusion I have drawn is that the church members are not that “busy” with the church order. This is a characteristic feature for all groups. This means that they do not precisely know the church order’s texts. They are not even sure about the content of the church order regarding articles 5.3.1 and 5.4.1. During the interviews, when I asked the church members (off the record) whether they know the content of these articles in the church order, in many cases, they hesitated. To realize effective interview research, I have read the content of the articles to the church members, or I explained the content with my own words.

Dutch version: “Het is een heel subtiel verschil. Ook een zinvol verschil, omdat het een compromis is. Sommige zijn niet tevreden met een compromis, maar ik denk dat je als kerk juist moet streven naar een compromis. [...] Inzegenen is volgens mij -in de vorm is nauwelijks verschil -maar ik denk de essentie van inzegenen is dat je God vraagt om een zegen te geven; bij een echte zegen doe je het min of meer zonder voorbehoud. Bij zegenen als predikant weet je bijna zeker: God gaat met deze mensen mee. Bij inzegenen heb jij reserves omdat je weet dat de gemeenschap waar het (homohuwelijk) gesloten werd niet helemaal achter het huwelijk staat.”

3.5 Evaluation

First, I evaluate the subject theological opinion of the church members on the issue of homosexuality. The Biblical texts related to homosexuality were discussed profoundly in this local community. Church members got an insight into each other's opinions regarding this subject. They know where they stand. At the same time, they were informed regarding marriage's historical and social developments.

However, it is striking here that during discussions, the conservatives had way more arguments underlining their rejection of homosexual relations. The liberal group did not say that the Bible did not know homosexual relations in love and faithfulness as we know it today. Suppose I look back at the interview answers. In that case, I can see that this is not only my conclusion from the evaluation of my observations from the local church papers. The preacher himself and the conservatives also mention that "the liberals did not come further in their arguments, then "Jesus is love."

Moreover, for the conservative group, the issue of blessing homosexual marriages is quite a big priority. By the strong progressives and the liberals, this is less the case. Off the record, after the interview, one of the conservative members even said to me: "This issue keeps me awake at night."

Furthermore, it is interesting how in the memory of people, the information got simplified. This simplification of information I could see in all aspects of my observation. Church members do not remember the details of the theological discussions. They can not recall all the texts from the Bible which were mentioned during the preparation of the decision making (het beraad).

Another evaluation point here is the identity of this local church, described in the policy document of the church. This document gets to the point and explains in a short text what they want to achieve in their church. However, one of the shortcomings of this policy document is that it is broad. The ideas explained in it could describe any Christian community. Does it answer questions such as: what makes us unique? However, an identity with a broader concept could be helpful for ecumenical purposes and missional goals. A specific goal might hinder cooperation with another church or be problematic in being attractive to outsiders wanting to be a part of this church community. In this specific case might put homosexuals in the spotlight. Is that desirable?

How is the policy document related to my research question? What is the relation of the policy document with the blessing or consecrating marriages? I have realized that many have mentioned (especially the conservative group) that decision-making regarding homosexual marriage is not going smoothly because the vision document does not have a clear perspective. These church members think that if they are not sure about where they stand, they can not bring clear decisions regarding the blessing and consecration of homosexual marriages.

These church members mentioned above have a good point. However, they see things in a pessimistic way. There is some good basis in the policy document of the church which could be helpful for the perspective of homosexual marriages. The policy plan states that the church wants to promote the diversity of the church, the fact that different kinds of people are welcome in this church, and that faith can be practiced differently. In case this particular part of the vision document got more attention and was worked out in a more detailed manner, that would help the discussion regarding the decision making in the blessing and consecration of homosexual marriages. Questions to be answered here are: do we want to include homosexuals in this diversity? If we do, do we want to name it or not?

Some church members did not find it a good idea to give a special place for homosexuals in the policy plan because this would mean the discrimination of the homosexual community. Therefore it would be more helpful if the policy document would focus on how we read the Bible. Do we want to give a special place to the subject of how we read the Bible as a church community? Do we want to take into account the cultural developments in our society? Answering these questions would help in solving the issues around homosexuality and their blessing or consecration, and at the same time, it would not discriminate against the homosexual community.

The following subject I would like to evaluate has to do with the way the subject of theological notions, such as consecration and blessing, was handled during these discussions. During these events, these subjects were introduced in a way that the essence was touched. The church members could understand for sure the essence of these theological notions.

However, when I look at the things in their proportion, then discussions about the theological meaning of blessing and consecration had too little emphasis and took less space in comparison with the discussions about homosexuality in the Bible or the historical developments of marriage as an institution.

Moreover, the notion of consecration was more linked to the synodal decision-making and compromise regarding articles 5.3.1 and 5.4.1. Therefore, the difference between blessing and consecration became blurry in the opinion of the church members.

4. CONCLUSIONS

4.1 Introduction

I have arrived at the end of my research journey. Here I present my conclusions, the results of this interdisciplinary research in church polity and practical theology. In this section, I come back to my main research question in my introduction and I give an answer to it:

- How do the theological views regarding homosexuality influence the procedural application of articles 5.3.1 and 5.4.1 of the Church Order on a local level?

Before answering the main research question, first I am answering step by step the sub-questions, parts which lead me to the main findings of my research.

4.2 Results sub-question 1

- What are the theological arguments regarding homosexuality in the PKN?

In my theoretical investigation, I have drawn a map to find two categories of argumentation regarding homosexuality. The first category was the liberal argumentation. Here the love of Jesus and his legacy of acceptance towards everybody is the leading factor. According to this argumentation, we are not allowed to judge homosexuals, but we have to accept them as Jesus would have done it. Moreover, homosexuality is part of the brokenness of our world. This category takes into account the social developments. The second category can be described as the conservative argumentation. Their view is based on concrete biblical texts, which show that the Bible does not accept homosexuality.

4.3 Results sub-question 2

- What were the arguments in the area of church polity which lead to articles 5.3.1 and 5.4.1?

The goal of a compromise marked the arguments on the area of church polity. The PKN unites churches with both liberal and conservative theological identities. The Samen op Weg project has united these different theological identities. However, homosexuality was one of the issues that made this unification a difficult one. Beginning from 1996 until 2004, the Synod has worked out a compromise that could satisfy both the conservative and liberal church denominations of the PKN church.

According to this compromise, the status of heterosexual and homosexual marriage is divided by the church order. Article 5.3.1 handles heterosexual marriage, whereas article 5.4.1 handles homosexual marriage. Moreover, in the atmosphere of the compromise, article 5.3.1 states that heterosexual marriages are consecrated, and homosexual unions are blessed. On top of this, a settlement was made that the local communities may decide whether a homosexual marriage will be blessed or consecrated during the wedding ceremony in the church. However, this compromise still did not satisfy the conservative corner of the PKN. An important finding of my research is that during these synodal decisions, the meaning of the theological concepts blessing and consecration was not discussed enough or profound enough.

4.4 Results sub-question 3

- What are the differences between the concepts of blessing and consecration from a theological point of view? What are the differences from a church polity perspective?

From a theological perspective, the blessing is a biblical term. It is associated with the acceptance of God and with prosperity coming from Him. The roots of blessing go back to the family law tradition of the Bible, where the father blesses the daughter during their wedding ceremony.

The church polity difference between the key concept of blessing and consecration has two lines. One line is imposed by the church order of the PKN itself. Here the act of blessing is getting a less official connotation, it is an act of the church. Consecration however does presuppose the holiness of marriage, the seriousness, the institutional character of consecration, linked to the institution of the marriage.

4.5 Results sub-question 4

- How did the theological discussion prompted by the Synod take place in practice on a local level?

At this point of my conclusion, I am moving to the findings of my empirical research. This community has organized some serious discussion occasions to contemplate the theological issues regarding homosexuality. However, my analysis shows that the meaning of my central key concepts, blessing and consecration, were not that clear in practice for the church members, as they are on paper in the church order. My results gained from the interview answers and the church magazine reports show that church members are not aware (or not fully aware) of the differences in these two key concepts.

It was not possible to reach a consensus in this community. This lack of consensus has to do with the fact that the church members read the Bible differently. They grasp other elements from the Bible, which are crucial for them. To name the most illustrative example here: for the liberal group, the love of God means that you have to accept everybody. The same love of the same God means for the conservative group that you have to reject something if that is wrong, as a loving father does.

4.6 Results sub-question 5

- What is the theological perspective of church members (and the preacher) on homosexuality?

I have divided the homosexual theological debate into two categories in my theoretical framework: the liberal and the conservative one. In my analysis, I could divide the theological opinion of the church members into three groups: the conservatives, who say that the Bible is negative about homosexuality, the strong progressives, which take into account the social developments and the

third group, the moderate progressives, who had a kind of reluctant approach regarding homosexuality, they do accept it. However, they say: this is not how things should be. This group accepts homosexuality as the brokenness of the world.

As a result of my research, I can show that developments in the church polity and the Samen op Weg process were marked by the message of compromise. My analysis shows that this compromise was not experienced by the church members in practice. This is especially characteristic to the conservative group. They are not satisfied with this synodal compromise and they see it more as a trick, where the different corners of the church are tricked to believe their view was taken seriously. Another important finding here is, that even though the Synod has made a difference between blessing and consecration, as a solution of their compromise, in practice the conservative group does not want to consecrate nor bless homosexual marriages in the church.

4.7 Results sub-question 6

- How do the church members, the preacher, and the Church Council think about the difference between the theological concepts of blessing and con-validation? Do they see these differences? Are these differences acknowledged in practice as the Church Order differentiates the two concepts on paper?

The compromise of the Synod presupposes that church members know the difference between blessing and consecration. My analysis shows that the church members were not fully aware of the differences between these concepts. During the interviews, I have also drawn the conclusion that the church members are more aware of the meaning of blessing. However, about the meaning of consecration, or the difference between blessing and consecration, they are less aware.

The church order comes up with a compromise. Homosexual marriages are blessed during the wedding ceremony in the church. Heterosexuals, on the other hand, are consecrated. This compromise is supposed to show the added value, or the seriousness of the act of consecration, implicating a difference between the two concepts. However, this compromise only matters in theory. In practice, this difference between the two terms is not acknowledged. Therefore it does not have any significance.

4.8 Results main Research Question

This is it. After one year of investigating this subject, I have arrived at the final crucial point to present my most important results and give an answer to the main research question:

- How do the theological views regarding homosexuality influence the procedural application of articles 5.3.1 and 5.4.1 of the Church Order on a local level?

After completing my analyses, I have concluded that in practice, the theological opinion of the church members is interrelated with the procedural results around the decisions regarding homosexual marriages. Consensus would be crucial here. However, because the church members read the Bible differently, they can not reach a consensus. In answering my sub-questions, I have mentioned that the church members are not aware of the differences between the theological key concepts of my thesis: consecration and blessing. These concepts are key in article 5.3.1 and article 5.4.1. However, for the church members, the use of the church order is not that important. The church order is more relevant on a synodal level, on a local level it is less relevant and it does not mean a leading factor in the decision-making procedure regarding homosexual marriage.

Therefore the fact that the church members are not that aware of the differences between these two concepts does not block the decision-making regarding blessing or consecrating homosexual marriage. The difference regarding the two key concepts was not relevant. This raises the question: is the element of consecration still necessary in these articles in the church order? As a final conclusion, I can state that the fact that consensus was not reached does not block the decision-making around the subject of homosexuality, it only makes it necessary to make more time for the discussions.

4.9 Evaluation of the used methods

At the end of the day, I am happy that I have chosen a community for a case study with the research methods of participatory observations and interviews. Because of the complexity of my research topic, I would have been curious to see the church members debate in a focus group interview. I could have got new insights like that, further information relevant to my research. However, doing a one-by-one interview helped me understand these church members, and I had the lead and focused on challenging them in their answers to be beneficial to my research. In a focus group interview, I wouldn't have had the luxury of this lead, and I would not be able to maintain my focus.

Another added value of interviewing people one by one was the possibility of creating a safe space for answering questions. Regarding the delicacy of my research topic, this factor was critical. Moreover, I could relate these interview answers to the findings of my participatory observation and my theoretical findings according to my initial plans. In a focus group interview, I would have had to improvise too much, a method that would have made me change my plans too often.

4.10 Possible questions for further investigations

I have made my conclusions regarding the issue that could delay or block the decision-making around article 5.3.1 and article 5.4.1 and homosexual marriage. In my further investigations regarding this subject, I would like to focus on whether this issue should be dealt with on a local or a synodal level. Questions to be raised here are the following:

- Should homosexuality be dealt with on a local level or should the Synod handle this issue in a more centralized way with central rules?
- Is a democratic decision-making procedure the right method here, or is a top-down decision-making procedure more useful?
- In case the Synod would handle this issue on a national level, should they rewrite article 5.4.1?
- If this article is rewritten, should the difference between consecration and blessing still be made?
- Would it be handy to have a fixed liturgical form for homosexual marriages imposed by the church order on a synodal level?
- Is it better if the local churches decide regarding liturgical forms for homosexual marriages in the church?

LITERATURE

A. Bryman, *Social Research Methods*, Oxford: Oxford University Press, 2008, 205-230.

Acta van de Generale Synode van de Gereformeerde Kerken in Nederland, 2003, 104.

B. Baarda, *Dit is onderzoek: Handleiding voor kwantitatief en kwalitatief onderzoek*, Houten/Groningen: Noordhoff Uitgevers, 2014.

Beleidsplan 2019-2024 “De Regenboog Droom” <https://regenboogkerk.nl/organisatie/> (last visited: 1 October 2020).

Bijlagen bij de Acta van de Generale Synode van de Gereformeerde Kerken in Nederland, Emden 2003/Leiden 2003 gehouden te Emden, Wageningen, Alphen aan den Rijn, Dalfsen, Lunteren, Leiden, Doorn en Utrecht, 140 -145.

Brochure Regenboogkerk, https://regenboogkerk.nl/wp-content/uploads/2018/08/070617_Regenboogkerk_Folder_DRUK.pdf (last visited 1.October 2020)

C.F.G.E, Hallewas, *Zegen Vieren: Zegening van Levensverbintenissen*, Zoetermeer: Boekencentrum, 1996.

D. Bhatti, C. Duce, J.Sweeney & C.Watkins, Talking about God in practice: Theological action research and practical theology, Hymns Ancient and Modern Ltd, 2010, 1-156.

D. Bos & J. Exalto, Genoot en Gebod, Huwelijk en seksualiteit in protestants Nederland vanaf 1800, Utrecht: Kok Boekencentrum Uitgevers, 2019, 5-40.

D. Bos, "Equal Rites Before the Law? Religious Celebration of Same-Sex Relations in the Netherlands, 1960s-1990s" in Theology and Sexuality: University of Amsterdam, 2017.

F.T. Bos & L.J. Koffeman, Nieuwe toelichting op de kerkorde van de Protestantse Kerk in Nederland, Utrecht: Kok Boekencentrum, 2019. 79-83; 107-121.

Gemeentebld Antenne, Epe: 4 februari, 2020, 1-12.

Gemeentebld Antenne, Epe: 5 December, 2020, 1-15.

Gemeentebld Antenne, Epe: 9 April, 2020, 1-20.

Gezamenlijke vergadering van de (generale) synoden van de Nederlandse Hervormde Kerk, de Gereformeerde Kerken in Nederland en de Evangelisch-Lutherse Kerk in het Koninkrijk der Nederlanden op 22, 23 en 24 november 2001 in conferentiecentrum "De Blijde Werelt" te Lunteren, Deel I, 56-60.

Gezamenlijke vergadering van synoden NHK, GKN en ELK, 1996, 150-156.

H. Oost; A. Markenhof, Een onderzoek voorbereiden, Baarn: HB Uitgevers, 2003.

H. Zorgdrager, "Het huwelijk opnieuw bekeken, Over Christelijke Verbeeldingskracht in een landschap van veranderde partnerrelaties" in Kerk en Theologie: Boekencentrum Tijdschriften, 2018, 213-225.

H. Zorgdrager, "Tussen Hooglied en #MeToo", Amsterdam, PThU, 2019., 1-26.

Handelingen van de Generale synode en van de Kleine synode van de Protestantse Kerk in Nederland in 1997, 16-20.

Handelingen van de Generale synode en van de Kleine synode van de Protestantse Kerk in Nederland in 2000, 104-107.

Handelingen van de Generale synode en van de Kleine synode van de Protestantse Kerk in Nederland in 2001, 55-60.

Handelingen van de Generale synode en van de kleine synode van de Protestantse Kerk in Nederland in 2005, 41-43.

Handelingen van de Generale synode en van de kleine synode van de Protestantse Kerk in Nederland in 2007, 111-113.

J. Mason, *Qualitative Researching*, London: Sage Read, 2002, 1-300.

J. Swinton & H. Mowat, *Practical theology and qualitative research*, London: SCM press, 2016, 1-103.

J. Weeks, *The Languages of Homosexuality*, London and New York: Routledge, 2011, 43-45; 104-110; 167-169; 186-191; 204-207.

J.L. Koffeman, *Het goed recht van de Kerk*, 2009, 9-26; 101-115; 137-161.

J.M. Mudde, *Van sjibbolet naar sjalom: Ruimte voor homoseksuelen in de gemeente van Christus*, Amsterdam: Buijten & Schipperheijn Motief, 2015.

K.W. de Jong, "Achter de burgerlijke feiten aan" in David Bos en John Exalto, *Genot en gebod*, Utrecht, Kok Boekencentrum 2019, 17-34.

K.W. de Jong, "Zo mogelijk met eenparige stemmen" in *NTKR Tijdschrift voor Recht en Religie*, 2016, 107-119.

L. van den Broeke, "Van Sacrament naar contract? Verbonden in liefde en trouw voor Gods aangezicht", in *Kerk en Theologie: Utrecht, Boekencentrum Tijdschriften*, 2018, 200-2012.

L.C. Drimmelen, *Geloofsgemeenschappen en recht*, Den Haag: Boom Juridische Uitgevers, 2014, 97-112.

Nota: *Huwelijk en levensverbintenis Generale synode*, 2018.

Ontwerp-Ordinaties behorende bij de Ontwerp-Kerkorde van de Verenigde Protestantse Kerk in Nederland, Zoetermeer: Boekencentrum, 1997, 20-27.

P. Heuvel, *van den Toelichting op de kerkorde van de Protestantse Kerk in Nederland*, Zoetermeer: Boekencentrum, 2013, 238-250.

R. Ganzevoort, *Adam en Evert: De spanning tussen kerk en homoseksualiteit*, Kampen: Uitgeverij Ten Have, 2010, 43-45; 204-207.

Toelichtingen op de Ontwerp-Ordinaties behorende bij de Ontwerp-Kerkorde van de Verenigde Protestantse Kerk in Nederland, Zoetermeer: Boekencentrum, 1997, 35-41.

Website Regenboogkerk, <https://regenboogkerk.nl/> (last visited 1 Oktober 2020).

Attachments

Attachment 1-Interview Questions

1. Wat zijn volgens u de belangrijke theologische punten (Bijbelse principes) in de omgang met het homohuwelijk?

2. Is er een onderscheid tussen zegenen en inzegenen?

3. Volgens de kerkorde is het huwelijk alleen voor man en vrouw. Homoseksuele relaties worden omschreven als "andere levensverbintenissen". Wat vindt u van dit onderscheid?

4. Vindt u dat homoseksuele relaties ook ingezegend kunnen worden? Of kunnen alleen heteroseksuele huwelijken ingezegend worden?

5. Heeft u voor uw besluitvorming over homoseksuele relaties en homohuwelijk een theologische discussie gehad?
 - A. Hoe heeft de discussie vorm gekregen?
 - B. Wat waren de punten van deze discussies?
 - C. Wat waren de kaders van deze discussies (Gemeenteavond, Kerkenraadsvergadering, etc.).
 - D. Hoe is de besluitvorming gegaan (zijn er punten waarover een besluit is genomen? Aangezien de definitieve besluitvorming nog niet heeft plaatsgevonden).
 - E. In welke vorm heeft het Schriftgezag gestalte gekregen in uw besluitvorming?

F. Hoe heeft uw theologische visie de besluitvorming beïnvloed?

G. Hoe beoordeelt u de tot op heden gevolgde besluitvormingsprocedure?

6. Heeft u consensus kunnen bereiken in de theologische discussies?

7. Wat vond u van het feit dat u de kwestie van homohuwelijk op lokaal niveau moest bespreken?

8. Had u meer hulp in deze besluitvorming nodig van de Generale Synode? Van het Landelijk Dienstencentrum dus?

9. Zit er ergens nog een punt waarover gedurende het besluitvormingsproces uw mening is veranderd?

Attachment 2-Interview Transcription

Interview 1-Conservative

1. In principe is voor mij de basis, tenminste hoe ik daar in sta, dat jij voor het nieuwe leven en een man en een vrouw nodig hebt. Dat is voor mij daarbij het voornaamste uitgangspunt.

Maar hoe verbindt u dat met Bijbelse leer?

Dat begint helemaal vanaf het begin van de Schepping, met Adam en Eva, dat zijn man en vrouw en samen brengen die het nieuwe leven voort. Er zijn natuurlijk heel veel bijbelteksten, maar ik ben niet zo diep thuis in de bijbelteksten. Ik kan die dus niet helemaal benoemen maar er zijn vast nog meer teksten. De scheppingsorde vind ik de belangrijkste. "En het was goed." zei God; dat is ook een belangrijke punt.

2. Dat is een beetje theoretisch. Wij hebben hier in de gemeente daarover gesproken, maar voor mijn gevoel iets zegenen of inzegenen: ik geloof niet dat er heel veel verschil in tussen is. Voor mij is zegenen en inzegenen bijna hetzelfde. Voor mijn gevoel is dit verschil meer een verschil wat we zelf gecreëerd hebben. En ik denk dat er geen echt verschil is. Het is met woorden dingen mogelijk kunnen maken.

3. Voor mij is het huwelijk tussen man en vrouw; dan wordt het moeilijk. Ik geloof dat man en vrouw oprecht van elkaar kunnen houden en trouw aan elkaar kunnen beloven. Ik geloof dat je daarmee met veel respect moet omgaan en dat een zegen daarover vragen kan. Maar om voor een homoseksuele relatie zegen vragen? Ik denk niet dat dat zo bedoeld is. Je kan een relatie tussen man en man niet inzegenen of zegenen.

Mogen twee mannen ook geen relatie ingaan volgens u ?

Ze mogen van mij en relatie hebben; daar ga ik niet over. Dat is niet aan mij uiteindelijk, vind ik. Dat is misschien een beetje laf om dat allemaal te zeggen, daar ga ik niet over.

Maar stel voor u hebt de zeggenschap daarover...

4. Ik zou een relatie tussen man en man niet inzegenen of zegenen. Dat klinkt heel hard misschien.

Geen probleem, Ik onderzoek de opinie van mensen.

5. Er waren drie gemeente-avonden., waar deze onderwerp besproken zijn. Ook in de kerkenraadsvergaderingen hebben we daarover gesproken. We hebben die gesprekken weer geëvalueerd. Dat is nu van wegen de corona een beetje stilgevallen.

- A. Op de eerste avond hebben we gekeken hoe zegenen en burgerlijke huwelijk ontstaan zijn; het huwelijk naar de wet is naar de overheid gegaan en kerkelijk inzegenen is bij de kerk gebleven; eerder lag alles bij de kerk volgens mij. Wat is nou inzegenen, daar ging het over. We hebben nog een avond gehad; er zijn stellingen geponeerd. We moesten bijbelteksten (de teksten weet ik nu niet vanuit mijn hoofd) uitzoeken en we zijn in groepjes uit elkaar gegaan om verder daarover te discussiëren.

- B. Wat mij bijgebleven is, dat heel vaak van de Bijbel afgeweken werd, en meer van "ja, maar dat zijn ook gewoon mensen, dat kan je toch niet, in deze tijd kan je dat niet meer weigeren (de inzegenen van homohuwelijk)", dat kwam veel naar boven. Maar dan denk ik: ja maar er is ook de Bijbel waar dingen in staan; hoe wij geschapen zijn. Dan is het inderdaad heel vervelend om continu over mensen te praten. Er zaten wel ouders van kinderen, die zelf homoseksueel zijn. Voor hen was dat ook zwaar. Het is heel veroordelend steeds.

Wat was het grootste discussiepunt?

De tegens zaten veel in de Bijbel, zeg maar, de theoretische kant, wat er staat, dit staat er helder, en de mensen die voor zijn, die staan in het algemeen verder van de theoretische waarheden, of hoe moe ik dat zeggen, gevoelsmatig is dat zo. Toch als je kijkt wat er gebeurd is in de wereld, het gaat nu allemaal anders, maar de Bijbel is niet anders, en je moet naar deze tijd uitleggen. Je moet het Bijbelverhaal in de goede tijd plaatsen, en hoe het bedoeld is, maar je moet niet zeggen, dat je het altijd naar deze tijd moet vertalen. God is niet veranderd.

- C. Er is wel naar mijn mening geluisterd, wij hebben een mannengroep en we hebben een brief geschreven naar de KR waarin we Bijbelse gevoelens opgeschreven hebben over dit onderwerp en die ook in de discussie aan de orde gekomen zijn; er is zeker geluisterd. Wat ze daarmee gaan doen...we zijn serieus genomen, maar wat uiteindelijk van de discussie terecht zal komen, dat weet ik ook niet; dat gaan we meemaken. We hebben hier ook in verband met ons beleidsdocument de brief geschreven want tegenwoordig mag je een visiestuk inleveren, in plaats van een fatsoenlijke document, en daar hebben we op ingehaakt, dat wij de identiteit van onze kerk vonden ontbreken, wat nu onze basis is, als gemeente en vandaar hadden we het gevoel, dat we aan het visiestuk niet aan onze vorming gaan spiegelen, of daar kunnen we er niet zoveel mee. Zo'n tekst, dat iedereen welkom is: ja, iedereen is ook welkom, maar de wil niet zeggen dat we ook alles goed vinden. Dus de brief ging meer over dit onderwerp.
- D. De Schrift krijgt weinig ruimte in het besluitvorming. Daar maak ik me een beetje zorgen om. Ik vind eigenlijk dat dit niet per se een democratische besluitvorming moet zijn want de kerk is geen democratie. We volgen wat er in de Bijbel staat, dan is het, zoals ik het zie, dat de KR op hetzelfde standpunt uit zou moeten komen, als je de geschriften volgt. *Om even daarop terug te komen, hoe bedoelt u precies, dat de kerk niet een democratie is?* Dat het niet zo is, dat, als de meerderheid iets roept, dat dat helemaal waar is; als de meerderheid zegt dat de Bijbel zo gelezen moet worden, wil niet zeggen dat het zo is. *Maar wie zou het gezag hebben volgens uw mening?* De KR moet de gemeente horen, dat doen ze, maar dat wil niet zeggen, dat het signaal wat de gemeente geeft, dat dat juist is. De gemeente heeft de KR het vertrouwen gegeven, dat ze hun werk goed zullen doen, en niet alleen hun wil zullen volgen, maar ook alles bij God brengen, en zorgen voor het goede antwoord. *Maar*

toch blijkt het zo van de buitenkant, dat de KR met een soort van absolute macht regeert. Dat is wel zo in principe, want ze hoeven niet te luisteren aan de gemeente. Maar als de KR absolute macht heeft, hoe kan volgens u de KR de rol van de Schriftgezag beïnvloeden? Dat is moeilijk, want dat is afhankelijk hoe zij daarmee omgaan. Want gewone gemeenteleden kunnen ook trouw zijn aan de Schrift of heeft u toch meer vertrouwen in de KR? Ja, dat zijn wel de oudste of de wijze mannen, die ons moeten leiden.

- E. Ik vind het dat die het goed gedaan hebben, qua procedure gaat het goed; die stoppen er veel energie in en daar wordt wel serieuze werk van gemaakt, het is niet iets van "laten we het snel afmaken".

6. We hebben geen consensus bereikt. De gemeente is erg veelkleurig. Het logo van onze kerk, dat hadden we al, de regenboogvlag en alles, maar we zijn inderdaad heel breed; we proberen best wel iedereen onder een dak te behouden, en dat is best wel knap eigenlijk, want je ziet bij ons mensen, die bijvoorbeeld niet in de opstanding geloven, dus in die zin is het echt breed.

7. Nee.

8. Ik vind het heel laf van de synode dat die ook geen besluit nemen. Die durven ook geen standpunt in te nemen. Dat is hetzelfde als met de visiestukken die je gaat maken, dit is allemaal hetzelfde, het is gewoon een moeilijke onderwerp, dat merk je daar ook. Ik denk dat die een minimale standpunt moeten innemen, dat doen zij niet echt. "Gemeente, zoek het maar uit, want we vinden het ook moeilijk." Ik ben wel blij dat we het nu in de gemeente over dit onderwerp hebben, daar mag meer een duidelijke mening vanuit de synode komen.

9. Ik persoonlijk niet, ik weet niet hoe dat in de KR verder zit.

Interview 2 Moderate Progressive

1. Het eerste wat in mij opkomt, is dat ik denk dat het niet goed is voor de mensen om alleen te zijn. Ik heb dat een paar keer uitgesproken tijdens de avond en in de gemeente en het is voor mij nu steeds duidelijker dat het niet goed is voor de mens alleen te zijn. Ja, man-vrouw zou inderdaad ook moeten eigenlijk, maar ik heb in mijn eigen omgeving moeilijkere dingen gezien, en ik denk dat het ook vanuit Bijbelse principes is dat je liefdevol moet zijn voor je naasten.

Ik denk, dat het goed is dat ik met mijn verhaal kom, dan snap je het ook wat ik bedoel. Mijn vader is 83 en die heeft een broer die net 65 geworden is. Deze broer is homosexueel. Toen ik een jaar of 12 was, heb ik van dichtbij meegemaakt hoe mijn oom aan het worstelen was met zichzelf. Dat is nu ruim 40 jaar geleden. Die oom, vader en de familie waren vaak samen bij mijn oma en opa. We hadden door dat mijn oom homosexueel was. En ik heb gezien hoe die aan het worstelen is geweest. Hij zelf is boer geweest, net zoals mijn vader, en mijn vader voelde zich verantwoordelijk voor zijn broertje. Dus we gingen heel vaak naar die boerderij, waar hij werkte en we gingen daar thee drinken, en eventjes kijken hoe het ging, en het ging helemaal niet goed met hem. Hij was aan het worstelen met zichzelf.

Maar hij heeft op den duur een lieve vriend getroffen. Die zijn ontzettend gelukkig geweest samen. Toen hebben we feestjes gehad en ik herinner van deze feestjes tot op de dag van vandaag dat ze heel gelukkig waren samen.

Dat heb ik als herinnering bij het thema homoseksualiteit, dat mijn oom zo ontzettend ongelukkig was alleen en toen hij zijn vriend heeft getroffen, waren ze zo ontzettend gelukkig samen. Dat speelt bij mij als het over homoseksuele relaties gaat echt een belangrijke rol.

Mijn oom en zijn vriend waren hier actief bij de katholieke kerk, en ik heb altijd erover nagedacht: stel dat die hun relatie willen inzegenen, Wie ben ik om te zeggen dat het niet kan of dat ik dat af moet wijzen.

Als je dit verhaal met de Bijbelse gedachtenwereld gaat verbinden, dan kan je zeggen, dat de mens niet bedoeld is om alleen te zijn. Ik denk ook dat iemand niet bewust kiest om met een man of vrouw te zijn, het zit in je geaardheid, je genen. Ik denk dat je er niks tegen kunt doen. Dat zit misschien in de gebrokenheid van de wereld, maar moet iemand zo'n zware boete voor zijn gebrokenheid krijgen? Dat denk ik niet. We kunnen ook verder denken, dat wanneer iemand zo'n diep verlangen heeft om een relatie te hebben in een gemeente, waar hij zich met zijn partner thuis voelt, dan denk ik dat hij die worsteling, die hij met zichzelf heeft gehad, hij ook met God gehad heeft. Als je denkt dat Bijbels dat niet zou horen om zo'n relatie te zegenen, dan ben je te streng. Als je dan wel zover bent, dat je dat zo belangrijk vindt, dat vind ik ingewikkeld worden maar...

2. De gesprekken hier in de kerk volgend, schijnt er een verschil te zijn. Inzegenen zou ik zeggen dat je daar Gods toestemming vraagt en Gods goedkeuring op legt. Een zegen krijgt iedereen die de kerk uitgaat, zo krijg ik ook een zegen mee iedere zondag. Het maakt niet uit wie ik ben of wat heb ik gedaan, ik krijg gewoon de zegen mee. Dus inzegenen zie ik, als iets zwaarders dan zegen.

Wat maakt het zwaarder?

Zegen geef je mee en zegen krijg je mee. Ongeacht wat je gedaan hebt of wie je bent. Of wat je verhaal verder is, God wil de zegen meegeven. Maar bij een inzegening, daar zou je haast kunnen zeggen, dat er een goedkeuring achter zit. En dan ga je discussie daarover krijgen. De vraag is in deze discussie: keurt God het goed voor twee mannen om samen te zijn. Dat weet ik niet, misschien niet. Maar ik denk ook: het is niet aan mij, het is aan God. En iedereen moet voor zijn eigen daden en doen verantwoording afleggen. Ik vind het ingewikkeld om te zeggen dat je in een relatie zit die niet goed is. Als je gekleineerd wordt door je man of vrouw, en je gedwongen wordt tot dingen die je niet wilt doen, dat keurt God ook niet goed, en die mensen mogen dan wel trouwen. Of als je geen persoonlijk geloof met God hebt, maakt het niet uit voor de gevolgen. dan mag je wel in de kerk trouwen, dan maakt het niet uit of je gezegend bent of ingezegend, mag allemaal. Maar als je een relatie hebt met iemand van hetzelfde geslacht, weet ik hoeveel doordacht moet gebeuren, voordat je de vraag ergens neergelegd wordt.

3. Ik denk niet per se, dat homoseksuele en heteroseksuele relaties onder dezelfde kop moeten staan. Als ze onder dezelfde kop zou staan, dan zou je verplichten iedereen om op dezelfde manier te denken. En dat is helemaal niet zo. Dat in Nederland een homoseksueel huwelijk mogelijk is, dat is in Nederland wettelijk geregeld. Er zijn landen waar het nog steeds niet mag. Ik moest in het begin ook heel erg wennen, als ik eerlijk ben. Dus voor mij hoeft het toch niet helemaal onder dezelfde knopje want volgens de Bijbel klopt dat niet helemaal. En je wil niet iets goedkeuren wat vanaf het begin niet zo bedoeld is.

4. Ik denk als iemand met die vraag komt en als die zich zo thuis voelt hier in de gemeente, dat zij de vraag hier neerleggen, dan zou ik hen die inzegening gunnen. Ik zou het een klap in het gezicht vinden voor iemand die nee als antwoord zou krijgen van mij. Nee zou ik nooit kunnen zeggen. Ik zou niet weigeren om de relatie inzegenen. Ik zou wel moeite hebben met dit geheel, maar ik zou toch niet weigeren.

Wat bedoelt u met het geheel?

Kijk, ik vind het nog steeds niet gewoon, bijvoorbeeld als ik een film zie waar twee mannen zoenen, daar voel ik me niet makkelijk bij.

5. Naast de gemeente-avonden, hebben we ook in vrouwengroepen het thema besproken. En er wordt verschillend over gedacht. Sommigen hebben hun zorgen uitgesproken en die vinden dat het niet kan. Er wordt verschillend over gedacht. Onze meest belangrijke constatering was hier dat je met alle openheid je mening neer kunt leggen. En dat je ook door het luisteren naar elkaar, jouw

ideeën kunt bijstellen, En begrip voor elkaar kan hebben. En respecteren dat er verschillende meningen daarover zijn, dat is ook belangrijk.

- A. Mensen hebben begrip voor de vraag die er komt, maar die vanuit het geloof toch niet kunnen accepteren, dat er een inzegening plaats mag vinden. Iemand die familie heeft, een zus die wel een vriendin heeft, en die zeggen "we houden van hen", en op dit moment dat zij de vraag neer zullen leggen, dan moeten we het toch niet doen (inzegenen), want vanuit Bijbelse principes kunnen we dat toch niet doen, we mogen geen goedkeuring geven aan iets dat het door God niet geaccepteerd is.
- B. Als dat speelt in de kerk en 20 jaar geleden heeft ook gespeeld, dan vind ik het belangrijk er in de besprekingen bij te zijn, omdat je samen gemeente bent; wat er uitkomt, dat is toch aan de kerkenraad. Ik zou heel jammer vinden als er te veel terughoudendheid te zien is in het besluit van de kerkenraad maar ik respecteer wel wat er besloten wordt.
- C. Ik vond het mooi hoe onze predikanten allerlei dingen hebben onderzocht vanuit de Bijbel en zij hebben deze gedachte voorgedragen. En er zijn ook verslagen te lezen wat er besproken is. Het was allemaal heel objectief eigenlijk. Het ging niet alleen over huwelijk, maar ook over het alleen staan. We hadden ook een historische perspectief hoe dat door de eeuwen gegaan is. Ik vond dat waardevol hoe het gegaan is, qua input. *Zijn er zijn er theologische punten die bleven hangen?* Niet op die manier, maar wel dat door de eeuwen heen en door de Bijbel heen, heel veel verschillende inzichten zijn geweest en dat het op dit standpunt gaat over verschillende standpunten, dat vroeger helemaal niet kon, maar nu allemaal geaccepteerd zijn.
- D. Ik weet niet of mijn ideeën wel invloed hadden op het besluitvorming.
- E. Ik kan het niet beoordelen.
- F. Ik weet het niet. Ik ben wel bang dat, stel dat er een uitslag zal komen, en we gaan het niet doen als er de vraag komt, dat het heftige emoties zou brengen.

6. Hoe er gedacht wordt, kan bepaald worden door verschillende mensen in de gemeente en dat wil je niet hebben. Ik vind dat het goed gaat nu op zich.

Denkt u dat mensen met macht meer invloed hebben in het besluitvorming?

Ja. Of juist in een gemeente waar alleen maar 30 mensen zijn, waar de kerkenraad wordt bepaald door een klein groepje mensen en niet iedereen uitgebreid met dit soort onderwerpen bezig is en dan zou je binnen in een kerkenraad toch wat belangrijke besluiten moeten nemen. En het niveau verschilt hier ook, sommige zijn hoog opgeleid en kunnen die discussies makkelijk voeren, en de

andere groep heeft een lagere niveau en heeft moeite met deze discussies. Dat vind ik problematisch.

7. *Wilt u zeggen, dat u meer vertrouwen hebt in en de richtlijn vanuit de synode bijvoorbeeld?* Ik denk dat op landelijk niveau de kerken worden geregeerd door mensen waarop wij onze vertrouwen hebben gelegd. Op lokaal niveau heb je die kennis en die expertise heb jij niet.

8. Misschien was het handig geweest als er een duidelijk iets zou zijn geweest vanuit de kerk, vanuit de gemeente, vanaf centraal niveau. Dat je niet alles als lokale kerk allemaal zelf moet bedenken. PKN en gemeenten kunnen zo van elkaar verschillen, dat vind ik eigenlijk apart, een beetje vreemd. En hoewel onder PKN ook zwaardere kerken vallen, wordt het sowieso lastig met deze discussies. Het is verwarrend dat er zo verschillend over wordt gedacht.

9. Mijn mening is niet veranderd, maar ik heb wel, veel respect gekregen voor ieders eigen mening dat wel. Wat er uitkomt? Ik hoop dat inzegening voor homohuwelijk niet helemaal wordt afgewezen. Ik heb wel het gevoel dat het op de goede manier is gegaan, laat ik het zo zeggen.

Interview 3 -Conservative

1. We hebben ook een aantal homoseksuele vrienden. Mensen hebben best veel moeite religieus met hun geaardheid. Het is nu moeilijk om daarop in te gaan; dat die geaardheid aangeboren is, dat komt door sociale omstandigheden. Als wij zeggen, dat homo's zo geboren zijn, dan denk ik dat heeft met de zondeval te maken. Als je die geaardheid meekrijgt, dan was het door God niet zo bedoeld. De teksten vanuit de Romeinen en Leviticus vind ik hier belangrijk. Zoveel teksten zijn er niet over dit thema. God heeft ons geschapen als man en vrouw. Om daar in een relatie mee verder te gaan, maar niet om mensen met dezelfde geslacht in een seksuele verbintenis in te gaan. In die zin is het helder, daar staat ook het woord gruwel in verband met deze thema. Het is een vervelend woord, maar voor God is het een gruwel, als dat gebeurt. Maar als je vrienden hebt die deze geaardheid hebben, dan merk je hoe zij daarmee worstelen., Ook met het geloof zelf. Dan zie je dat deze moeilijke omstandigheden zijn, waar mensen terecht komen. Ze hebben een verlangen naar iemand met dezelfde sex, maar vanuit religieuze overtuigingen mogen die het niet en dan zitten die in klem. Het is ook een klem voor mij en klem tussen mijn vrienden en het geloof. Ik heb een vriendin gehad, die was zelf predikant, die het preekconsent in de lutherse kerk had, daar ging hij heel veel voor, hij was een gelovige man en hij ging heel moeilijk mee om. Het is heel

moeilijk om onderscheid te maken tussen die mensen die de geaardheid hebben, maar ook een relatie hebben en die moeten daarmee verder; en aan de andere kant mensen die een relatie hebben en gelovig zijn. God heeft man en vrouw geschapen, en als dat niet zo is dan is er iets fout gegaan. Dat is toch terug te leiden aan de zondeval.

2. Voor mij zijn deze notities verbonden aan het huwelijk. Zegenen is wanneer je iemand zegent. Zegenen heeft te maken met een verbond. Zegen en inzegenen zijn verschillend. Inzegenen heeft te maken met een verbintenis.

3. Ik geloof niet dat homohuwelijk en heterohuwelijk onder dezelfde kop moet vallen. Als God in de Bijbel zo duidelijk zijn mening opschrijft door de profeten, dan kunnen we niet zeggen, dat wij gaan namens God inzegenen of zegenen, dat kunnen wij niet doen, want God liet zijn duidelijke mening daarover opschrijven. Hoe het nu in de kerkorde staat, wie ben ik om te zeggen "dat vind ik niet goed". Wat in artikel 4 wordt bedoeld, dat vind ik niet terecht. Ik denk dat andere levensverbintenissen ook niet gezegend kunnen worden, zoals het nu in artikel vier staat. Als we zeggen dat het homohuwelijk ingezegend moet worden, vind ik dat het heel ver gaat. Tussen zegen en inzegenen is er dan geen verschil. Bij deze thema. Met het compromis van artikel drie en vier ben ik het niet eens. Als je dan gaat zegenen dan zeggen we, het is een goede verbintenis, daar willen we onze zegen neerleggen.

4. Homoseksuelen willen gelijk behandeld worden. En ik vind dat het niet kan. Een aantal jaar geleden kwamen een vrouw en een christenman uit de kast en de christenvrouw had een relatie, was volgens mij ook getrouwd, dus dat waren twee lesbiennes en de man kon het niet meer volhouden in het huwelijk. Ze zijn ook gescheiden, hij zei het kan niet, trouwen met hetzelfde geslacht. En dat is dan wel ingewikkeld voor een christen.

5. Nu is het gesprek uitgebreider dan in 2003.

A. Ik vind dat jongeren daarmee veel meer makkelijker mee omgaan.

B. Het hoofdargument was dat God liefde is. Een andere belangrijk argument was "dat moet kunnen". En dat is een hele eigen algemene instelling natuurlijk.

- C. We hebben dit onderwerp op de gemeenteavonden besproken, maar ook in de kerkenraad.
- D. De gemeenteavonden waren goed bezocht en alle generaties waren vertegenwoordigd.
- E. Wat wil je nog eens vragen stellen en dan hebben we gevraagd aan de predikanten vertel eens over wat er in de Bijbel staat, dus in die zin was de Schriftgezag belangrijk tijdens gesprekken.
- F. Mijn standpunten zijn ook veranderd in de zin van nuances; ik ging nadenken, ja ik heb vrienden en je moet met die mensen goed omgaan ook al hebben die een andere geaardheid. Je moet je niet zoveel bemoeien met hun geaardheid. Ik heb ook nagedacht hoe is het als je kind zo is; dan komt het echt dichtbij en wordt het heel anders, dan ga je veel emotioneler erbij betrokken raken.

6. Er is geen consensus bereikt en ik denk ook dat je kan het onderwerp niet onder liefde schuilen. Want dan is het te makkelijk.

7. In de synode zijn heb ook vertegenwoordigers van verschillende gemeenten en de gemeente zelf moeten dat ook gehoord te worden. En moeten we tot een iets komen dat is ook nog een vraag, kunnen we naast elkaar verder?

8. Een richtlijn van de synode zou niet helpen.

9. Mijn standpunten zijn ook veranderd in de zin van nuances, ik ging nadenken ja ik heb vrienden en je moet met die mensen goed omgaan ook al hebben die een andere geaardheid en je moet niet zoveel bemoeien met hun geaardheid. Ik heb ook nagedacht hoe is het als je kind zo is, dan komt het echt dichtbij dan wordt het heel anders, dan ga je veel emotioneler erbij betrokken raken.

Interview 4 Conservative

1. Er zijn mensen die ervaren het zo en zijn zo (homoseksueel), ik vind het heel moeilijk omdat God vrouw en man geschapen heeft. En dan zegt de ene: ik ben man en de andere zegt ik ben vrouw in die relaties. Tenminste, mijn vrienden die deze geaardheid hebben, zeggen het zo, maar dan zeg ik altijd: ja maar als het zo is, ik heb daar geen kritiek of commentaar op maar ik kan het

met mijn binnenste niet verenigen, Bijbels. Die twee vrienden mochten trouwen en dan gingen ze ook in de kerk trouwen; toen zei ik, ik kan dat niet accepteren ik ga daar niet heen.

2. In de kerk krijgen we allemaal de zegen mee. Hoe gaat dan in zo'n situatie waar het stel een homoseksuele relatie heeft. Het is ingewikkeld, want we krijgen allemaal de zegen mee, maar de vraag is, geef je ook aan hen apart de zegen. En is het dezelfde soort van zegen zoals bij het gewone huwelijk.

3. Je kan het forceren en zeggen dat de twee soorten relaties homo en hetero hetzelfde zijn, terwijl die toch verschillend zijn.

4. Als mij wordt gevraagd om ouderling van dienst te zijn bij zo'n huwelijk, dat kan ik niet. Ik heb deze functie waargenomen als ouderling pastorale diensten, maar vanuit deze functie sta ik daar dus niet achter. Dan kan ik mijn opdracht als pastorale ouderling niet verantwoorden.

5. Het besluit duurt zo lang omdat de synode het probleem bij de plaatselijke gemeenten legt en zegt: zoek maar uit. We hebben uitgebreid gesprekken gehad. Daar hebben we precies dezelfde verschillen en in 2003 zijn we er niet uitgekomen als kerk.

- A. Dit jaar is het gesprek opener geworden.
- B. Er zijn ook jongeren en ouderen die in verband met dit onderwerp wat geslotener zijn en terughoudender en denken dat inzegenen van homohuwelijk niet kan.
- C. Het meest belangrijke argument was dat God zelf de liefde is maar dat vind ik te algemeen. Het argument "dat moet kunnen want je moet de andere toch lief hebben" vind ik te gemakkelijk; natuurlijk moeten we de andere liefhebben maar juist vanuit de liefde moeten wij ook kunnen zeggen: ja maar lieve mensen dat kan niet.
- D. We hebben dit onderwerp op de gemeenteavonden besproken maar ook in de kerkenraad.
- E. De gemeenteavonden waren goed bezocht en alle generaties waren vertegenwoordigd.

- F. De Schriftgezag had een leidende rol, Romeinen en Leviticus werden uitgebreid besproken en er staat in de Bijbel niet zo expliciet veel over.
- G. De mening van anderen kon ik niet zo makkelijk beïnvloeden want er was scheiding in de groepen; er waren twee groepen; de ene zei "God is liefde en daarom moeten we makkelijk omgaan met dit onderwerp"; de andere groep was meer gefixeerd op de Bijbel, op de Schrift wat staat er precies in de Bijbel. Leviticus 20, Romeinen 12 waren hier doorslaggevend.
- H. Wat er gebeurd is, is dat er liefdevol naar elkaar geluisterd wordt in vergelijking tot 2003. Het gesprek gaat in goede harmonie en er is openheid om naar elkaar te luisteren. Maar de verschillen blijven er wel.
- I. Er waren verschillen in de groep maar er wordt goed geluisterd. De leiding van de vergaderingen was ook heel goed, iedere kreeg de ruimtes zijn mening te vertellen. Mijn bedoeling is ook niet geweest om de mening van anderen te veranderen.
- J. We noemen de worstelingen van de twee vrienden. Ik zal het niet veroordelen.

7. Ik denk tot nu toe dat er een grote ambitie is vanuit de kerk om uit deze discussie te komen. Ik vind het een beetje laf van de PKN en van de synode om het door te schuiven naar plaatselijke niveau.

8. Als de synode de gemeente in zo'n besluitvorming alleen laat, komt er geen consensus. De synode schuift door deze probleem naar de plaatselijke gemeenten. Want die komen er zelf ook niet uit. Dat is dan aan de gemeente zelf te besluiten hoe de praktijk is, maar dat is niet zo makkelijk. Ik begrijp het dat er geen consensus is bereikt op het centrale niveau en dan moeten er compromissen gesloten worden maar ik vind deze oplossing te zwak.

9. Iedereen weet dat als de synode een richtlijn geeft, een duidelijke richtlijn, dat wordt dan toch niet geaccepteerd door de plaatselijke gemeenten in sommige gevallen. Dus het is misschien hier wijs aan de andere kant om naar de plaatselijke gemeenten het besluit door te geven. De synode probeert eerst de mensen aan twee kanten tevreden te houden en het is hartstikke moeilijk, ook voor de synode zelf.

Interview 5 Moderate Progressive

1. Ik heb altijd gedacht dat God man en vrouw heeft geschapen, en ik dacht "zo moet het en ze moeten één vlees worden" maar als mens heb ik ervaren dat mensen heel erg van elkaar kunnen houden, ook wanneer het over man en man gaat. Zo sta ik er in. Sommige ervaringen kunnen jouw gedachten veranderen. Vorige zomer waren we in een kerk in Frankrijk en er kwamen twee mannen binnen. Je kon aan hen zien dat het een stel was; de ene was ontzettend verdrietig en stak een kaarsje aan, en we keken van afstand en zij gingen samen zitten en de partner troostte hem (die bijbels was, want hij had een Bijbel mee) en ik dacht dat kan ook zo, hij was zo troostend.

2. Er is een verschil tussen de twee. Zegenen. Ik ben hier scriba geworden een jaar geleden. Toen zei ik op het laatste moment: ik doe het niet, ik was 70 en ik kan het haast niet. Maar er kwam telkens de vraag of ik dat wilde worden. Ik zei: "God geef mij een teken." Iemand vroeg mij dan of ik een zegen wil hebben in mijn bevestigingsdienst met handoplegging. En ik zei: "Nee, dat heb ik nooit gehad, dat kan ik niet hebben." Maar een paar dagen later toen we de dienst voorbereid hebben, was er toch een algemene stemming dat we de zegen wel zullen krijgen (want ik was bevestigd samen met andere dienst dragers). Bij de dienst heb ik dat als heel bijzonder ervaren. De vraag kwam echt alleen naar mij, het kwam binnen, met knielen en alles, vond ik heel bijzonder. Ik vind dat een kind bij doop ook is gezegend. Ik kan nu geen uitleg geven voor het verschil maar inzegenen is wat minder significant.

3. Ik denk niet dat het gewoon is om homoseksueel te zijn. Ik accepteer het dat homoseksuele getrouwd mogen zijn, maar ik denk niet dat artikel Ord. 5.3.1 en Ord. 4.1 moeten samenvallen. Ik denk dat een homoseksueel huwelijk niet gewoon is. Ik vind het goed dat in de Kerkorde de uitzonderingen zo in een aparte sessie genoemd worden en dat is nu gedaan onder 'andere levensverbintenissen'.

4. Zegenen of inzegenen, dat is nu een punt voor mij. Ik denk het wel. Ik vind dat als wij dat toelaten, dan zal het inderdaad ingezegend worden. Er zijn heel veel tegenstanders en als toch de mening van de voorstanders groeit, laten we het toch wel eens even.

5. We hebben veel ontmoetingsavonden gehad en theologische discussies. We hebben ook in de KR en meerdere vergaderingen over dit thema gesproken. We willen de besluitvorming met deze KR nemen.

- A. We hebben het over het huwelijk tussen man en vrouw. We hebben het over huwelijk en inzegenen gehad.
- B. Zo'n studie te maken Bijbels. daar ben ik niet zo goed in.
- C. Schriftgezag heeft een leidende rol gekregen en sociale ontwikkelingen waren minder belangrijk in het besluitvorming. Toch denk ik dat tegenstanders een sterkere Bijbelse argumentatie hadden. Zij vinden dat er heel duidelijk staat dat het niet mag.
- D. Straks heb ik een stem als gemeentelid in de KR, want daar wordt besloten. En ik zou voor zijn, vanwege het leidende karakter van liefde. Liefde is het meest belangrijk, niet alleen tussen man en vrouw, maar ook in een relatie tussen man en man.
- E. Ik vond het verschrikkelijk, we hebben een heftig discussie gehad. In de kerk moet je aardig en liefdevol zijn met elkaar, en dan zo'n heftige discussie, dat kan niet. Ik vind het erg als er mensen verschillende meningen hebben en dat die het ook zo direct en bezeten uitspreken.

6. Er is geen consensus bereikt.

7. Onze predikanten hebben belangrijkste rol gespeeld in de leiding van deze gesprekken. Ik denk dat het voor de PKN ook heel moeilijk is, want de PKN kent ook verschillende stromingen waar mensen tegen zijn. Het wordt moeilijk een visie vanuit de PKN bij ons neer te leggen.

8. Ik begrijp dat het landelijke niveau niet meer hulp kan aanbieden. We zijn toch blij dat we met elkaar in de PKN zitten (de verschillende stromingen). Ik denk dat samen kerk zijn ook belangrijk is. Toch ben ik bang dat we nu, als we op lokaal niveau voor stemmen, dat we dan mensen kwijt zullen raken.

9. Ik hoorde mensen met teksten naar elkaar gooien waarbij ik dacht "man o man", maar die staan er toch (die teksten). Ik denk dat we een boodschap moeten geven ook naar buiten, ook naar de jeugd. Ik vind het zo'n slechte boodschap waar je zo tegenover staat. We hebben ook kinderen die niet naar de kerk gaan, waar ik het gevoel heb dat ze heel sociaal in het leven staan, maar als zij horen hoe het in de kerk is, dat vinden ze dat wat antisociaal. Dan schaam ik me, ook tegenover

de andere kerken in de PKN in Epe. Mijn mening is nooit veranderd. Dertien jaar geleden, toen we deze discussie gehad hebben, was ik tegen, maar nu ben ik verdraagzamer geworden.

Wat heeft u hier geholpen?

Deze bruidspaar in Frankrijk heeft me geholpen om te zien dat twee mannen ook liefdevol kunnen omgaan met elkaar. Graag wil ik dat we een kerk zullen zijn die daarmee open omgaat, gastvrij is en zegt: iedereen mag hier komen.

Interview 6 Moderate Progressive

1. Het is hier belangrijk welke visies je kiest. Ik kom vanuit de orthodoxe hoek van de rooms katholieke kerk, waar met heel veel kritiek wordt gekeken naar homofilie. Ik heb zelf homovrienden, maar ik respecteer hun keuze. Bij mij is de vraag van zegen en inzegenen heftig; dan zeg ik, dat kunnen we liever niet doen. Ik neig meer te zeggen dat een huwelijk een verbond is tussen man en vrouw. Daarin sta ik heel sterk. Ik moet de keuze maken of ik de homoverbinteniss apart ga zetten en of we hun relatie alleen zegenen mogen, want er is wel deze subtiele onderscheid gemaakt in de PKN tussen zegenen en inzegenen.

2. Voor mij is er een belangrijke onderscheid. Zegenen betekent het goede uitspreken en het goede toewensen. Dat is de kerk van zegenen: wij kunnen de kinderen zegenen; God kan ons zegenen maar wij kunnen God ook zegenen, de wederkerigheid is natuurlijk heel bijzonder en dat zit allemaal in het zegenen, daar zit het goede in. Inzegenen: taalkundig vind ik dit verschil tussen zegenen en inzegenen een ramp. Ik vind het onderscheid tussen zegen en inzegenen zo dicht bij elkaar liggen -dat is voor mij onhanteerbaar, ik had liever dat die twee verschillende woorden zijn, dan zou het voor mij twee andere dingen betekenen.

3. Dat schuift bij mijn belevenis. In die zin ben ik nog steeds conservatief of orthodox, hoeveel ruimte wil ik geven aan hun verbintenis, en hun integriteit trek ik niet in twijfel, heb ik toch de belevenis, dat de verbintenis van man en man is toch anders dan een verbintenis tussen man en vrouw. Ik kan dat niet zo goed beargumenteren waarom, dat ja meer een intuïtie, misschien afhankelijk van opvoeding.

4. Zoals het huwelijk? Ik wil het liefst dat huwelijk sluiten een andere vorm van liturgie is dan een zegening van een homorelatie.

Hebt u een voorstel voor?

Ik respecteer het samenleven van homoseksuelen en er moet een liturgische vorm komen, maar dat ingezegend worden, vind ik raar. Aan de andere kant denk ik: dat homohuwelijk kan ook in liefde en trouw gebeuren. Ik ben een natuurkundige qua opleiding en in de natuurkunde kunnen twee volledig tegengestelde elementen naast elkaar coëxisteren. Vanuit die achtergrond kan ik heel makkelijk leven met standpunten die onwaarschijnlijk tegenspraak zijn. Homofilie zit natuurlijk in ethisch domein voor mij en dat is dan ook wel een beetje anders dan natuurkunde.

5. Sinds vorig jaar ben ik de preses van de KR. In jaren '90 waren de standpunten niet anders van nu, het is meer een herhaling van argumenten. Misschien hebben die in hun jaren '70 hun standpunt behouden, maar sommige dingen toch anders denken, die beweging van strakker naar vrijer; als iemand een kind heeft die homo is wordt ook milder, want het is iets wat dichterbij komt.

- A. Er was het conservatieve standpunt en er kwamen de bekende teksten terug -en die zeggen: we moeten niet aarzelen, zo staat het in de Bijbel. Dan is er het liberale standpunt: we moeten niet over elkaar oordelen.
- B. Voor mij waren toch niet de conservatieve teksten doorslaggevend want die zijn tijdgebonden, die waren bedoeld voor de tijd van de Bijbel. Daar heb ik niet zoveel mee. Maar de liberale opvatting dat het kan, vind ik ook te kort door de bocht. Mijn standpunt is dus nog niet bepaald.
- C. We hebben nog geen besluit genomen.
- D. Sinds vorig jaar september zijn we gestart met bezinning. We zijn een aantal keren bij elkaar geweest. Dan zie je het actieve deel van de gemeente. 700 leden hebben we. We hadden alleen 10% van de gemeente aanwezig op die bezinningsmomenten. De eerste avond hebben we open onze ervaringen gedeeld, het delen van onze verhalen was hier principieel. Daarna kwamen meer inhoudelijke, oriënterende avonden. Hoe staat de Bijbel daarin, hoe is de geschiedenis met huwelijk omgegaan. Vervolgens in groepjes gedachten daarover gewisseld. Op de eerste avond was er duidelijk meer spanning dan op de tweede en derde avond. Op avond twee en drie is er meer gelachen en de spanning was uit de lucht. Je merkte dat het een makkelijkere communicatie was, minder stress minder spanning. Er zijn veel zwart-wit mensen, die gaan misschien vertrekken als we voor de inzegening gaan.

- E. Deze gemeente is voorzichtig met het begrip Schriftgezag. Dat woord gebruikt bijna niemand. In de conservatieve hoek is het sterker aanwezig, want die zeggen: ja de Bijbel zegt het duidelijk. Dus een deel van de gemeente heeft een andere notie van de betekenis van Schriftgezag. Het liberale deel gebruikt de term Schriftgezag niet, maar gebruikt uiteindelijk wel de Schrift: zoals oordeel niet, heb elkaar lief. Dus beide groepen (liberaal en conservatief) baseren uiteindelijk hun eigen visie op Schriftgezag, dus de Schriftgezag is op die manier toch sterk aanwezig.
- F. Ik denk dat deze discussie wel helpt standpunten te verhelderen, maar de meningen veranderen niet. In mijn rol als voorzitter van KR ben ik toch voorzichtig in mijn mening uitdrukken bij de andere.
- G. Ik zou het beraad zonder meer weer zo doen omdat het geholpen heeft iets bespreekbaar te maken, iedereen was met aandacht aanwezig. Sommigen hebben eerder zo gesproken: begin niet daarover want het geeft mij alleen maar gedoe. Maar ik denk dat het niet verstandig is om het uit te stellen. Want stel voor, er komt een keer hier iemand uit de kast en we zijn niet voorbereid, dat is veel lastiger dan als we het gesprek nu gaan voeren. We zijn nu de tijd voor en dat is goed.

6. We hebben geen consensus bereikt. De standpunten van jaren '90 zijn dezelfde als nu. We hebben nu geen keus, stel je voor een homostel had hier vragen, dan hadden we nu geen antwoorden. We hebben tijdens die avonden de verschillen niet opgelost, allen vastgesteld dat we verschillend zijn en dat we de Bijbel verschillend lezen. Zo'n discussie is slecht voor de gemeente en neemt veel energie weg.

7. Ik vond het prima dat we op een lokale niveau moeten besluiten. Dat de Synode zich onthoudt van een definitief besluit doet recht aan de verschillen die binnen de PKN zijn. Er is bijvoorbeeld een discussie gaande in de Christelijke Gereformeerde Kerken. Er was een landelijke richtlijn bij hen. Het afgelopen jaar zijn er Synodale vergaderingen geweest over de discussie; waaruit bleek dat sommige lokale kerken de inzegening van homohuwelijk toch uitoefenen; dan zei de synode dat die uit het kerkverband worden gezet. Dus dat krijg je als je een landelijke richtlijn hebt.

8. We hadden geen hulp nodig van het Landelijke Dienstencentrum. Ik heb wat tips gekregen van Gemeente F., maar voor de Regenboogkerk is geen externe hulp nodig.

9. Ik schuif zelf richting ruimte (meer ruimte geven aan homoseksuelen). Wanneer ik een keuze moet maken of homohuwelijk identiek is aan een heterohuwelijk of zegenen en inzegenen hetzelfde is, dat is voor mij moeilijk. Ik heb nog steeds de intuïtie dat het niet goed is om homohuwelijken zegenen of inzegenen. Maar als voorzitter ben ik voorzichtig.

Waarop baseert u uw intuïtie?

Ik baseer die niet op teksten. Er is een gevoelsniveau maar er is ook een diepere niveau, diepere overtuigingen, en dat hoort er bij, misschien is het een moreel niveau, of een psychologisch gecompliceerd niveau.

Interview 7 Progressive

1. Hoe je omgaat met je naaste? Doe je de ander recht? Dat komt nog uit het jodendom. En kom je op voor het recht voor degene die er rechteloos staan, die in de marge staan. Dat is nog voor de scheppingsorde, dat is nog voor wat huwelijk is. Hoe zou je willen dat met je omgegaan wordt en behandel je de andere ook zo? Doe je die ander recht zoals die is. Dat is structureel anders dan alles goedvinden, maar daarmee begin je. Dat is het fundamentele recht van de ander en dat is dan anders dan theologisch gelijk hebben. Over onrecht heeft de Bijbel zinnige dingen gezegd en daarom moet je voor de rechten van de ander vechten.

2. Het is een heel subtiel verschil. Ook een zinvol verschil omdat het een compromis is. Sommige zijn niet tevreden met een compromis, maar ik denk als kerk moet je juist streven naar een compromis. Zoals Paulus in de Bijbel: bij Paulus heb je mensen die vlees eten en dat is een groot probleem in het NT; dan komt Paulus met een compromis en hij zegt: "je mag vlees eten, maar doe het niet om te provoceren. Inzegenen is volgens mij (in de vorm is nauwelijks verschil) maar ik denk de essentie van inzegenen is dat je God vraagt om een zegen te geven; bij een echte zegen doe je het min of meer zonder voorbehoud. Bij zegenen als predikant weet je bijna zeker, God gaat met deze mensen mee. Bij inzegenen heb je reserves omdat je weet dat de gemeenschap, waar het (homohuwelijk) gesloten werd, niet helemaal achter de huwelijkse staat. Met inzegenen voor dat gedeelte van de gemeenschap hou je de drukte af. Ik denk niet dat homorelaties henzelf gelijk zullen schakelen aan een heteroseksuele relatie. Zij weten toch, het is gelijkwaardig, maar het is anders: kinderen krijgen ja moeilijk, plek in de maatschappij is moeilijk, je wordt anders aangekeken; de sex is moeilijker, er komen andere elementen die moeilijk zijn. Het verschil tussen zegen en inzegenen is wel uitleggen, als er een homopaar hier is, kan je het hen uitleggen, dat een deel van deze gemeenschap hier niet achter staat. Dit is geen evenementenbureau, het huwelijk moet ingebed zijn in het geloofsgemeenschap, het is niet een ritueel in zich, het is ingebed in een grote geheel. Dan moet je ook recht doen aan de geloofsgemeenschap; aangezien het moeilijk ligt

voor de gemeente; kunnen we tot zo ver ingaan in verband met zegenen en inzegenen. Ik moet zeggen dat het verschil is vooral gelegd door de kerkgemeenschap, maar theologisch gezien denk ik niet dat zegen minder waarde heeft. Ik zou persoonlijk kunnen zegenen, maar ook met inzegenen, wel met de gedachte in mijn achterhoofd dat de gemeente hier niet helemaal eens is.

Denk je dat de context van Paulus die je net noemde-te vergelijken is met dit onderwerp?

Paulus ziet een breuk in de gemeenschap en er staat ook een breuk nu in de PKN te gebeuren, waar mensen zeggen, als we niet dit en dit doen, dan gaan we weg van de kerkgemeenschap. Mensen zijn er heel stellig in. In de tijd van Paulus is er nog geen pasklare antwoord voor de situatie van rein en onrein eten in de vroege christelijke kerk. De kerk is nog jong en Jezus heeft daar geen uitspraken over. Het gaat niet om dat je waarde ontleent aan spijswetten, het gaat om Jezus, hij creëert een gedeeld fundament, iedereen moet zichtbaar zijn in dat fundament. Kan je het daarbij laten? Nee, maar je kan gewoon zo omgaan met eten zonder provocatie. Dat is een oplossing van Paulus. Zo moet je redeneren ook over homoseksualiteit. Dat vind ik heel chic van Paulus. Dat is de kunst van gemeente: je hebt er met elkaar uit te komen.

3. Iemand heeft een keer in de Synode, een vrouw van de PKN, gezegd "we moeten kijken waarvan we komen". Dat is een logische tussenstap. Huwelijk tussen man en vrouw, dat is inderdaad een Bijbelse norm, daar spreekt God zich uit. Die vorm van het huwelijk is sacraal. Dat kindje hoog houden. Dat was toen in die tijd. Inmiddels bestaat homofilie, daarover staat niet veel in de Bijbel, daar moeten we een vorm voor vinden. Ik denk ik met dit verschil kan mee leven. Ik vermoed dat het in een paar jaar gelijk getrokken zou worden, maar je moet mensen de tijd geven om daaraan te wennen.

4. Als twee mensen elkaar trouw beloven, kan het ook ingezegend worden. Een belangrijke punt is hier wat ik in mijn Theologische Opleiding heb geleerd: zegen wat je kunt zegenen.

Maar hier gaat het over inzegenen...

Inzegenen waagt zwaarder; omdat je daarmee een uitspraak doet namens God, vooral specifiek over de relatie van twee personen. Vroeger had de kerkelijke huwelijk een burgerlijke status, dan hoorde je bij elkaar, dan was je officieel man en vrouw. De zegen klinkt een slacht lichter, soort van “zegen licht”. Bij zegen zit er ook een wensgedachte, dat je week goed zal lopen. Maar de mensen weten net zo goed wat de zegen inhoudt. Inzegenen is voor mij meer een kerkelijke zegen over een huwelijk. De term inzegenen zou ik aan het huwelijk laten. De katholieken doen het heel goed dat die zo vaak zegenen: mensen, en situaties zegenen, daar moet je niet zuinig mee zijn. Stel, ik zegen twee homo's in, en je denkt dat God jou aan je haar zou trekken want je accepteert wat ik doe, dan maak je God heel klein, dan doe je God tekort. Je spreekt goedheid uit over situaties. Dan zou je homo's behandelen als andere.

5. We gaan richting een zegenbede in onze besluitvorming. De besluitvorming gaat niet over de meerderheid, maar ook over het feit dat ik zal weggaan en mijn collega is gereserveerd. En stel voor: 2/3 wil het en 1/3 wil het niet. Je moet de minderheid eigenlijk tegemoet komen. Zo belangrijk is het voor de voorstanders niet, maar voor de tegenstanders is er echt iets principiëels, voor hun is het heel belangrijk.

- A. Eerst hadden we een informatieve avond over de betekenis van huwelijk en zegenen. En er was een verzoek van de gemeente om over de teksten te praten, dan haalt iedereen zijn eigen ding vanuit de Bijbel. Er was ook een verzoek aan de gemeente om in groepen te bespreken en teksten uit te zoeken waaruit blijkt dat het wel kan; voor-en tegenstanders met elkaar; je moet met elkaar in gesprek, die moesten ook elkaars positie innemen in die gesprekken. Er waren 40-50 mensen, dat vond ik weinig. Er moet nog een avond komen waar voorstellen moeten komen en compromissen: we doen het wel, we doen het niet of er komt een zegenbede. Daarna wordt er gestemd in de KR. Ik vermoed dat het richting zegenbede gaat.
- B. Dat kerkelijke huwelijk is alleen voor man en vrouw omdat het leven kan voortbrengen. Sexualiteit kan alleen op de juiste manier beleefd worden tussen man en vrouw en binnen een huwelijk. Dat homoseksualiteit een gruwel en zonde is.
- C. De besluitvorming ging op een nette manier. Je moet de tijd nemen, het moet even landen. Ik heb daarover een paar keer gepreekt, je moet het zagezegd inmasseren. Er was nog een vraag: moeten we ook homo's uitnodigen voor gesprek maar welke homo's en moeten die celibaat leven hebben of niet. Maar ik vind het belangrijkste dat de gemeente daarover in gesprek gaat.

- D. De Schriftgezag heeft een belangrijke rol ingenomen. De tegenstanders baseren zich echt op de Schrift. Die parafraseren kan je uithalen over homoseksualiteit , maar dan kan je ook dit gedeelte over vrouwen (in ambt) zo interpreteren dat het niet mag, als je dit pad bewandelt, dan is er de vraag waarom ga je precies dit gedeelte eruit halen? De voorstanders van homohuwelijk kwamen niet verder dan thema liefde, je moet van elkaar houden. Maar ik denk het gaat over het feit dat, als ik een homohuwelijk niet zeggen of inzegenen, dan ga ik het oordelen, als ik wel ga doen dan laat ik het aan God over.
- E. Ik had verwacht dat men meer open zou staan voor de meningen van elkaar en mijn meningen. Het gesprek heeft niet plaatsgevonden: wat drijft je, wat staat achter je mening. Er zit een pastorale vraag achter? Waarom ? Wat is er in de kerk gebeurd in je leven dat je zo denkt? Daar is er ook aandacht nodig. Maar iedereen bleef vast in zijn mening.
- F. Ik beoordeel het voldoende. Het bleek lastiger, om elkaar te overtuigen, iedereen bleef bij zijn mening. Er waren tegenstemmers die achter in een rijtje hebben gezeten, dat vind ik kinderachtig. Ik vond het goed dat we de gemeente hebben bijgetrokken en dat we hun gevoed hebben met Bijbel en geschiedenis om een keuze te maken. Als KR hebben we gedaan wat we konden.

6. We hebben wel consensus kunnen sluiten, we hebben een besluit genomen dat recht doet aan de samenstelling van de gemeente. Ik zou zeggen, voer dit gesprek over vijf of tien jaar weer, "hoe zijn we veranderd" is een belangrijke vraag hier. Ik ben trots dat we het gesprek durfden voeren en dat we het niet uitgesteld hebben. Geen besluit houdt het in dat het niet kan, en geen besluit is ook een besluit.

7. Een richtlijn van de Synode zou te makkelijk zijn. Maar nee, je moet in je eigen specifieke context kijken en daar moet het besluit vallen. We hadden een voorbeeld vanuit Gemeente F, maar alleen procesmatig is dat handig, onze context is toch anders. De ontwikkelingen in de maatschappij gaan ook snel, een statische synodale richtlijn zou niet handig zijn. Over zegenen en inzegenen moet je ook blijven discuten: hoe sta ik er in?

8. Ik ben het compromis meer gaan waarderen, ik ging me realiseren dat een besluit niet per se zwart wit is, maar dat het oké is, als er een besluit komt waar niet iedereen per se tevreden is, maar die toch als vertrekpunt geldt, waar jullie met elkaar verder kunnen.

9. Vroeger dacht ik: we doen het wel of niet. Ik ging mijn eigen rol relativeren en ik moet mensen leiden naar een besluit, een hand geven, een voorstel doen, de rest moet de gemeente doen. Er zat aardig wat pastoraat in, voor mensen bij het zwart wit ligt, ben je een brugman, voor hen ligt het heel gevoelig. Het is vooral een pastoraal probleem, niet een theologisch probleem, zelf niet een kerkordelijk probleem, het probleem zit in het pastoraat. Goede kerkorde gaat uit van een goed pastoraat. Je ziet wat nodig is en daarmee kan je goede regels creëren.

Interview 8 Progressive

1. Ik vind het belangrijk dat iedereen welkom is in onze gemeente en dat iedereen zich hier thuis voelt. Jezus deed niet aan uitsluiten. We moeten elkaar accepteren, en het is moeilijk als je het zelf niet bent (homoseksueel) om daar je in in te leven. Als je meer leest, en homoseksuele mensen ontmoet die de wens hebben om de zegen te krijgen en in de kerk te trouwen, wie ben ik dan om te oordelen; terwijl tussen man en vrouw vaak trouwen in de kerk een show is en dan zijn ze uit elkaar of het functioneert helemaal niet. Het gaat over de trouw aan elkaar zijn en als het over man en vrouw gaat of man en man, maakt niet uit. Laat de kinderen naar mij komen -en we zijn navolgers van Christus; Christus ging met iedereen praten, bijvoorbeeld met de hoeren, of hij ging Zacheüs opzoeken, want dat was ook een “no go”-beroep in die tijd, hij ziet ze ook verstopt in de boom, en daar gaat het over: dat je ziet waar hulp nodig is en dat je de ongeziene ziet.

2. Ik weet het niet. Ik heb het aan de KR gevraagd en aan het einde wist ik het ook niet. Maar volgens mij is het hetzelfde. Ik had nog de vraag is het “nepper” als het zegenen is, want dan hou ik er niet van. Het blijkt dat inzegenen inferieur is. Als je een normaal huwelijk inzegt waarom een homoseksueel huwelijk niet? Je moet een keuze maken; je bent voor of je bent niet voor.

3. Ik denk het wel. Maar er zijn heel veel mensen in onze gemeente die tegen zijn en die zijn tegen op grond van Bijbelteksten. Ik ga gewoon uit van het NT waarin Jezus een voorbeeld geeft en als je liefdevol en trouw aan elkaar bent, wie ben ik dan om te zeggen: jullie mogen niet trouwen; ik denk dat die wel gezegend kunnen worden; ik ben ook niet zeker, maar zo denk ik. Ik vind het jammer als wij daarover ruzie krijgen, het is een hechte gemeenschap en verdeeldheid wil ik niet hebben hier. We hebben in de avond over homo's gesproken, maar niet met hen en dat had ik zinnvoller gevonden. En in de tijd van Abraham hadden zij ook bij-vrouwen.

4. Ik vind het een lastige vraag. Als ik in de huwelijksformulier kijk zijn er toch gedeelten die aan de homoseksuelen niet aangepast kunnen worden, dus ik denk dat er toch iets aangepast moet worden in het huwelijksformulier. Ik denk alleen dat het heel anders is als twee mannen of twee

vrouwen trouwen dan twee mannen, dus daarover moet je iets zeggen in het huwelijksformulier, maar voor de rest is hetzelfde hoor, ik bedoel met de zegen erbij en het is een groot feestje. Het is een nieuwe fenomeen in vergelijking met die in de Bijbel. Maar ik zou zeggen: doe dat, neem homo en heteroseksuele allemaal onder een paraplu.

5. We hadden goede gesprekken met vragen over thema homoseksualiteit; noem maar Bijbeltekst Voorbeelden, was het leidende punt. Ik zag het ook als iemand een familielid heeft die homoseksueel is, dat is best lastig. Als er zo over geoordeeld wordt, is dat niet fijn.

- A. In de eerste plaats werden Bijbelgedeelten voorgelezen en daarna de vragen, weet ik niet meer goed. Bepaalde dingen die kunnen niet op grond van... en het kan net volgens de tegenstanders; we gingen toch wat steken of iemand wel of niet kan; er was geen ruzie gelukkig. Als ik met mijn kleindochters daarover spreek zijn die heel mild, tot mijn verrassing, die hebben ook homoseksuele vrienden, en die zijn heel erg open over trouwen van homoseksuelen.
- B. Over geen punt hebben we een besluit genomen.
- C. Ik denk qua Schriftgezag viel me op, er waren redelijk veel mensen die goed beargumenteerden dat het niet kon. Wat ik niet accepteer is de Gaypride, dat vergelijk ik dan met Sodoma, waar de mensen de weg kwijt raakten. Hier gaat het niet meer over Christendom of Bijbelse principes.
- D. Ik heb me voorgenomen, als ik naar die avonden ga, ga ik vooral luisteren want ik kan heel fel zijn; maar het viel me op hoe het ging. Ik was het niet eens met de tegenstanders. Mijn vraag was daar alleen precies wat je in het begin stelde: wat is het verschil tussen zegen en inzegenen. Ik kreeg geen bevredigende antwoord. Ik zie nog steeds niet het verschil, toch een soort van antwoord waar het blijkt dat inzegenen meer officieel is en zegenen nep.
- E. Ik beoordeel discussies toch positief. We durven dit aan en die avonden waren best wel bezet en ook jongeren (middel dertig). Ik had gedacht dat die jongeren wat vrijer waren en die vonden het dat het niet zo kon en er moet een speciale vorm voor komen.

6. We hadden geen verhitte discussie die naar ruzies leidden, er waren leiders die de dingen zakelijk hebben geleid (maar dat is ook goed in deze paneldiscussies). Ik zou het verdrietig vinden wanneer mensen om die reden de kerk hadden gelaten. Maar, stel dat wij in Epe de enige gemeente zouden zijn die homohuwelijken inzegenen, dan wil ik niet dat heel Epe hier komt om homohuwelijken in te zegenen, ieder moet het in zijn eigen gemeenschap doen.

7. Ik denk van bovenaf zou ik toch wat richtlijn willen krijgen. Als je het centraal regelt is het toch duidelijker. Deze richtlijn moet zijn "gewoon doen" (homohuwelijk inzegen).

8. Ik denk dat de vervolgstap moet zijn, hulp van de synode. Dan zou het handig zijn als een expert komt, of die homostellen uitnodigen over hun ervaringen te praten. Als je "anti" bent, dan moet je beseffen, dat als mensen geen homoseksuele hebben in de familie, het voor die mensen vreemd blijft.

9. Ik denk dat ik milder ben geworden. Eerst kwam ik niet op het idee homoseksuelen te trouwen en inzegenen, maar toen ging ik nadenken, en ik dacht als het over wederzijdse liefde gaat, dan vind ik het toch mooi als het gebeurt. En ik heb geleerd om mijzelf zo te verplaatsen in de ander, in de plaats van iemand die anders is dan ik. Dat feit dat we hier samen in gesprek gingen, dat vind ik mooi. De bewustwording van, dat het ook anders kan zijn, was cruciaal voor mij.

Interview 9 Conservative

1. In zo letterlijk mogelijk mogen zoeken in de Bijbel. Laten we beginnen bij de Bijbel, laten we onderzoeken en ontdekken hoe God dat bedoeld heeft. Waarom? God heeft zijn Woord gegeven, door de Heilige Geest, en dat is duidelijk, je kan niets meer toevoegen, we denken er nu anders over, maar ik denk als je vraagstukken hebt, de Bijbel is heel rijk, daar ga je het (antwoord) ook vinden volgens mijn mening.

2. Ik denk zeker dat er een onderscheid is. Ik denk een huwelijk zegen je in. Ik denk dat je ook je zegen geeft voor een relatie, dat de relatie goed zal gaan. Het gaat ook om wat van de relatie voort kan komen, bijvoorbeeld kinderen enzo zegen je in een relatie. Als je onderscheid gaat maken, dan zeggen we dat we de mensen gaan zegenen, en dat zijn dan zeker twee verschillende dingen. Zegen is ook iets heel moois, je kunt iedereen zegenen bij alle dagen, ik kan jou ook zegenen bij je werk, ik mag jou zegenen met een rijk leven, dat mag en kan voor iedereen. De vraag is: moet je dat doen ook bij zo'n (homoseksuele) relatie? Want dan speel je spelletjes. Maar hier ga ik te ver, laat mij bij je vraag blijven.

3. Een homoseksuele relatie moet je niet inzegenen. Ik werk met kinderen, en daar weet je al dat sommige homoseksueel zijn, prima geeft niets, ik hou van mijn naaste als van mijzelf en of die nu homo is of hetero is maakt mij niet uit. Ik denk alleen, dat de Bijbel daarover vrij veel geschreven heeft, dat God niet achter zo'n relatie staat. Ik vind het sneu voor de mensen die gaan trouwen en jij bent degene die gaat zeggen dat het niet mag. Ik heb het gevoel dat als je zo'n relatie gaat inzegenen, dat je Gods zegen geeft zoals God dat helemaal niet bedoeld heeft. Stel ik verbied mijn kinderen erg streng ergens naar toe te gaan, en ze zeggen: "Ik ga toch", dan ga ik dat zeggen, "ik hoop dat je het leuk hebt"? Dat kan ik niet rijmen. Hoe het dan wel moet, ik weet het niet. Maar vanuit de Bijbel zie ik geen enkele reden om zo'n huwelijk in te zegenen.

Dan hoe verhoud je dat met jou insteek , dat je je naaste lief hebt?

Ik heb mijn naaste lief, alleen als mijn naaste iets wil, wat in Gods ogen misschien een overtreding is, moet ik hem wel laten gaan of niet? Of moet ik tegen hem iets zeggen, dat kan je niet doen; of niets zeggen. Ik twijfel heel ernstig of God er achter staat of moet ik zeggen: ga je gang als je daarbij lekker voelt. Ik heb 3 kinderen, ik heb ze lief, maar ik ben soms ook heel streng voor ze, en dat is niet omdat ik van ze niet houd, maar juist omdat ik van ze houd, en ik denk dat God in de Bijbel heel veel wetten en regels heeft gegeven juist opdat het de mensen goed gaat.

4. Ik denk, dat het echt mensenwerk is. God heeft de Bijbel gegeven en in de hele Bijbel ben ik nergens een positief woord tegengekomen over homoseksuele relaties, laat staan over een homoseksueel huwelijk. Wie zijn wij dan om te zeggen: Okay, je kan nergens iets positiefs vinden over homoseksuele relaties, het is niet goedgekeurd, en wie zijn wij om te zeggen dat het wel goed gekeurd is. Want we zijn kerk, we zijn het lichaam van Jezus. Dan heb ik het idee, dat wij zijn zoals de Israëlieten, die het beloofde land zijn ingetrokken, en voor een tijdje ging het goed, zolang ze bij God dichtbij zijn gebleven, totdat zij begonnen te zeggen: "Ja God zegt dat je met vreemde vrouwen niet mag trouwen, maar ik zie een leuk meisje van de andere stam, dan laat ik die toch trouwen. En misschien is dat sneu, ook voor dat meisje, dat snap ik, maar ik denk ook nu, zoals Israël gedragen we zo: God heeft ons die regels gegeven, waar het duidelijk staat wat niet mag, maar stiekem doen we het toch. Ik hou daar niet zo van.

Graag wil ik nog terugkomen op je idee, waar je zei dat Christus het lichaam is van de kerk. Maar Christus heeft niets gezegd over homoseksuelen. Hoe reageer je daarop?

Jezus zei over homoseksuelen niets, maar hij zei over een heleboel dingen niets en hij zei ook niets positiefs daarover. We kunnen niet zeggen, ja Jezus zei niets over dus laat maar gaan. Het woord in het OT is ook gegeven, moet hij nu alles herhalen wat in het OT is gezegd? Dan neem je het OT niet serieus. En als iets in het NT vanuit het OT niet gecorrigeerd is, dan moet je het niet zelf doen.

5.

A. Vorig jaar is er een wijziging gekomen in het beleidsplan; toen is het aangepast. Toen is de kern van ons visie, de beschrijving van ons identiteit eruit gelaten. Er staat nu alleen dat we in God en in de Bijbel geloven, maar dat vind ik heel breed: hoe kan je zo een visie vormen? Dan hebben we ook een brief geschreven met een mannengroep, en we hebben gezegd dat wij dit raar vinden. Maar dat was ook niet collectief, alleen door een groep mensen ondertekend. We willen minder van de wereld en meer van de Bijbel, dat was onze bedoeling met de brief. Wij zouden liever stricter de Bijbel volgen gaan, dat je de Bijbel serieus neemt.

B. Ik vind deze discussies raar om in de gemeente te voeren. Ik denk we hebben een KR en we hebben twee voorgangers, die zijn er voor dit soort dingen. Op dit moment dat die hun zelf zouden moeten leiden door een gemeente, dan vind ik het te democratisch en het is onzin. Maar daarvoor hebben we ook een duidelijk visie nodig, op dit moment dat je een duidelijke visie hebt, daar ga je je antwoord zoeken. Als je de visie niet duidelijk hebt, we heten de Regenboog, eigenlijk vinden we alles goed, mensen die heel oud-wets denken of mensen, of mensen die vrijer zijn; moet je eigenlijk de vraag stellen: wat willen we met z'n allen?

Maar waarom is dan een democratische besluitvorming niet juist volgens u?

C. Stel voor, je bent er met 200 mannen om te besluiten, maar die lezen de Bijbel niet. Dan gaan die naar zo'n beraad, het is gezellig, die drinken koffie samen en dan gaan die samen naar huis. Stel je dat je informatie alleen van televisie haalt, dan is het heel normaal te zeggen: "ja ik heb gehoord op televisie dat van de mannen zijn er ook 40% homo, dus waarom zouden wij dat dan niet doen. Dus dan ga je steeds van de Bijbel verder, Mozes ging weg naar de berg en Aäron zei: het volk wil een kalf. Je kunt kiezen je gaat het volk voor of je gaat met het volk mee. Ik zou voorstellen de experts zouden de keuze maken en

dan gaan die het uitleggen waarom die de keuze hebben gemaakt. En waarom denk je dat Israël nog bestaat na 2000 jaren? Omdat die dichtbij het boek blijven. Als we alle kanten op gaan, waar ben je dan over vijftien jaar? Dan ben je weg.

D. Ik denk dat de Schriftgezag veel te weinig rol heeft ingenomen. Ik heb daarover ook een vraag gesteld: "waarom hebben we het niet over wat letterlijk niet in de Bijbel staat?" Toen is daarover gesproken. Er zijn mensen die dichtbij het Woord willen blijven, mensen die zeggen ja, maar dat moet toch anders en mensen die in in het midden staan. Maar wat willen wij? Wat voelen wij? Waar voelen we ons thuis? Bij de traditionele of niet? Ik heb het niet gehoord: "ik geloof dat." De mensen die hierin wat vrijer zijn, kwamen niet verder dan "heb je naaste lief". Wat deze mensen vergeten is: heb je naaste lief, maar God boven alles. Als je dat stukje weglaat, dan snap ik het, maar als je zegt "heb je naaste lief, maar God boven alles", dan heb je een hele andere discussie. We hebben in groepjes meer gesproken over gevoelens zoals: "wat zou jij vinden als jouw kind homo was?" Voor 'What if'-vragen is mijn antwoord: "so what". Ik denk dat wij op een weg zijn gaan die van God steeds verder gaat, ik denk dat wij God aan het verlaten zijn. De Bijbel heeft zo veel lagen en dieptes dat ik denk dat het Woord dat toen geschreven is ook nu absoluut geldig is. Daar moet je zorgvuldig in zijn: sommige regels zijn geschreven voor dat volk, sommige voor dat land maar sommige echt voor jouw relatie met God.

E. Het theologisch punt die mij bleef hangen was: het gebrek in discussies -wat zegt God daarover? Stel, ik heb de naaste lief en ik heb God lief, dan ga je in ieder geval niet de naaste op de eerste plaats stellen. Want er staat nergens, heb je naaste lief, maar God ook een beetje. Op dat moment dat ik het alleen maar heb over hoe voel ik mij, of hoe zielig is het voor hem. Als je niet mag oordelen, moet ik dan alles goed vinden. Op het moment dat ik een huwelijk ga inzeggen over twee homo's, dan geef ik er goedkeuring aan. Dat is ook een oordeel. Wie ben ik om te zeggen, dat het wel mag?

F. Ik denk dat ik de mening van andere wel beïnvloeden kon. Ik ben actief in best wel veel jeugdwerk. Iedereen kent mij, en die vinden het dat ik het goed doe, op dat moment dat je uitspreekt dan word je ook serieus genomen, omdat je actief in de kerk bent, en iemand die normaal gesproken niet in de hoek staat. Ik heb de mensen aangemoedigd om na te denken, wat staat er in de Bijbel; bijvoorbeeld daarna ging mijn vader zeggen: ik heb in de Bijbel gekeken en nagedacht, en ik weet het niet, dus laten we het toch niet doen".

6. In grote lijn niet. Wel dat ik denk, dat we proberen een beetje te sjoemelen met de Bijbel. Mogen we een huwelijk inzeggen? We zeiden niet. Dan gingen we richting zegenen. Mogen we mensen zegenen? Dat klinkt goed, want we gaan dan iedereen zegenen, daar ben ik zelf voorstander van. Wat zie ik gebeuren? Homostellen gaan in de kerk trouwen, die nemen vrienden en familie,

iedereen mee, want “we gaan trouwen in de kerk”. Maar dat is niet echt, dus we zijn gefopt. Iedereen denkt die dat accepteert, prima die hadden een dienst en die mensen die dat niet goedkeuren kunnen zeggen, ja maar dat is niet echt. Ik denk dat is sjoemelen met Gods woord. En 90% van de mensen die gaan, zien dat verschil niet. De familie en de vrienden die naar zo’n trouwdienst meegaan, gaan denken dat het inzegening is.

7. Mijn mening is wel gewijzigd, in die zin dat, God heel duidelijk is. Ik moest denken aan het voorbeeld: God zegt: ik heb jou de aarde gegeven en dat mogen jullie niet aanraken. En de mensen zeggen toch: ik ga het redden; ik ga de ark tegenhouden. Die mensen doen iets wat ze denken dat kan, maar als een mens sterft van het aanraken van de ark, dan laat dat zien, dat God niet van compromissen houdt, het is vrij duidelijk.

8. De KR doet zijn best, maar ze doen beter hun best om de gemeente tevreden te houden dan om God tevreden te houden. Als 80% van de mensen zegt: we kunnen dat niet doen, dan doen we het niet, als 80% het zegt dat we het kunnen doen, dan doen we het. Maar ik denk niet dat een gemeente van Christus zo moet functioneren, zie gouden kalf: “niet doen”.

9. Nog niet. Ik denk wel dat wij een compromis gaan sluiten, een compromis kan iets goeds zijn, waarmee iedereen blij is, maar daar ben ik dus niet tevreden mee. Daarom denk ik niet dat er een consensus bereikt kan worden. De minderheid in de gemeente, de traditionele groep, is de meest actieve gedeelte in de gemeente, en hun mening gaat toch minder wegen.

Denk je dat zij juist, omdat zij actief zijn, meer gewicht moeten leggen in de schaal?

Ja, maar dat verlies je als je uitgaat van een democratische besluitvorming. Dat vind ik jammer, wij hebben ouderlingen, maar ik heb het gevoel we hebben de echte ouderlingen (Synode) en als die erover niet uit kunnen komen, dan zeggen ze, zoek het maar uit, en ik denk dat ze niet het lef hebben om een keuze te maken. Hou je rug recht en maak een keuze en leg het uit, we hebben hiervoor gekozen omdat wij het ouderwets vinden (om homohuwelijk niet te zegenen) en dan kan ik mijn conclusies trekken. Opdat de Synode zegt, we doen het niet omdat we volgen Gods woord, daar gaan mensen ook conclusies trekken en dan gaan mensen vanuit de kerk weg, maar dat doen ze hoe dan ook.

9. We hadden geen hulp nodig van de synode. Een richtlijn zou fijn zijn, als er een weg was, dan moesten we dit allemaal (het beraad) niet doen. Ik geloof dat de Bijbel bestaat 2000 jaar, wat is er veranderd? Hoe kan het dat wij nu dat allemaal gaan bediscussiëren? In de Bijbel staat hetzelfde in. De Bijbel is onveranderlijk, geen iota kan er veranderd worden.

Maar tijden veranderen...

Maar wij niet!

Interview 10 Conservative

1. Ik ben begonnen bij Genesis, dat de Scheppingsorde er in staat, en in de hele Bijbel loopt dan een lijn vanaf Genesis tot Openbaring, Man en Vrouw schiep hij hen, dan komt het Huwelijksverbond in het Oude Testament. Dan komt in het Nieuwe Testament Christus en zijn gemeente: bruidegom en bruid, dan in Openbaring bij de wederkomst opnieuw zien we het beeld bruidegom en bruid, dat is voor mij een theologisch punt. In het Oude Testament, in Genesis 2, vers 24, dat is voor mij een heel sterk theologisch punt, die correspondeert met Mattheüs 19, vers 4-6, dan herhaalt Jezus zelf de woorden exact uit Genesis 2, vers 24. Hebt gij niet gelezen, zegt Jezus dan tegen de farizeeër, dat de Schepper de mens vanaf begin aan als man en vrouw heeft geschapen. Dan als vervolg, de man zal zijn moeder en vader verlaten en ze zullen één vlees worden. Wat mij trof is, dat het eerste boek van de OT en het eerste boek van het NT, dan Jezus exact die woorden herhaalt, daar kan je niet omheen, dat is zo bijzonder, dit is voor mij het sterkste punt. Dan heb je de teksten van het NT, Romeinen 1, de natuurlijke omgang tegen de tegennatuurlijk omgang en 1 Korinthe 6, vers 11: "sommige van u zijn dat geweest..."

2. Ik kan het verschil niet ontdekken. Ik heb veel onderzocht om erachter te komen, ik heb veel gelezen over dit thema, maar het is warrig.

Wij begonnen onze verkenning in de gemeente met inzegenen en zegenen. Ik vind het voor mijzelf niet anders. Bijvoorbeeld: we vragen zegen over ons huwelijk en inzegenen, tja, ik heb dat niet bewust tot mij laten komen wat het verschil is, want er was altijd sprake van een zegen vragen op een huwelijk en nu eigenlijk in deze discussie komt het inzegenen naar voren, dat vind ik warrig.

Iemand vroeg wat is het verschil tussen zegenen en inzegenen? De voorzitter zei, er is niet veel verschil, alleen liturgisch, waarop de predikant antwoordde, het verschil heeft te maken met, het krijgen van kinderen. Meer is daarover niet uitgelegd.

3. Andere levensverbintenissen: dat vind ik te ruim. Het is natuurlijk een mooie onderscheid, maar ik zou meer noemen, twee mensen van hetzelfde geslacht, dat vind ik duidelijk. Zo kan je heel ver gaan, misschien met twee of drie partners. Maar het gaat over twee mensen met hetzelfde geslacht, noem dat maar zo, want dat is duidelijker.

4. Nee. Dat is natuurlijk heel hard. Waarom zeg ik nee? God geeft er geen richtlijnen voor. Integendeel zelfs en hij voorzag niet een alternatief voor de schepping, terwijl er toen al, in het OT een homocultuur was, die was er toen al lang en als de Here het dan goed vond, had hij daar voorschriften gegeven, is mijn gedachte.

Over de Schepping heeft hij al gedachten en hij slaat dat gedeelte over, want hij heeft al zijn gedachten in de Schepping al geformuleerd. Daarom moet ik nee zeggen, natuurlijk al in al, ik wil graag in wezen ieder mens zegenen, want het is de mooiste wat je voor een mens kunt doen. Maar ik zit ook met de Bijbel, met de geboden, en dan kan ik niet anders dan toch zeggen, dat het niet kan. Ik heb wel gezegd, dat bidden voor zegen voor de mens, dat kan natuurlijk altijd, je kunt ieder mens zegenen, maar niet altijd wat mensen doen. Ik vind dus van niet, maar dat geeft spanning in mij, tussen de liefde van God en Zijn woord aan de ene kant, en liefde voor de medemens aan de andere kant. En dat wordt ook beleefd als botsing tussen twee Bijbelse grond principes: Gods heiligheid en Gods barmhartigheid. En daar zit dus mijn spanning, het eerste gebod en Mattheüs 22: God liefhebben met je hele hart, ziel en verstand, dat is het eerste gebod, het grote gebod, en de tweede gebod: is onze naaste lief hebben. God liefhebben betekent voor mij, trouw zijn aan zijn woord en op grond daarvan en de gedachte daarover, denk ik dat het zo moet formuleren, dat is wel streng hoor. Ook omdat om je heen, de maatschappij een makkelijke houding heeft m.b.t. het zegenen van homohuwelijk: "natuurlijk wel, waarom niet?" Maar ja, we zijn christenen. En we hebben hier ook onze belijdenis staan, wij geloven in Gods woord. Ik kan niet tegenover God een keer zijn woorden dicht laten en andere keer open doen, dat voelt zo vreemd, er is een botsing.

5. We hebben gemeenteavonden gehad over dit thema. Ik heb nog een brief geschreven aan de KR (zie bijlage 2).

Het beraad was een aantal avonden, goed van opzet, duidelijk, wat er werd besproken, wat er van mensen wordt verwacht en niet verwacht, het was een goede opzet. En punten van de discussie

waren: op de eerste avond mocht iedereen vertellen als hij of zij wilde (inzegenen of zegenen van homohuwelijk), dus de gedachte. De volgende avond ging over het huwelijk en het derde over inzegenen.

Er is geen besluit genomen, alles is geïnventariseerd, en in de KR zou daarover gesproken worden, maar dat is nog niet gebeurd.

Ik ga het even splitsen, ik vond, dat de KR het heel goed heeft gedaan, ik had meer van de gemeente verwacht, de Bijbelse onderbouwing als kenbaar maken, ik bedoel de Bijbelse onderbouwing vond ik weinig. “Ik vind dat en ik vind dat” vind ik geen juiste benadering. “Wat zegt de Bijbel daarover of zegt de Bijbel überhaupt iets over?” dat vind ik een sterkere benadering, en ik denk zo kunnen we elkaar in de argumentatie ook versterken.

6. Ik heb dat mijzelf nooit afgevraagd. Dat was ook niet mijn doel. Ik ging daarheen, ieder mocht zijn mening zeggen. Maar ik kan het niet beoordelen, of ik mensen kon overtuigen. Dat zal blijken of niet.

Voor een goed besluit zou het nodig zijn, dat de mensen meer Bijbelse onderbouwing hebben, want ik had het graag gehoord van mensen die homoseksualiteit accepteren, waarom vinden die dat? Misschien heb ik daar wat aan. Wat ik wel goed vond, is dat we naar elkaar geluisterd hebben.

6. Tot nu toe niet, maar dat zal blijken van het definitieve besluit.

7. Dat vind ik helemaal niet fijn.

Waarom?

Dan stel jezelf zo kwetsbaar op.

Kwetsbaar vanuit welke invalshoek?

Kwetsbaar als individu.

Wat zijn de redenen waarom u zich kwetsbaar voelt?

Dan krijg je zo'n stempel op je geplakt en dat vind ik niet fijn. Ik was tien keer liever niet gegaan naar de gemeenteavonden, maar ik voelde mijzelf verplicht en verantwoordelijk voor de gemeente en verantwoordelijk naar God om het wel te doen.

Hebt u hier ervaren waarom u zo kwetsbaar voelt, misschien i.v.m. uw gedachte waar u zegt dat een stempel op u wordt geplakt?

8. Nee, dat valt mee, maar ik denk in het algemeen, dat het een heel gevoelig onderwerp is. Wat ik zo erg vond aan de avonden. Ik was zo bang dat ik mensen zou kwetsen. Want je weet vantevoren, dat sommige anders denken, maar ik kon toch niet anders dan mijn mening zeggen. Dat was voor mij een spanningsveld

Denkt u dat u mensen heeft gekwetst?

Ik heb geprobeerd om dat niet te doen, maar of dat gelukt is, dat ligt heel gevoelig, want je komt aan een thema, aan iets heel intiems, dat is iets anders dan een vergadering over een verbouwing. Dit is een onderwerp dat mensen raakt in het hart, dat was voor mij een spanning, dat ik heel goed op mijn woorden heb willen letten, en dan ook weer niet de Bijbel niet tekort doen, dat is een spanningsveld.

9. Ik had veel meer hulp verwacht. Ik zou zo graag naar de synode gaan en vertellen, "ik begrijp jullie wel, dat jullie ons met iets opzadelen wat jullie zelf wegschuiven." Want de synode zegt, heb ik gelezen: "Wij zijn bang, dat het de standpunten verhardt, als wij een standpunt innemen." Dan zeg ik, ja Synode, dat is toch mooi, maar dan verschuif je het naar de gemeente, en dan heb je daar

een probleem dat het de standpunten daar verhardt. Geef ons iets van informatie, reik ons iets aan en help ons.

Wat heeft u voor ogen als u over informatie spreekt?

Een systematische opsomming: hoe ver is de wetenschap? De wetenschappelijke ontwikkelingen? Waar kunnen we van uitgaan? Is het aangeboren? Want ik lees telkens verschillende onderzoeken, dat zijn heel belangrijke punten, als je besluit moet nemen, ook als gemeente. Ik heb heel veel gelezen over biologische factoren, want dat is te makkelijk om te zeggen, ja die zijn aardige mensen, dus doe dat maar...

Maar hoe verhoudt zich de wetenschap met het Synodale advies?

Ik denk dat de Synode hier een richting moet geven. Ik voelde me hier klem gezet, ik zoek een goed standpunt voor mijzelf, maar dan zeg ik help ons, want jullie hebben meer kennis dan wij. Die onderbouwing van de synodale beslissing krijgen wij niet, er zijn een aantal redenen die bij ons onrust veroorzaken. De synode doet geen uitspraak, de Kerkenraad luistert naar de gemeente, dat is heel positief, maar welke richting vanuit bijbels perspectief geeft ze ons omtrent het betreffende onderwerp. De gemeente is verdeeld. Het onderwerp blijkt de gemeente in tweeën te splitsen; voor en tegen. Dat geeft onrust, dat geeft spanning.

Ons blijkt waardevol dat we samen tot een goede oplossing komen. Ik heb hier wat suggesties voor de synode opgeschreven. (bijlage 3). Deze suggesties zijn een soort van oproep voor hulp: het loopt allemaal vast, hoe kunnen jullie ons helpen, dat wij samen op landelijk niveau en de gemeente tot een oplossing komen? Ik had het ook fijn gevonden als de synode ons geholpen had om met homoseksuelen in gesprek te komen. Ons blijkt het waardevol om samen tot een oplossing te komen, op landelijk niveau, maar ook met de mensen die zelf homoseksueel zijn, hoe denken die daarover? Ik weet het niet.

Attachment 3-Translation Profile of my Research Community

Belief will be manifested here through the personal relation with God. They help, where they can help. The profile of this community is a missional one. The message of the love of God is directed not only specifically to this community, but towards those outside the church as well. The love of God is translated in different ways, through creativity, music, singing plays in this translation an important role.¹⁷⁵

The policy document of the church adds to the description a thrinitarian element, where the essence of belief is that God, the Father manifests himself in and through his Son, Jesus Christ. Belief is given through the Holy Spirit.

This community wants to be a church. , with “space”, where people respect each other and they search for directions in the way they believe, hope and love. The community wants to be a refuge (in a changing society)for those who need help. Moreover this place should be a source of inspiration for exchanging thoughts and emotions.¹⁷⁶

Lastly the church has an ocumenical profile, where they express their wish to cooperate with other denominations. This cooperation has a focus on the town where it is found.

Attachment 4-Report on the Policy Plan 2019-2024: “The Rainbow Dream”

The identity of the Rainbow Church congregation has been expressed earlier: a community of believers. The faith that binds them together is based on the Bible. The core of this faith is that God, the Father, reveals Himself in and through His Son Jesus Christ. In His life, death and resurrection for us, the Kingdom of God has come near. Faith is given by the Holy Spirit; the Spirit it is that renews our life and that brings us together in the church, that is, the body of Christ.

The members of this church consider themselves part of the Protestant Church in the Netherlands, united in faith and (church) order. The church members try to give shape to this faith through a personal relationship with God in prayer and reading the Bible. They want to be compassionate members of this faith community, care about each other and others, and serve the society.

¹⁷⁵ Brochure Community of the Case Study

¹⁷⁶ Policy Document Community of the Case Study

They want to be a church "with space" where people, with respect for each other, seek ways to believe, hope and love. They want to be a church in a changing society, a shelter for those who need it. They want to offer a place to remember and commemorate, a place where people laugh and cry, where they meet and where they engage in conversation to learn from and inspire each other.

The members of this local community engage in activities aimed at meeting God, one another, and others in love. They want to encourage and support each other and get to know and use their talent for this. They are convinced that this will bring them closer to the lifestyle that God requires of them.

We want to share our faith in word and deed with others, within and outside the circle of their community. Everyone is welcome. That is why we open ourselves to everyone who comes our way, regardless of origin, orientation, belief, income or position:

“We willen ons geloof in woord en daad delen met anderen, binnen en buiten de kring van onze gemeenschap. Iedereen is welkom. Daarom stellen we ons open voor een ieder die op ons pad komt, ongeacht afkomst, geaardheid, overtuiging, inkomen of positie.”

Attachment 5-Letter and Suggestions Church Member to the Church Council

Onderwerp: Huwelijk en relaties in Bijbels perspectief.

Geachte leden van de kerkenraad,

Mensen gaan aan het hart, maar de vraag die jullie aan de gemeente stellen omtrent het (in)zegenen van homohuwelijken geeft ons veel onrust. De vraag: “kan naast het huwelijk tussen man en vrouw ook dat tussen twee mensen van hetzelfde geslacht (in)gezegend worden”, beleven wij ook in een breder verband, omdat wij m.i. ook met andere vragen m.b.t. dit onderwerp te maken hebben. Zoals:

Hoe lezen we de Bijbel?

Hoe beleven we ons geloof?

Waar helpen we mensen mee?

Waar dienen we God mee?

Wat willen we als kerk bereiken?

De synode doet geen uitspraak.

De kerkenraad luistert naar de gemeente (heel positief), maar welke richting vanuit bijbels perspectief geeft ze ons omtrent het betreffende onderwerp?

De gemeente is verdeeld, het onderwerp lijkt de gemeente in tweeën te splitsen in ‘voor of tegen’.

Onze inzichten op de vraag zelf, "kan naast het huwelijk tussen man en vrouw ook dat tussen twee mensen van hetzelfde geslacht (in)gezegend worden" proberen wij hieronder weer te geven. Door de hele Bijbel loopt een lijn voor ons leven. In Gen. 1 en 2 is sprake van de scheppingsordering van man en vrouw. Aansluitend lezen wij in het O.T. over het Huwelijksverbond tussen man en vrouw. In het N.T. wordt vervolgens Christus en zijn gemeente vergeleken met de Bruidegom en zijn Bruid en in Openbaring bij Christus wederkomst wordt opnieuw gesproken over Christus en zijn gemeente.

Een sterk punt voor ons, zijn Jezus eigen woorden in Matth. 19 : 4 en 5. "Hebt gij niet gelezen, dat de Schepper hen vanaf het begin als man en vrouw heeft gemaakt"? en dan volgt exact hetzelfde als in Gen. 2 : 24. De eigen woorden van Jezus willen wij niet negeren. Bovengenoemd citaat en de hele lijn van Gen. tot Openbaring kunnen wij niet anders lezen, interpreteren of in een andere context plaatsen. Als mensen hebben wij de neiging om in eerste instantie te kiezen voor onze naaste. Maar dan stellen wij het tweede gebod boven het eerste. Het is niet aan ons om de twee belangrijkste geboden in de Bijbel in een andere volgorde te zetten.

Het eerste en grote gebod in Matth. 22 : 37 en 38 is God liefhebben. Dit betekent voor ons gehoorzaam (Hand. 5 : 32) en trouw proberen te zijn aan het Woord van God, zoals de twee vroedvrouwen uit Egypte en de ouders van Mozes (zoals wij recent hebben gehoord in de preken) en veel andere voorbeelden uit de Bijbel. Alles wat we hebben geschreven overdenken is onze overtuiging dat de Bijbel geen ruimte geeft voor het inzegenen van huwelijken van paren van gelijk geslacht.

Dit geeft spanning tussen liefde voor God en Zijn Woord aan de ene kant en liefde voor de medemens aan de andere kant. Ook wel omschreven als een botsing tussen twee Bijbelse grondprincipes. Gods Heiligheid en Gods Barmhartigheid.

We geven hieronder een suggestie.

Suggestie

Wij zouden de synode willen bewegen/aansporen om vanuit pastoraal oogpunt met de betreffende mensen in gesprek te gaan over het wel of niet (in)zegenen van homohuwelijken. Het zou ons inziens waardevol zijn om verlangens, inzichten, gedachten en uitleg wederzijds op papier te zetten en te bespreken. In de hoop om samen tot een oplossing te komen, zonder dat aan Gods Woord te kort wordt gedaan. Het is onze wens dat de synode haar verantwoordelijkheid anders dan nu wel neemt en landelijk gezien tot een goede oplossing komt voor dit steeds terugkerend onderwerp.

Erken en aanvaard dat een huwelijk tussen twee mannen of twee vrouwen anders is dan een huwelijk tussen man en vrouw en er als gevolg daarvan ook andere keuzes gemaakt worden. Erken ook dat mensen die celibatair willen leven hun strijd en moeite hebben. Hoe is ons pastoraat aan hen?

Willen we kerk blijven dan is het van belang om wetgeving (zoals ook over het homohuwelijk) die vanuit de overheid bij de kerk terecht komt te toetsen aan de Bijbel. Evenals dit van belang is voor dingen die om ons heen gebeuren en ook in de kerk binnen zijn gekomen. Te denken valt aan de New Age beweging die symbolen en woorden gebruikt uit de Bijbel die ons vertrouwd zijn maar waar deze beweging een niet christelijke betekenis aan geeft. Trekken we het in nog breder verband, dan kent kerkverlating meerdere oorzaken, maar tolerant en meegaand zijn met ontwikkelingen vanuit de samenleving/overheid heeft hoe goed bedoeld ook tot nu toe de kerkverlating niet tegen kunnen houden. Volgende discussies zullen zich aandienen. Hoe gaan wij om met kinderen binnen een homohuwelijk waarbij het kind een vader of moeder ontzegt wordt. Hoe gaan wij om met de ontwikkelingen rondom transgenders en de wetgeving daaromtrent?

Een paar weken geleden lazen we in de dienst 1 Kon. 3 : 2-5 en I Kon. 9 : 1-9 over de rijkdom van Salomo en dat het hem weer afgenomen werd omdat hij Gods geboden en voorschriften niet opvolgt. Zou dit Bijbelgedeelte over Salomo ons iets kunnen zeggen over de alsmaar leger wordende kerken? Deze realiteit en het gelezen gedeelte vonden wij confronterend, tegelijkertijd ook hoopvol. Wij krijgen duidelijk aanwijzingen in dit Bijbelgedeelte die kunnen helpen bij het maken van onze keuzes, ook voor de toekomst.

Wij hechten er waarde aan om onze visie met jullie als kerkenraad te delen. Gods Zegen en Zijn leiding bidden wij jullie toe bij de besluitvorming.

Attachment Report Participatory Observation Website

When I enter the website of this church, the motto of this local community pops up in my eyes. This motto is: “ *A church , where everybody can feel home*”. This local community has chosen this sentence as the signature for its church.

As we scroll further, we find the profile of this community, where they describe themselves as a Reformed Church (Gereformeerde Kerk) which is a part of the Protestant Church in the Netherlands (PKN). The church furthermore states that they come from a community of believers. Belief which binds this community is based on the Bible. For their expression of belief , they give the following criteria: ¹⁷⁷

- A personal connection with God
- An engaged membership status of the church
- Taking care of each other and serving the well being of society.

According to the leaflet signaled in the central part of the website, belief will be manifested in this church community through the personal relation with God. They help, where they can help. This community describes itself as a missional community. The message of the love of God is directed not only specifically to this community, but towards those outside the church as well. The love of God is translated in different ways, through creativity, music, singing plays in this translation an important role. ¹⁷⁸

The name of this church is Rainbow in English. Interesting coincidence, that the rainbow is also a symbol of the homosexual community on their flag. However this church community has chosen this name, as a remembrance for the sign which God has given to Noah in his covenant with Noah, an eternal symbol for God’s faithfulness.

On the other hand the name Rainbow signals that this church community is diverse and people live and experience their faithlife in different ways, in many colors as the color of the rainbow.

¹⁷⁷ Website Community of the Case Study

¹⁷⁸ Brochure Community of the Case Study

As a criteria of accessibility the contact details of the 2 preachers are visible on the website of this local church. This way faith related questions can easily be addressed by everybody, even those who are not (yet) part of this church.